

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Diplomová práce

2015

Pavla Fírbacherová

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Pavla Fírbacherová

**Rizika internetového prostoru se zaměřením
na dětského uživatele**

Diplomová práce

Praha 2015

Autor práce: **Bc. Pavla Firbacherová**

Vedoucí práce: **Mgr. Radim Wolák**

Rok obhajoby: 2015

Bibliografický záznam

FIRBACHEROVÁ, Pavla. Rizika internetového prostoru se zaměřením na dětského uživatele. Praha. 2015. 128 s., Diplomová práce (Mgr.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky. Katedra mediálních studií. Vedoucí diplomové práce Mgr. Radim Wolák

Abstrakt

Cílem práce je zmapovat teoretické znalosti dětského uživatele o rizicích internetového prostoru. Zabývá se problematikou kyberšikany, kyberstalkingu, sextingu a kybergroomingu v nejmladším městě České republiky, v Milovicích. Seznamuje s projevy rizikového jednání, kterým dívky a chlapci z druhého stupně tamějších základních škol nejčastěji čelí a kterých se dopouštějí. Zkoumá, jak vnímají rizika internetu a jak důvěřují cizím osobám na síti. Zjišťuje, jestli navazují vztahy s neznámými lidmi na internetu, se kterými se případně seznamují v reálném světě, u koho by v případě potřeby hledali pomoc a jestli znají některé projekty zaměřené na internetovou bezpečnost. Pro práci je klíčové vymezení rizikových faktorů nových médií a specifík dětského uživatele. S riziky kyberprostoru přibližuje související českou legislativu a nastiňuje profily agresorů a obětí. Na reálných případech poukazuje na možné následky internetové kriminality. Seznamuje s nástroji, projekty a přístupem dětí i rodičů, které pomáhají s prevencí a minimalizací rizik. Empirická část práce je řešená kvantitativní metodou. V závěru porovnává výsledky výzkumu s obdobným celorepublikovým výzkumem Kopeckého z Univerzity Palackého v Olomouci.

Abstract

The goal of this thesis is to map children users' theoretical knowledge of risks of the Internet. It deals with problems of cyberbullying, cyberstalking, sexting and kybergrooming in the youngest city of the Czech Republic, in Milovice. It describes the dangerous behaviour patterns that the children at the age of 11-15 years (i.e. the second

stage of elementary schools) in that city are confronted with and that they tend to follow-up. The research shows how they perceive risks of the Internet and how much they trust strange people online. It finds out whether the children make relations with strangers and whether they meet them in real world, where they would look for help if needed and whether they are familiar with some projects focused on the Internet safety. The definition of risk factors of the new media and specification of child users are crucial for the thesis. The thesis also briefly describes Czech legislation connected with risks of cyberspace and outlines the profiles of the aggressors and their victims. It shows possible after-effects of cyber criminality on the real examples. It introduces various tools, projects and children and parents approaches that help them with the prevention and minimization of risks. The empiric part of the thesis is solved by quantitative method. In conclusion it compares the results with a similar nationwide research leaded by Kamil Kopecký from the University Palacky in Olomouc.

Klíčová slova

internet, rizika, děti, kyberšikana, kyberstalking, sexting, kybergrooming, Milovice

Keywords

internet, risks, children, cyberbullying, cyberstalking, sexting, kybergrooming, Milovice

Rozsah práce: 141 629 znaků

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 5.1.2015

Pavla Fírbacherová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala zejména své rodině, přáteli, kamarádům a kolegům za obrovskou podporu. Pomohli mi najít motivaci ve chvílích, kdy se věci nevyvíjely tak, jak bych si představovala. Velké díky patří také Mgr. Radimu Wolákovi za vstřícnost a cenné rady.

SCHVÁLENO

Institut komunikačních studií a žurnalistiky FSV UK
Teze MAGISTERSKÉ diplomové práce

TUTO ČÁST VYPLŇUJE STUDENT/KA:

Příjmení a jméno diplomantky/diplomanta:
Firbacherová Pavla, Bc.

Imatrikulační ročník diplomantky:
2012

E-mail diplomantky:
pavlafirba@seznam.cz

Studijní obor/forma studia:
mediální studia/prezenční

Předpokládaný název práce v češtině:
Rizika internetového prostoru

Předpokládaný název práce v angličtině:
Risks of Internet Space

Předpokládaný termín dokončení (semestr, akademický rok – vzor: ZS 2012/2013)
(diplomovou práci je možné odevzdat nejdříve po dvou semestrech od schválení tezí)
ZS 2015

Charakteristika tématu a jeho dosavadní zpracování (max. 1800 znaků):

Problematika je poměrná nová. Historie masového přístupu k internetu totiž není dlouhá. Rizika internetu dramaticky stoupla s Webem 2.0 a přístupem k sociálním sítím. Bezpečnost internetu je zpracovávána zhruba od roku 2007, od kdy bylo zveřejněno několik studií. Jedná se například o každoročně zveřejňovanou roční zprávu Safe Internet podporovaný Evropskou Unií, nebo studii EU Kids Online, který mapoval problematiku užívání internetu dětmi v letech 2007-2011 ve 25 zemích Evropy. Univerzita Palackého v Olomouci už zveřejnila v posledních čtyřech letech čtyři rozsáhlé výzkumy týkající se nebezpečí internetové komunikace.

Předpokládaný cíl práce, případně formulace problému, výzkumné otázky nebo hypotézy (max. 1800 znaků):

Cílem diplomové práce je zjistit, jaké mají děti a další zranitelné skupiny teoretické znalosti o rizicích, která jim hrozí na internetu, a jak vědomosti využívají v praxi. Rizika internetového prostoru vzrostla s Webem 2.0 a nárůstem uživatelů internetu a později sociálních sítí. Chování uživatele internetu regulují pravidla, které zpravidla nastavují autority. Právě proto je velmi důležité zmínit samoregulaci uživatele a osvětovou činnost. Chtěla bych nejprve zjistit, jaké mají zranitelné skupiny osob teoretické znalosti o tom, jak by se měly chovat na internetu. V druhé fázi bych chtěla otestovat jejich chování v praxi, a proto bych vytvořila falešnou identitu, abych zjistila jejich chování na různých sociálních platformách. Tato část je velmi citlivá, proto bych sepsala etická pravidla, podle kterých bych postupovala. Po navázání důvěry, bych chtěla oslovit rodinu spolupracujícího uživatele a provést hloubkové rozhovory. Výsledky práce bych ráda zkonzultovala s odborníky, kteří se zabývají bezpečím na internetu.

Předpokládaná struktura práce (rozdělení do jednotlivých kapitol a podkapitol se stručnou charakteristikou jejich obsahu):

1. Teoretický rámec
 - 1.1 Nová média a roviny komunikace
 - 1.2 Rizikové faktory na internetu (občanská žurnalistika, kyberšikana, falešná identita...)
 - 1.3 Nejzranitelnější věkové skupiny (zejména děti)
 - 1.4 Samoregulace uživatelů

Razítko podatelny
Univerzita Karlova v Praze
Fakulta sociálních věd

Došlo dne: - 7 -06- 2013 -1-

Cj: 4307 Příloh: Skartační
brala

Přiděleno:

2. Metodika

- 2.1 Jak zranitelné skupiny vnímají rizika internetu
- 2.2 Vytvoření falešné identity a verifikace dat z kvantitativní metody (kvalitativní)
- 2.3 Etická pravidla výzkumu

3. Případové studie

- 3.1 Využití falešné identity na různých sociálních platformách(chat, facebook...)
- 3.2 Následná hloubková analýza se zranitelnými osobami a jejich rodinami

Vymezení podkladového materiálu (např. titul periodika a analyzované období):

Metody (techniky) zpracování materiálu:

Předpokládané využití kvalitativní metody. Vytvoření a využití falešné identity, zahájení komunikace s ohroženými skupinami uživatelů. Následná verifikace dat ověřující teoretické znalosti uživatelů internetu, jak by se měly na této platformě chovat. Komunikace pomocí nejvyužívanějších sociálních platform (chatu, facebooku). Následná hloubková analýza s nejméně deseti zranitelnými osobami a jejich rodinami. Konzultování výsledků práce s odborníky, kteří se zabývají bezpečím na internetu.

Základní literatura (nejméně 5 nejdůležitějších titulů k tématu a metodě jeho zpracování; u všech titulů je nutné uvést stručnou anotaci na 2-5 řádků):

ECKERTOVÁ, Lenka a Daniel DOČEKAL. Bezpečnost dětí na Internetu: rádce zodpovědného rodiče. 1. vyd. Brno: Computer Press, 2013, 224 s.

- *Kniha přináší problematiku týkající se každého uživatele počítače nebo mobilního telefonu s přístupem na internet. Poskytuje praktické rady: jak problémům předejít a jak je řešit, pokud nastanou.*

HENDL, Jan. Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace. Vyd. 2. Praha: Portál, 2008, 407 s. ISBN 978-80-7367-485.

- *Kniha přináší teoretický rámec způsobu provedení kvalitativní analýzy. Přibližuje metody, nástroje, výstupy i jejich praktickou interpretaci. Případová studie je chápána jako metoda kvalitativního.*

KONEČNÝ, Štěpán. Fenomén lhaní v prostředí internetu. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2011, 121 s.

- *Kniha informuje o fenoménu lži, motivaci a vlivu virtuálního prostředí. Mapuje také virtuální vztahy.*

LIVINGSTONE, Sonia M. Children and the Internet: great expectations, challenging realities. Cambridge: Polity, 2009, x, 301 s.

- *Kniha interpretuje každodenní užívání internetu dětským uživatelem ve vztahu k složitým a měnícím se historickým a kulturním podmínkám dětství v období pozdní modernity.*

MCQUAIL, Denis. Úvod do teorie masové komunikace. Vyd. 4. rozš. a přeprac. Překlad Hana Antonínová. Praha: Portál, 2009, 639 s.

- *Kniha se zabývá mimo jiné teorií médií, pojmy a modely komunikace, masovou komunikací a kulturou*

REIFOVÁ, Irena, Sylvie FIŠEROVÁ a Jan STANĚK. Nová média a nová rizika: dvojí individualizace odpovědnosti, Praha: Fakulta sociálních věd UK, 2011

- *Teoretický rámec studia správy nových rizik za pomoci užití nových médií v rizikové společnosti na příkladu věkové skupiny ranných seniorů.*

SMITH, Gregory S. How to protect your children on the Internet: a roadmap for parents and teachers. Vyd. 1. Greenwood Publishing Group, 2007, s. 193.
- *Knihla přináší ucelený přehled, jak chránit děti na internetu a odhaluje rizika, která internet představuje.*

TRAMPOTA, Tomáš a Martina VOJTĚCHOVSKÁ. Metody výzkumu médií. Vyd. 1. Praha: Portál, 2010, 293 s. ISBN 978-807-3676-834.
- *Knihla zpracovává metody výzkumu médií. Jde proto o využitelný metodický manuál pro diplomovou práci, výzkumu, která přináší podrobnější, názornější, úzce vymezené a snáze interpretovatelné výsledky.*

Diplomové a disertační práce k tématu (seznam bakalářských, magisterských a doktorských prací, které byly k tématu obhájeny na UK, případně dalších oborově blízkých fakultách či vysokých školách za posledních pět let)

DANEŠOVÁ, M.: Děti, rodiče a jejich povědomí o bezpečném a legálním užívání obsahu internetu, bakalářská práce, Univerzita Karlova, 2012

DOLEŽALOVÁ, I.: Rodičovské mediační strategie při využívání internetu dětmi, diplomová práce. Masarykova univerzita, 2011

JANOTOVÁ, D.: Rizikové jevy internetové komunikace – teorie problematiky a případová studie mediálních sdělení, bakalářská práce, Masarykova univerzita, 2010

KOPECKÁ, D.: Soukromí jako hlavní strategie při umístování informací na internet, diplomová práce, Masarykova univerzita, 2013

ZÍDKOVÁ, D.: Závislost a ztráta identity pomocí sociálních sítí, bakalářská práce, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2013

ZVĚŘINA, M.: Kriminalita páchaná na dětech prostřednictvím internetu, bakalářská práce, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2012

Datum / Podpis studentky

6. června 2013

Filipová

TUTO ČÁST VYPLŇUJE PEDAGOG/PEDAGOŽKA:

Doporučení k tématu, struktuře a technice zpracování materiálu:

Případné doporučení dalších titulů literatury předepsané ke zpracování tématu:

Potvrzuji, že výše uvedené teze jsem s jejich autorem/kou konzultoval(a) a že téma odpovídá mému oborovému zaměření a oblasti odborné práce, kterou na FSV UK vykonávám.

Souhlasím s tím, že budu vedoucí(m) této práce.

Wolák Radim, Mgr.

→ př. konzultováno, pro podpis

6.6.2013

Příjmení a jméno pedagožky/pedagoga

Datum / Podpis pedagožky/pedagoga

TEZE JE NUTNO ODEVZDAT VYTIŠTĚNÉ, PODEPSANÉ A VE DVOU VYHOTOVENÍCH DO TERMÍNU UVEDENÉHO V HARMONOGRAMU PŘÍSLUŠNÉHO AKADEMICKÉHO ROKU, A TO PROSTŘEDNICTVÍM PODATELNÝ FSV UK. PŘIJATÉ TEZE JE NUTNÉ SI VYZVEDNOUT V SEKRETARIÁTU PŘÍSLUŠNÉ KATEDRY A NECHAT VEVÁZAT DO OBOU VÝTISKŮ DIPLOMOVÉ PRÁCE.

TEZE NA IKSŽ SCHVALUJE VEDOUcí PŘÍSLUŠNÉ KATEDRY.

Obsah

ÚVOD.....	3
1 NOVÁ MÉDIA A ROVINY KOMUNIKACE V PROSTŘEDÍ INTERNETU	6
2 RIZIKOVÉ FAKTORY NOVÝCH MÉDIÍ.....	9
2.1 DOSTUPNOST POČÍTAČE, INTERNETU A SOCIÁLNÍCH SÍTÍ	10
2.2 ANONYMITA	16
2.3 POSUN HRANIC INTERAKCE MEZILIDSKÝCH VZTAHŮ	17
3 RIZIKA KYBERPROSTORU A DĚTI JAKO UŽIVATELE	18
3.1 (KYBER)ŠIKANA	19
3.1.1 <i>Znaky kyberšikany</i>	20
3.1.2 <i>Souvislosti mezi offline a online šikanou</i>	21
3.1.3 <i>Legislativa</i>	22
3.1.4 <i>Agresor</i>	23
3.1.5 <i>Oběť</i>	24
3.2 (KYBER)STALKING	25
3.2.1 <i>Projevy stalkingu</i>	26
3.2.2 <i>Legislativa</i>	27
3.2.3 <i>Stalker</i>	27
3.2.4 <i>Oběť</i>	30
3.3 SEXTING	31
3.3.1 <i>Rizika sextingu</i>	32
3.3.2 <i>Legislativa</i>	33
3.3.3 <i>Agresor a oběť</i>	33
3.4 KYBERGROOMING	34
3.4.1 <i>Legislativa</i>	34
3.4.2 <i>Kybegroomer</i>	35
3.4.3 <i>Oběť</i>	36
3.4.4 <i>Etapy navazování kontaktu s obětí</i>	37
4 SKUTEČNÉ PŘÍPADY KYBERKRIMINALITY PÁCHANÉ NA DĚTECH.....	40
4.1 (KYBER)ŠIKANA	40
4.1.1 <i>Ryan Patrick Halligan</i>	40
4.1.2 <i>Star Wars Kid</i>	40
4.1.3 <i>Anna Hallman</i>	41
4.1.4 <i>Amanda Todd</i>	41
4.2 PŘÍPADY (KYBER)STALKINGU.....	42
4.2.1 <i>Eva Kupková a její dcera Barbora</i>	42
4.2.2 <i>Kevin Gibbon</i>	42
4.2.3 <i>Adam Savader</i>	43
4.3 PŘÍPADY SEXTINGU	43
4.3.1 <i>Roztahačky</i>	43
4.3.2 <i>Patnáctiletá Žaneta z Moravy</i>	43
4.3.3 <i>Trey Sims</i>	44
4.3.4 <i>Phillip Alpert</i>	45
4.4 PŘÍPADY KYBERGROOMINGU	45
4.4.1 <i>Douglas Lindsell</i>	45
4.4.2 <i>Michael Wheeler</i>	46
4.4.3 <i>Pavel Hovorka</i>	46
4.4.4 <i>Unesená Američanka</i>	46
5 MINIMALIZACE RIZIK A PREVENCE	47
5.1 PROJEKTY V ČESKU	47
5.1.1 <i>E-Bezpečí</i>	47

5.1.2	<i>Seznam se bezpečně</i>	47
5.1.3	<i>Bezpečný internet</i>	48
5.1.4	<i>Safer Internet</i>	48
5.1.5	<i>Horká linka</i>	49
5.1.6	<i>Pomoc online (Internet Helpline)</i>	49
5.1.7	<i>EU Kids Online</i>	50
5.2	VYUŽÍVÁNÍ INTERNETOVÝCH FILTRŮ.....	50
5.3	DOHLED ZE STRANY RODIČŮ.....	51
5.4	MEDIÁLNÍ VÝCHOVA VE ŠKOLÁCH.....	52
6	METODOLOGIE VÝZKUMU	53
6.1	VÝZKUMNÉ OTÁZKY:.....	54
6.2	VÝZKUMNÝ SOUBOR.....	55
6.3	METODIKA VÝZKUMU.....	59
6.4	ZPRACOVÁNÍ DAT.....	60
7	VÝSLEDKY VÝZKUMU	60
8	SHRNUTÍ A INTERPRETACE VÝZKUMU	91
8.1	POROVNÁNÍ VÝSLEDKŮ S VÝZKUMEM KOPECKÉHO (2014).....	96
	ZÁVĚR	99
	SUMMARY	101
	POUŽITÁ LITERATURA	103
	SEZNAM PŘÍLOH	116
	PŘÍLOHY	117

Úvod

Informační technologie mají značný dopad na životy lidí. Ti už nejsou vázáni pouze na konkrétní místo v konkrétní čas, ale mohou překračovat reálný prostor. Mohou vstupovat do vzájemných interakcí s větší skupinou osob, se kterou by se v reálném prostředí nejspíš nikdy nepotkali. Prostřednictvím internetu a sociálních sítí dochází nejen k rychlejšímu přenosu informací mezi uživateli, ale také vzniku a rozšíření vzájemné sociální interakce. Právě s tím souvisí rizika. Internet ani sociální sítě nejsou bezpečnější prostředí oproti „offline“ prostředí jen proto, že se vše na první pohled může zdát pouze virtuální. Právě online svět ovlivňuje životy mnohem víc, než jsou si lidé ochotni připustit. Nerozšiřuje jen pozitivní vazby mezi nimi, ale také ty negativní. Rizika internetového prostoru mohou mít větší dopad na reálný život jedince než situace, které jsou ve skutečném prostředí omezené místem a časem. Z tohoto důvodu je zapotřebí zkoumat, jaké mají uživatelé povědomí o rizicích a jak se doopravdy chovají. Rizika lze rozdělit na dva typy - technického rázu (zavirování, phishing, hackeři, zavirování počítače atp.) a ovlivňující lidskou psychiku (kyberšikana, kyberstalking, sexting, kybergrooming). Ve své magisterské diplomové práci se zaměřím právě na druhou zmiňovanou skupinu založenou na lidských emocích a lidském jednání.

Jelikož množina lidí pohybujících se na internetu je rozmanitá a heterogenní, zúžím téma této práce oproti teším a budu se pohybovat v prostředí dětských uživatelů, respektive žáků druhého stupně základní školy. Tato skupina, generace současných dětí, je zajímavá tím, že jako první vyrostla s informačními a komunikačními technologiemi. Starší uživatelé se s online prostředím museli seznamovat v průběhu svých životů a technologie do nich začala víc zasahovat. Děti narozené od poloviny 90. let do současnosti jsou nazývané generací Z, pro kterou je typické neomezené využívání internetu, digitálních technologií a okamžité sdílení myšlenek a postřehů prostřednictvím nejrůznějších sociálních sítí. S nepřetržitým online připojením se u nich zvyšuje pravděpodobnost, že se dostanou do potíží souvisejících s riziky internetového prostoru. Neznají, jaký byl svět pouze „offline“. Jsou proto zranitelnější, protože je pro ně složitější rozpoznat situace, které jsou mimo běžný rámec chování.

V první kapitole Nová média a roviny komunikace v prostředí internetu se zabývám jednotlivými patry McQuailovy pyramidy komunikace. Nastínuji, jak se jednotlivé roviny v online prostředí překrývají a nejsou tak jednoznačně vyznačené jako v médiích tradičních. Nejasné hranice komunikace mohou ovlivnit rizikovost chování dětských uživatelů.

Ve druhé kapitole Rizikové faktory nových médií popisují, po zdůraznění základních charakteristik nových médií a vyvrácení mýtů o jejich bezpečnosti, činitele, kteří ovlivňují míru rizik a další okolnosti. Zásadní roli hraje dostupnost informačních a komunikačních technologií, přístup na internet a sociální sítě, vnímání zdánlivé anonymity internetového prostředí a oproštěnost od reálného světa i posunutí hranic v rámci mezilidské komunikace na síti.

Ve třetí kapitole poukazují na rizika kyberprostoru a děti jako specifické uživatele včetně jejich schopnosti samoregulace. Zaměřují se na pojmy (kyber)šikana,¹ kyberstalking, sexting a kybergrooming. Kromě charakteristiky zmíněných rizik, související legislativy, obětí a útočníků se pokusím zachytit závěry stěžejních zahraničních i českých výzkumů dané problematiky. Kyberšikanou se zabývali například z amerických výzkumníků Nancy Willardová (2004 a 2007), Amanda Lenhartová (2007), Robin Kowalski se Susan P. Limberovou (2007). V Německu se tématu věnují Ruth Festlová s Thorstenem Quandtem (2013). Kyberstalking řeší například tým kolem psychiatra Paula E. Mullena (1999), H. Dressinga (2005) v Německu nebo Judith McFarlanová (1999) ve Spojených státech. Sextingu se akademici a vědci věnují teprve od roku 2008. První rozsáhlý výzkum v Americe se jmenoval The National Campaign to Prevent Teen and Unplanned Pregnancy. Kybergrooming obsáhle řešila například Irene Bersonová (2003), zabývali se jím také třeba Španělé Santiago Tejedor-Calvo s Cristinou Mariou Pulido-Rodríguezovou (2012) nebo britský psycholog a kriminalista Kieran McCartan (2012). V českém prostředí je stěžejní autorskou dvojicí Kamil Kopecký a Veronika Krejčí z Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci, kteří se rizikům na internetu věnují od roku 2008.

Čtvrtá kapitola zachycuje skutečné případy dětí, které se staly oběťmi (kyber)šikany, kyberstalkingu, sextingu a kybergroomingu. Některé se spíše věnují profilu pachatele než poškozených. Reálné příběhy ze zahraničí i České republiky ilustrují, co všechno mohou způsobit informační a komunikační technologie při manipulativním a agresivním chování. Samostatná kapitola má podtrhnout skutečné příběhy, které ovlivnily lidské životy.

Pátá kapitola Minimalizace rizik a prevence se zabývá preventivními programy v Česku, vzděláváním dětí, rodičů a dalších dospělých. Řeší také technologická omezení, která

¹ Pojem kyberšikana uvádím v závorce, jelikož má ve většině případů souvislost s šikanou v reálném prostředí a nelze je stoprocentně oddělit.

eliminují možná rizika. Tato kapitola má ukázat, jaké existují možnosti ochrany dětských uživatelů od edukativních nástrojů po ty bezpečnostní.

Šestá kapitola Metodologie výzkumu nastavuje pravidla kvantitativního výzkumu. Jeho cílem je zjistit, jaké mají děti ve věku 11-15 let z nejmladšího města v České republice, středočeských Milovic na Nymbursku, teoretické znalosti o rizicích, která jim na internetu hrozí, a jak se ve virtuálním prostředí pohybují. Tento cíl se oproti tézám nezměnil. Změnila se technika práce a částečně i její struktura. Původně jsem chtěla v druhé fázi výsledky z dotazníkového šetření otestovat v praxi a měla jsem v plánu vytvořit si falešnou identitou. Chtěla jsem se vydávat za třináctiletého chlapce, který se stěhuje do Milovic a potřebuje s různými věcmi poradit. Cílem bylo zjistit, jestli by se mnou děti šly na schůzku a s čím by se mi svěřily. Byla jsem domluvená s několika rodiči, kteří by mi tento experiment umožnili. Po navázání virtuálního vztahu s jejich dětmi bych s nimi udělala hloubkové rozhovory. Od této části výzkumu musím po konzultaci s vedoucím odboru pro potírání informační kriminality Policejního prezidia České republiky Karlem Kuchaříkem upustit. Podle něj bych mohla mít i přes souhlas rodičů problém se zákonem, protože by mohlo dojít k naplnění skutkové podstaty trestného činu v oblasti mravního deliktu, například ohrožování výchovy mládeže nebo navazování nedovolených kontaktů s dítětem. Svou magisterskou diplomovou práci budu prokládat citacemi z rozhovoru,² který jsem s Kuchaříkem vedla v jeho kanceláři na policejním prezidiu 29. října 2014. Rozhovor má dokreslit problematiku internetové kriminality páchané na dětech o pohled z praxe.

Sedmá kapitola se zabývá výsledky výzkumu. V dotazníku jsem kladla otázky zejména z oblasti kybergroomingu a dále sextingu, kyberšikany a kyberstalkingu. Zajímala jsem se také o navázání důvěry dětí s neznámými osobami, jejich pravdomluvnost v online prostředí, využití sociálních sítí a dostupnost informačních a komunikačních technologií.

Osmá kapitola odpovídá na výzkumné otázky a shrnuje výsledky výzkumu a interpretuje je. Zdůrazňuje rizika, kterým školáci čelili. Srovnává závěry se studií Kamila Kopeckého z Univerzity Palackého v Olomouci Výzkum rizikového chování českých dětí v prostředí internetu 2013.

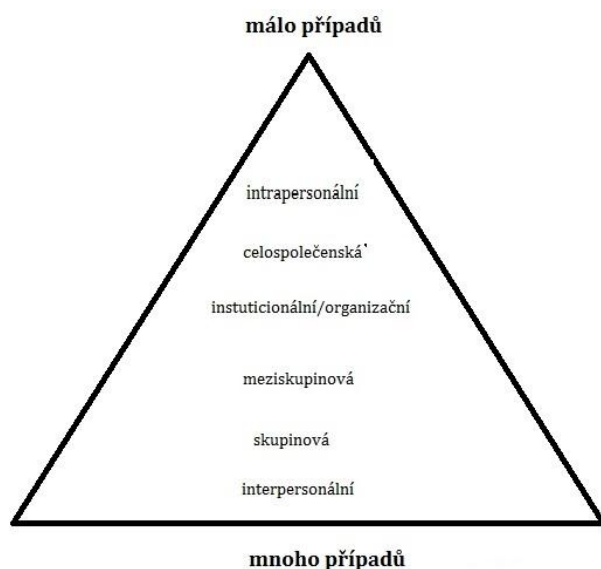
² Celý rozhovor v Příloze č. 1

1 Nová média a roviny komunikace v prostředí internetu

Nová média zpretrhala vazbu člověka na místo a čas. Sdělení jsou přenášena na velkou vzdálenost a téměř okamžitě. Jsou založena na dvousměrné komunikaci a interaktivitě. Neustále se vyvíjí a s tím se zvyšuje nejen jejich pozitivní dopad, ale také rizika. Termín poprvé použil Marshall McLuhan, který jím v 60. letech 20. století označoval elektronická média a jejich obsah. Nová média se rozšířila v 90. letech s rozvojem internetu, který se dostal do domácností. Lidé spolu začali komunikovat bez ohledu na prostor a od prvního poslaného emailu se přes blog, mobilní telefon s fotoaparát a kamerou dostali k sociálním sítím.

V kyberprostoru neplatí fyzické omezení reálného světa, nicméně absolutně oprostít se od něj není možné. Podle Robinsona (2003, s. 27) kyberprostor nenabízí alternativní a dokonalejší prostředí. Virtuální realita totiž nenahradí skutečnost. Žijeme v reálném světě a musíme si přiznat, že z něj nevytvoříme cokoli, co bychom si přáli.

Hranice komunikace v prostředí internetu nejsou tak jasně vyznačené jako v běžném životě. A právě proto děti nemusejí vnímat své chování jako rizikové. Roviny komunikace, které definoval Denis McQuail (2002), se v online světě vzájemně překrývají a četnost jejich výskytu se ve virtuálním prostředí proměňuje. V současnosti by jeho pyramida komunikace mohla vypadat takto.

Obrázek č. 1 Pyramida komunikace podle Denise McQuaila (2002) v online prostředí

U McQuaila základnu tvořila **intrapersonální komunikace**, která zpracovává informace včetně názorů a postojů. V online prostředí je velmi těžké definovat, co do této kategorie spadá. V základním pojetí to může být například blog, který si člověk píše sám pro sebe jako online formu deníku nebo zápisníku. Primárním motivem je pro něj něco vytvořit, anebo se z něčeho vypsát. Až sekundárně vede dialog se svými čtenáři. Názory a postoje vystavené na sociálním účtu nemohou být z principu intrapersonální, pokud si člověk nenastaví soukromé zobrazení. Uživatel výsledné sdělení většinou s někým sdílí, ať už s určitou omezenou skupinou, nebo s potenciálně všemi uživateli internetu. Ve výjimečných případech si jeho text nikdo jiný nepřečte.

Interpersonální komunikace (konverzace mezi dvěma/třemi lidmi) je ve virtuálním prostředí velmi využívaná prostřednictvím chatu, zejména na sociálních sítích, aplikacích, uzavřených komunikacích v chatovací místnosti, seznamce nebo případně emailu mezi jednotlivci. Pokud intrapersonální komunikace není v internetovém prostoru téměř reálná, tak její četnost podle McQuailovy pyramidy komunikace nahradí právě interpersonální komunikace. Výsledné sdělení je sdílené pouze mezi dvěma/třemi lidmi, častěji přáteli a známými z reálného života než s neznámými osobami. Právě tato rovina komunikace je pro mou magisterskou diplomovou práci klíčová, protože s ní souvisí rizika internetového prostoru, kterým se budu dále věnovat.

Skupinová komunikace na internetu je založená na nastavení soukromí. Uživatel určí skupinu lidí, kteří mají vidět jeho názory, pocity, fotografie, videa. Může jednoduše odfiltrovat nežádoucí osoby, pro které jeho obsah není určený. Skupiny umožňuje vytvořit například Facebook nebo Google+. Výsledné sdělení je sdílené pouze v rámci vybraného okruhu lidí, pravděpodobněji se bude jednat o přátele a známé z reálného života než o neznámé osoby

Meziskupinovou komunikací se v online prostředí rozumí například webové stránky s diskuzní částí, které navštěvují uživatelé se stejnými zájmy (např. o jídlo, životní styl, hudbu, sport). Rozdíl mezi skupinovou a meziskupinovou komunikací spatřuji v tom, že v meziskupinové komunikaci výsledné sdělení nemusí být primárně sdílené s osobami, které uživatel zná z reálného prostředí, ale naopak převažují virtuální přátelé a známí.

Institucionální/organizační komunikace ve virtuálním světě probíhá prostřednictvím oficiálních webových stránek, účtů na sociálních sítích a dalších nástrojů jako například emailu firem, úřadů a dalších organizací. Tento typ komunikace je založený na veřejném nastavení soukromí na sociálních sítích, na rychlé aktualizaci dat a pružnosti odpovědí. Sdělení jsou primárně určená pro neznámé lidi, sekundárně mohou mezi sebou správci sítí a další pověřené osoby vstoupit s uživateli do vztahu, který se může blížit interpersonální komunikaci.³

Celospolečenská komunikace je například masová komunikace. Její forma je zachována i v prostředí internetu. K heterogenním skupinám je šířena prostřednictvím masových médií.⁴ Dlouho byla založena na principu pasivního přenosu informace prostřednictvím technologie k příjemci bez hierarchie. Nabízela obsahy určené ke krátkodobému užití produkované formálními organizacemi pro anonymní publikum bez omezení přístupu jednosměrně nepřímo s určitou periodicitou, která byla nabízena pravidelně, přičemž publikum mělo vlastní sociální vazby, které aktivně nakládali s tím, co jim média nabízela. (Jirák, Köpplová, 2009) Nicméně vzhledem k technologickému rozvoji a nástupu sociálních sítí se i masová média snaží komunikovat se svými čtenáři, diváky a posluchači a v některých případech i bezprostředně. Už neplatí, že by tato forma komunikace byla na vrcholu pyramidy podle McQuailova pojetí.

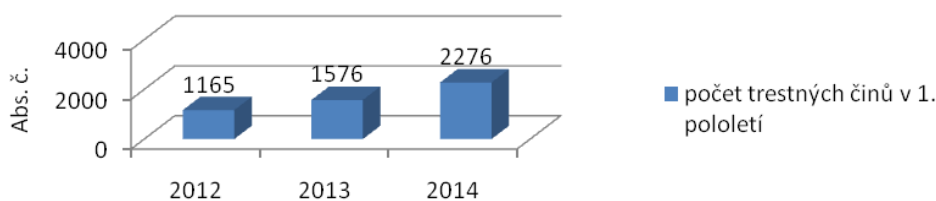
³ Například chat nebo email, které nectí pravidla českého pravopisu a chybí jim forma oficiálnosti pro vztah s organizací.

⁴ Tradiční média jako noviny, časopisy, noviny, film, rozhlas dostupné i přes internet a také média určené pouze pro šíření po internetu.

2 Rizikové faktory nových médií

Je důležité si uvědomit, že internet se tváří jako anonymní prostředí, ale tak anonymní není. S internetizací společnosti se lidé přestávají obávat zveřejňovat své soukromí a sdílet o sobě informace. Není neobvyklé, že pokud se o někoho zajímáme, celkem bez problémů získáme jeho osobní údaje jako jméno, příjmení, bydliště, zájmy, jeho zaměstnání nebo školu. Toho zneužívají zloději, pedofilové a podvodníci. (Firbacherová, 2012, s. 27). Případů internetové kriminality proto za poslední roky výrazně přibývá.

Vývoj počtu spáchaných skutků na internetu v 1. pololetí 2012 - 2014

Graf č. 1 Vývoj počtu trestných činů na internetu v 1. pololetí 2012-2014, Kuchařík (2014)

Z grafu č. 1 vyplývá, že mezi lety 2012 a 2014 se počet spáchaných skutků na internetu zdvojnásobil. Logicky by se mohlo zdát, že když tabulka uvádí počet případů v polovině roku, tak na konci roku jich bude dvojnásobek, nicméně tak to není. Vedoucí odboru pro potírání informační kriminality Policejního prezidia ČR Karel Kuchařík vysvětluje proč. „*Statistiky je potřeba brát s rezervou, případů bude pravděpodobně víc. Tohle jsou jasné případy, které se staly na internetu. Když se pachatelé domluví na internetu a pak spáchají něco v reálném světě, tak to do těchto statistik nespadá,*” a dodává, proč případů přibývá. „*Internet nepoužívají už jen fandové, je to masová záležitost. Objevuje se víc transakcí, víc manipulací. Kde je nabídka, tam je poptávka. Proč by někdo měl stát před školou a lákat děti, když může jít na nějaký profil a vytipovat si dítě a oslovit ho takhle. Před školou bývají kamery, takhle není tak vidět. Schopnost oslovit víc lidí je efektivnější. Co kdo mohl koupit na internetu v roce 2003? Neexistovalo elektronické bankovníctví atd. Vždycky platilo, že technologie táhnou ti nejmladší. Starší chtějí komunikovat s dětmi a okolím. Teď je ale problém, že ti lidé s tím nežili, takže když jim přijde email, aby napsali někam nějaký kód, tak to udělají. Udělají to i daleko mladší lidi. Záleží, jak jsou sofistikovaní a důvěřují.*” (Kuchařík, 2014)

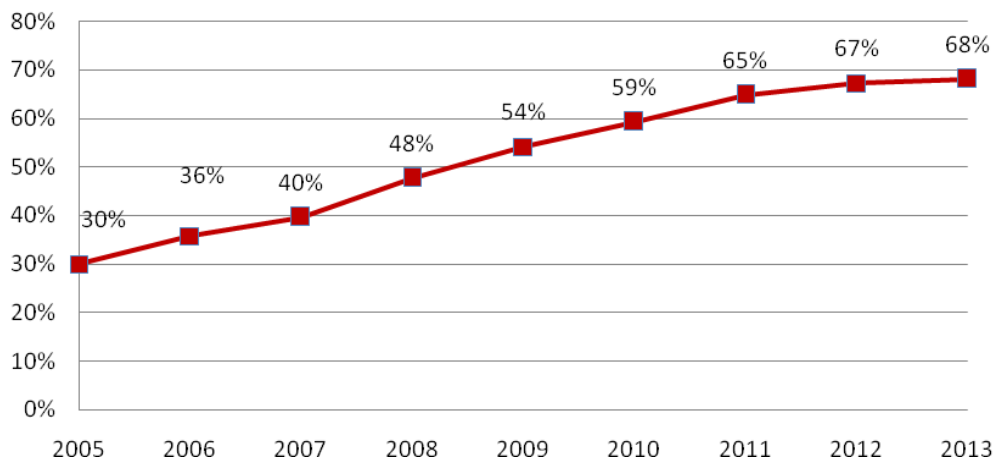
V první polovině roku 2014 policisté řešili nejvíc podvody (1091 případů), poté poškození a zneužití záznamu na nosiči informací (314 případů), porušení autorských práv k databázi, padělání (199 případů), úvěrový podvod (195 případů) a ostatní mravnostní trestné činy (86 případů).

Rizika souvisejí s faktory, jako je dostupnost, anonymita a posun hranic v internetové komunikaci. Podrobněji se jimi zabývám v následujících podkapitolách.

2.1 Dostupnost počítače, internetu a sociálních sítí

Od devadesátých let narůstá počet českých domácností, které jsou vybavené počítačem. Podle údajů Českého statistického úřadu (2014c) mělo v roce 2005 počítač 30 procent domácností, o čtyři roky později 54 procent a v roce 2013 dokonce 68 procent. Novější data zatím nejsou k dispozici.

Domácnosti vybavené počítačem

Graf č. 2 Domácnosti vybavené počítačem 2005-2013, ČSÚ (2014c)

Dostupnost počítače v domácnostech se liší kraj od kraje. Český statistický úřad zatím eviduje data pouze do roku 2012. Nejčastěji mají počítače doma Pražané. Pořadí na dalších místech se proměňují. V roce 2005 je na druhém místě Vysočina a na třetím Jihomoravský kraj. U Vysočiny je velmi zajímavé, že se v roce 2009 propadne až na předposlední místo, aby se do roku 2012 dostala zhruba do poloviny žebříčku. V roce 2012 se do první trojice dostává také poprvé Středočeský kraj, který je v současnosti krajem s největším počtem obyvatel

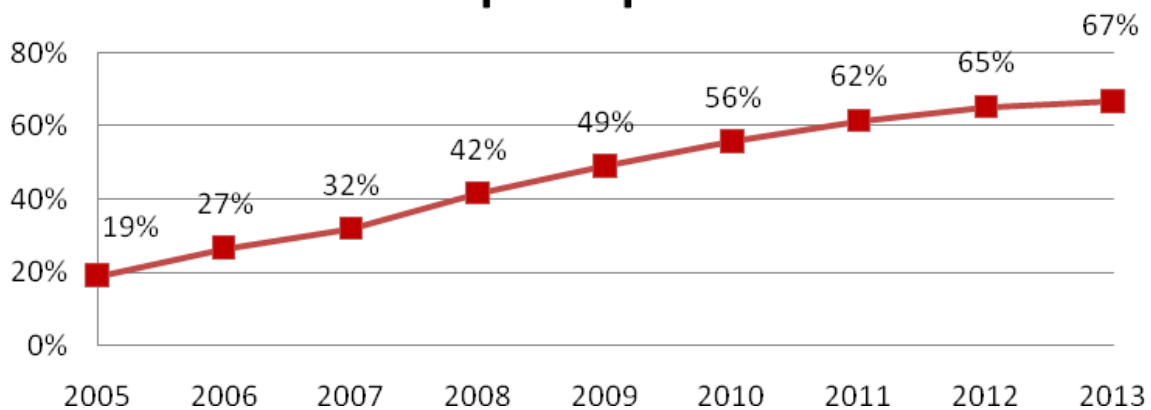
v Česku,⁵ předtím se držel v polovině žebříčku. Na posledních místech se drží Olomoucký, Liberecký a Ústecký kraj. Nejméně počítačů měly domácnosti v Olomouckém kraji až do roku 2008, kdy ho vystřídal kraj Liberecký, který na poslední pozici zůstává.

Vybavenost domácností počítačem v jednotlivých krajích (v %)								
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Hlavní město Praha	37,5	41,6	50,0	59,0	63,7	67,6	70,8	72,9
Středočeský kraj	31,0	33,8	39,6	45,8	53,0	58,8	65,0	69,5
Jihočeský kraj	30,5	33,5	40,6	47,6	51,9	57,4	61,6	65,2
Plzeňský kraj	33,4	35,4	39,0	43,9	52,5	59,9	64,7	66,6
Karlovarský kraj	31,2	34,4	41,3	46,4	53,3	58,4	61,5	64,1
Ústecký kraj	23,3	27,2	32,5	39,2	46,6	53,7	59,3	61,1
Liberecký kraj	27,5	31,5	35,5	40,1	42,3	49,4	54,4	60,4
Královéhradecký kraj	32,4	35,7	42,2	50,1	56,9	61,3	65,9	69,9
Pardubický kraj	33,5	37,7	42,7	49,6	56,1	61,1	66,3	69,4
Vysočina	34,4	38,2	40,4	45,5	50,0	57,5	62,6	66,6
Jihomoravský kraj	33,8	36,1	41,0	48,4	55,7	62,4	66,8	69,5
Olomoucký kraj	22,5	25,1	33,5	40,2	50,4	55,2	59,2	61,5
Zlínský kraj	28,7	32,8	39,3	48,0	56,0	59,2	62,9	63,6
Moravskoslezský kraj	31,2	34,9	40,3	45,7	51,1	56,7	60,8	63,9

Tabulka č.1 Vybavenost domácností počítačem podle krajů 2005 - 2012, ČSÚ (2014c)

Připojení na internet mělo v Česku v roce 2013 průměrně 67 procent domácností. Přitom ještě v roce 2005 byla připojená ani ne každá pátá.

Domácnosti s přístupem na internet

Graf č. 3 Domácnosti s přístupem na internet 2005-2013, ČSÚ (2014b)

Vybavenost domácností s přístupem k internetu je stále závislá na dostupnosti počítače.⁶ I v této kategorii vede Praha.

⁵ Počet obyvatel ke konci září 2014: Středočeský kraj - 1 312 481, Hlavní město Praha 1 252 202 (ČSÚ, 2014a)

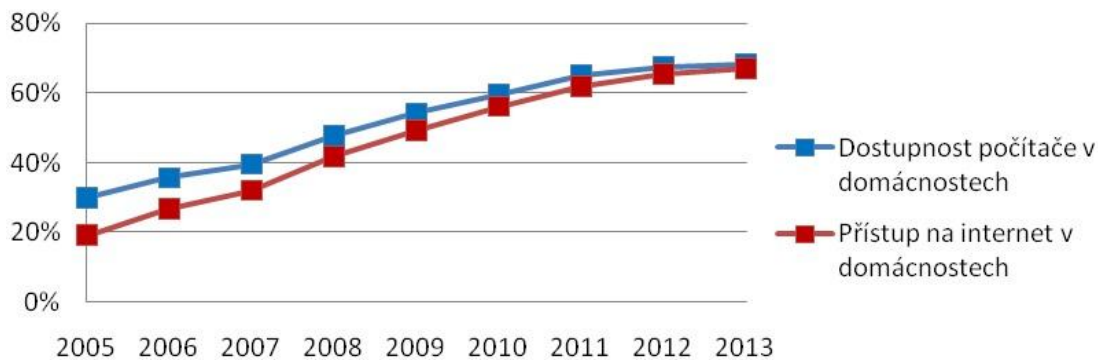
Vybavenost domácností internetem v jednotlivých krajích (v %)								
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Hlavní město Praha	32,1	36,1	46,4	54,0	59,4	62,2	66,0	69,3
Středočeský kraj	24,4	27,7	34,9	40,8	49,1	55,9	63,5	68,6
Jihočeský kraj	19,8	24,2	31,2	38,8	44,1	51,5	57,0	62,5
Plzeňský kraj	21,2	24,5	31,1	37,9	48,8	56,6	62,1	63,6
Karlovarský kraj	20,2	23,6	31,1	38,8	47,4	54,7	59,3	62,6
Ústecký kraj	16,4	20,2	27,0	34,4	43,6	51,7	57,8	60,1
Liberecký kraj	18,8	23,8	29,7	36,0	39,9	47,6	53,0	59,8
Královéhradecký kraj	23,2	26,3	35,0	44,0	52,6	59,5	63,4	67,3
Pardubický kraj	21,6	25,8	31,4	38,8	48,2	55,7	62,5	66,8
Vysočina	20,7	25,6	32,0	38,9	46,2	53,0	59,3	63,3
Jihomoravský kraj	22,4	27,9	34,5	43,0	51,3	59,6	65,0	68,2
Olomoucký kraj	16,1	19,1	26,2	32,2	43,4	51,6	57,3	59,1
Zlínský kraj	16,4	21,7	30,0	39,9	49,2	54,2	59,9	61,6
Moravskoslezský kraj	19,6	24,6	32,6	40,2	46,6	53,1	58,0	62,5

Tabulka č.2 Vybavenost domácností internetem podle krajů 2005 - 2012, ČSÚ (2014b)

Nejméně připojených domácností k internetu je v Olomouckém kraji, jen o něco horší situace byla v letech 2009 a 2010 v Libereckém kraji.

Z údajů vyplývá, že rozvoj počítačové vybavenosti a připojení k internetu se vyvíjí zhruba stejným tempem. V roce 2013 mělo v průměru přístup na internet jen o jedno procento méně domácností, než bylo vybaveno počítači.

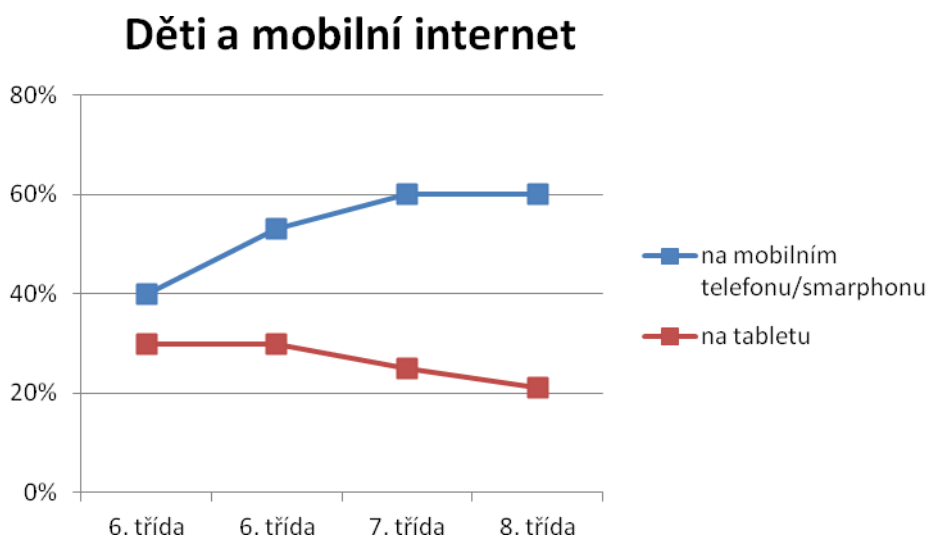
Domácnosti vybavené počítačem a přístupem na internet

Graf č. 4 Domácnosti vybavené počítačem a přístupem na internet v letech 2005 - 2013

⁶ To se ale velmi brzy může změnit s mobilním internetem. V říjnu 2014 už ho měly v Česku téměř 3 miliony lidí.

Jenže v současnosti už nemají lidé připojení na internet pouze přes počítače,⁷ ale využívají k tomu také mobilní telefony a tablety. Podle výzkumu společnosti NMS Market Research pro virtuálního operátora Sazkamobil je rozhodujícím impulzem k nákupu mobilního telefonu nástup do školy. Zatímco děti narozené před rokem 2005 dostaly telefon až v devíti letech, dnes ho berou prvňáci a druháci jako standard a dvanáctiletí jako samozřejmost. (Láska, 2014) V Česku má mobilní internet téměř 2,7 milionu lidí. (NetMonitor, 2014) Děti se nejčastěji připojují přes počítač (78 %), mobil (50 %), tablet (27 %). Na mobil se připojuje 40 procent žáků šestých tříd, u devátáku to je téměř 60 procent. (Seznam, 2014)

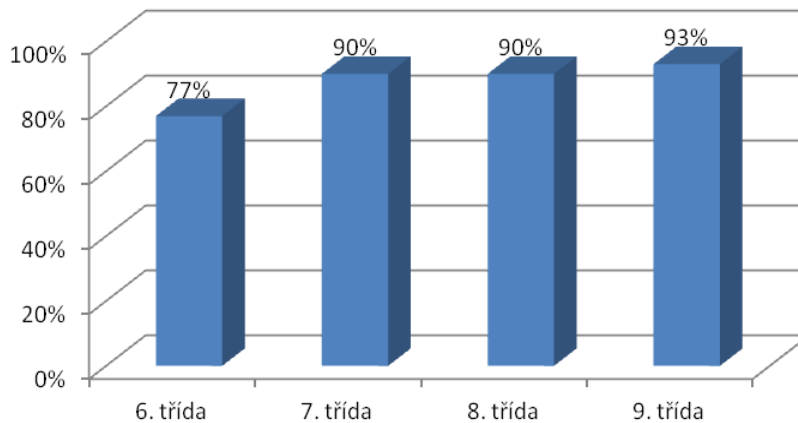
Graf č. 5 Děti a mobilní internet (upraveno podle Seznam, 2014)

Rizika také zvyšuje dostupnost sociálních sítí. Profil na některé sociální síti má 82 procent českých dětí. Školáky, kteří mají smartphone nebo tablet, na sociálních sítích potkáte častěji. (Seznam, 2014)

(NetMonitor, 2014)

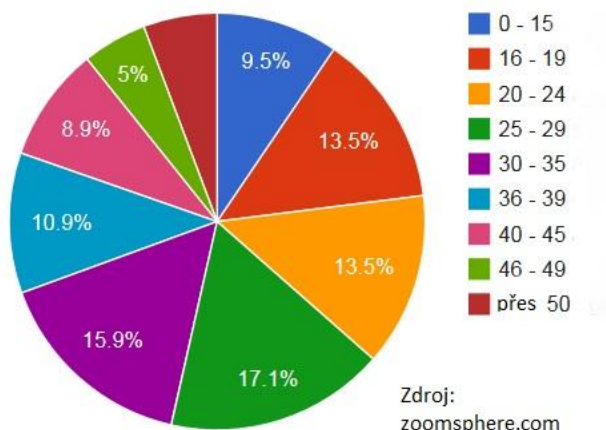
⁷ Do skupiny počítačů řadím také notebooky. Není podstatné, jestli je přístroj přenosný nebo ne, ale jeho funkce v domácnosti.

Děti a profil na nějaké sociální síti

Graf č. 6 České děti na sociálních sítích 6. – 9. třída (upraveno podle Seznam, 2014)

Nejrozšířenější sociální sítí je Facebook, jehož obliba neustále roste.⁸ Nejvíce uživatelů má ve Spojených státech, kde je registrováno téměř 160 milionů lidí. V Evropě drží primát Velká Británie s více než 31 miliony uživatelů, následovaná Francií, Německem a Itálií. Česko si drží na starém kontinentu 14. pozici. Využívá ho 3,9 milionů lidí, z toho přes 2 miliony žen a 1,9 milionů mužů. Zajímavé je věkové rozložení českých uživatelů. Ve věkové kategorii do 15 let má Facebook 9,5 procent dětí. Z toho vyplývá, že zhruba 370 tisíc dětí v Česku je ohroženo potenciálními útočníky. (Zoomphere, 2014)⁹

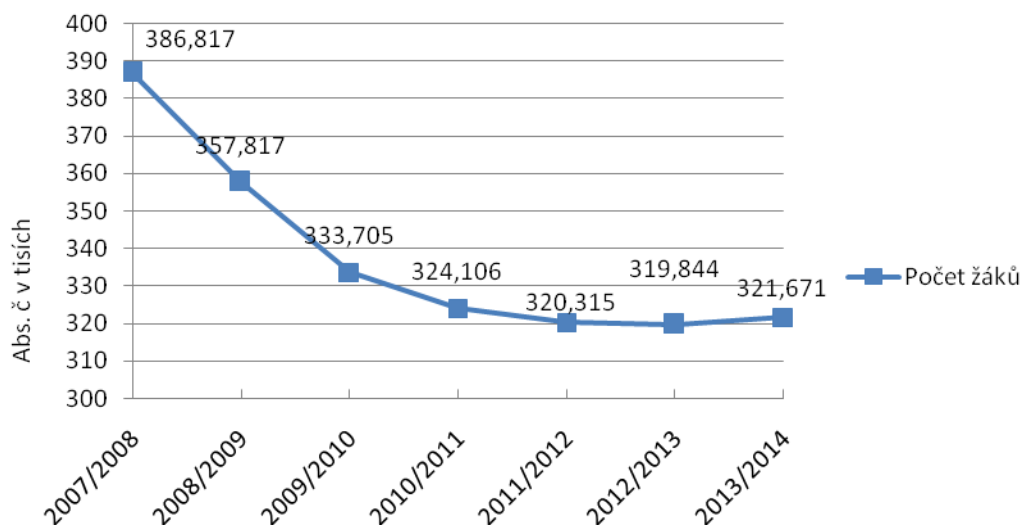
Graf č. 7 Věkové složení uživatelů Facebooku v Česku

⁸ To ale neznamená, že všechny založené účty jsou aktivní. Např. problém zrušení účtu po smrti. (Kužvart, 2014)

⁹ ZoomSphere je nástroj pro správu firemních stránek na sociálních sítích a monitoring. Pro získání dat jsem se musela registrovat ve zkušební verzi.

V Česku žije 1,6 milionů dětí mladších patnácti let (ČSÚ, 2014d). A podle ministerstva školství (2014) ve školním roce 2013/2014 navštěvovalo druhý stupeň základní školy 321 671 žáků. To znamená, že dětí ve věku 11 až 15 let je méně než uživatelů Facebooku ve věkové kategorii do 15 let. Zaregistrovat se na této sociální síti může uživatel starší třinácti let. Z uvedených dat vyplývá, že 9,5 procent dětí na Facebooku do 15 let neodpovídá realitě. Graf č. 7 navíc ukazuje, že počet dětí na druhém stupni základní školy v posledních letech výrazně klesá.

Vývoj počtu žáků na druhém stupni v letech 2007-2014

Graf č. 8 Vývoj počtu žáků na druhém stupni základní školy v ČR v letech 2007 - 2014, Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR (2014)

Vyšší počet profilů ve věku 13–15 let než počet reálných uživatelů může mít několik důvodů. Děti mají buď založeno víc profilů, nebo se dospělí vydávají za děti, anebo se na této síti pohybují mnohem mladší děti než povolených 13 let, a dokonce méně než 11 let. Vedoucí odboru pro potírání informační kriminality Policejního prezidia Karel Kuchařík vysvětluje, proč si děti zakládají víc profilů. „Děti většinou mívají dva profily na Facebooku. Jeden takový jací jsou a druhý jak by chtěly vypadat. Fotky si berou odjinud a snaží se komunikovat jako dospělí a technologie jim umožňují jimi být.“ (Kuchařík, 2014) Děti tak zcela jasně obcházejí pravidla. Podle analýzy Consumer Report (2012) Facebook zablokoval v roce 2012 na 800 tisíc účtů dětí mladších 13 let. V současnosti se snaží získat patent, aby ho mohly využívat i mladší děti. Počítá s propojením dětských účtů s rodiči, kteří budou mít přehled o pohybu svého potomka na této sociální síti.

2.2 Anonymita

Anonymita, i když zdánlivá, představuje základní kámen internetové komunikace. Je to jedna z věcí, která ji dělá tak atraktivní. Podle McKenna (2002) internet snižuje důležitost fyzického vzhledu, umožňuje větší kontrolu nad průběhem komunikace a usnadňuje vyhledávání lidí s obdobnými zájmy. Tyto faktory umožňují experimentování s online identitou, takže se uživatelé často prezentují jinak než v reálném světě. Konečný (2012) tvrdí, že v první fázi se člověk při vytváření identity vědomě rozhoduje, pro jaký účel je prezentace vytvářena, v druhé fázi vybírá informace, které o sobě bude chtít zveřejnit, a v poslední fázi určuje, do jaké hloubky budou informace sahat.

Anonymní sociální vazby uživatelé navazují zejména u her typu World of Warcraft, Travian, komunitních webech, blozích, chatu, případně sociálních sítích. Z komunikačních kanálů je nejméně spolehlivý chat, kde se často experimentuje s identitami. V chatovacích místnostech lžou víc muži než ženy. Naopak v diskuzních fórech nejčastěji vystupuje uživatel sám za sebe. Messengery představují další stupeň vztahu, protože omezují pocit anonymity a ukládají záznam komunikace. (Konečný, 2012, s. 26)

Rotunda (2003) tvrdí, že je pouze 11 % uživatelů internetu, kteří lhali o svém věku, pohlaví nebo zaměstnání. Uživatelé v internetové komunikaci lžou nejčastěji z následujících důvodů. Snaží se vyhovět přáním a očekávání druhých, chtějí se vyhnout zklamání, využívají lež k odvrácení škody druhého, k lepší prezentaci sebe sama před druhými, přizpůsobení se svému komunikačnímu protějšku. Touží po zvýšení úspěšnosti v navazování vztahů, po obhájení vlastního prostoru. Mají tendenci vidět sama sebe v lepším světle, někdy lžou ze zdvořilosti. Lidé na internetu lžou také kvůli obavám o vlastní bezpečnost. Ženy o sobě častěji neuvádí pravdivé údaje. (Konečný, 2012)

Komunikace v kyberprostoru nabízí kromě lhaní některé další zvláštnosti. Podle Festlové a Quandta (2013, s. 103) lidé předpokládají, že anonymní prostředí internetu posune hranice pro sociálně přijatelné chování.

Na internetu je běžné používat pseudonymy, aliasy a nickname. Dá se za ně schovat a jsou uznávanou součástí takové interakce. Anonymita může povzbudit jedince, aby diskutoval s jiným uživatelem o tabuizovaných tématech. Podle Saltera a Burlingama (2009, s. 112) se necítí tak sešněrovaně, jako kdyby mluvili tváří v tvář. Ztratí bázlivost a úzkost a baví se o

takových detailech, které by většině lidí v reálném životě neřekli. Internetové prostředí může navodit dojem, že je možné vyjadřovat se bez ohledu na druhé. Chování některých lidí se radikalizuje. Plní internetové diskuze hanlivými výrazy, dávají klamavé inzeráty, snaží se prolomit bezpečnostní kódy, obtěžují druhé.

Virtuální svět také nahrává sexuálním predátorům, aby si anonymně našli své oběti. Jejich teritorium se oproti realitě výrazně zvětšuje a mají na výběr z většího počtu potenciálních obětí, a to současně.

2.3 Posun hranic interakce mezilidských vztahů

Online prostředí může být pro mnoho uživatelů únikem z reality, může jim pomoci zapomenout na každodenní problémy a soustředit se na to, čeho by chtěli dosáhnout. Ve virtuálním světě se mohou oprostít od skutečného světa a snažit se žít svůj život, tak jak by chtěli. Pomocí písmen ze sebe mohou udělat jinou osobnost, najít si imaginární přátele, kteří jim dodají pocit důležitosti a jedinečnosti. Do vysněného online prostředí vstupují s velkou dávkou důvěry. Ta je základním pilířem internetových vztahů a navazuje se mnohem rychleji. Přestože ve skutečnosti se lidé přirozeně chovají obezřetně a mají vybudované určité obranné mechanismy, na internetu ztrácejí zábrany a častěji se pouštějí do riskantnějšího chování. Tomu se říká disinhibice, neboli odbrždění. Svěřují se neznámým lidem, o kterých se domnívají, že je velmi dobře znají, ale přitom nemohou mít jistotu, kdo se za daným nickaname skrývá. Virtuální přátelé se mohou dozvědět nejintimnější tajemství mnohem rychleji než kamarádi z reálného života. Navíc emoce a pocity studu a strachu mohou potlačit touhu svěřit se ve offline prostředí.

Internet může být únikovou cestou pro jedince, kteří v reálném životě neoplývají sebevědomím. Online prostředí jim může pomoci zapomenout na vlastní nedostatky. Fyzické dispozice a společenské postavení ustupují do pozadí. Virtuální svět může pomoci mladým lidem, aby si uvědomili vlastní identitu. Například dospívající homosexuálové se dostanou do komunity, která jim ulehčí coming-out v reálném životě.

V online komunikaci není tak těžké začít se bavit o sexualitě. Pak už záleží na mnoha faktorech, jestli zůstane jen u písemné formy, nebo se přetaví ve sdílení intimních fotografií nebo posílání videí, případně k vylákání na schůzku.

Absence nonverbálního chování nahrává ve virtuálním prostředí dvojsmyslům. V reálné komunikaci člověk dokáže odhadnout, co chce druhý říct nejen pomocí samotných slov, ale také prostřednictvím mimiky, gest, tempa řeči a tónu hlasu. V online prostředí je složité určit jen na základě textu, co by měl recipient brát jako satiru a vtip, co je myšleno stroze a kde už je například sexuální narážka. Chybějící nonverbální složka projevu může pomoci útočníkovi zakódovat jeho manipulativní chování, a ani emotikony nenahradí vizuální kontakt.

3 Rizika kyberprostoru a děti jako uživatelé

Nejzranitelnější skupinou na internetu jsou děti (Baudyšová, 2008). Virtuální prostředí se učí využívat intuitivně. Zhruba každé třetí dítě mezi třetím a čtvrtým rokem používá internet na počítači. (Ofcom, 2012, s. 5). Ten pro ně představuje bezedný zdroj zábavy a informací. Děti, které nemají v pokoji počítač s internetem, jsou na internetu přibližně půl hodiny denně, zatímco ty, které internet v pokoji mají, jsou na něm zhruba hodinu. České děti a dospívající patří v Evropské unii k těm digitálně nejvzdělanějším. Tři čtvrtiny dětí ve věku 9-16 let jsou na internetu denně nebo skoro každý den. (Livingstone, 2014) Podle výzkumu LSS - Životní styl a mediální chování dětí¹⁰ tráví na internetu víc času děti z vyšší třídy a jedináčci. Děti z neúplných rodin využívají internet v průměru o dvacet minut déle než jejich vrstevníci. (Kuncová, 2012)

Děti jsou zvědavé a hledají nové věci. Jsou důvěřivé a nemají vybudované obranné mechanismy, které vychází ze životní zkušenosti. Velmi rychle na internetu navazují kontakty a nerozlišují příliš mezi kamarádem ze sousedství a online přítelem. Očekávají, že se na druhé straně monitoru nebo displeje skrývá osoba, která se jim nějak představila. Jsou důvěřivé a málo obezřetné.

Internet pro ně představuje virtuální svět, kde fantazie nemá hranic. Při hraní her si budují kolem sebe síť spolubojovníků. Během dospívání se začínají zajímat o sexualitu a prostředí internetu jim ji pomáhá objevovat od konverzace na chatech a sociálních sítích až po pornografické stránky. Podle Wolaka (2008) jsou proto teenageři v určitém stupni nebezpečí.

¹⁰ Průzkum realizovala agentura Mediaresearch, dotazovala celkem 730 dětí ve věku 4-14 let.

Přesto si přes 70 procent českých a slovenských dětí uvědomuje rizika umístění intimních fotografií na internet a sami regulují, co o sobě zveřejní a odešlou jiným lidem. V Česku obnažené fotografie posílá víc než 12 procent dětí, na Slovensku o necelá tři procenta méně. Podle marketingového ředitele českého Googlu Michala Zachara děti posílají fotografie s lidmi, u kterých si myslí, že je znají a věří jim. Odeslaný intimní materiál se může ukázat jako problém v případě narušení dobrých vztahů. Děti často jednájí impulsivně a sahají po odplatě. (Kopecký, 2014a) Děti na druhém stupni jsou podle Kuchaříka (2014) obeznámenější s riziky, protože znají prostředí internetu perfektně. Pokud na něco naletí, tak s vědomím důsledků.

3.1 (Kyber)šikana

Kyberšikana představuje opakované psychické ubližování oběti prostřednictvím internetu, mobilů nebo dalších informačních a komunikačních technologií. Například Li (2007) označuje za kyberšikanu úmyslné, opakující se a nepřátelské chování, jehož cílem je ublížit oběti za použití informačních technologií. Willardová (2007) pod pojem kyberšikana zahrnuje online obtěžování, agresivní chování, ubližování, napadení, očeňování, krádež identity, vyloučení, zveřejňování cizích tajemství, aktivity související s hackerstvím (krádeže informací, prolomení účtu, poškozování webových stránek, profilů atd.). Dehueová (2008) upozorňuje, že má stejné charakteristiky jako nepřímé tradiční šikanování. Stává se opakovaně, zahrnuje psychické násilí a je záměrná.

Kyberšikana nepředstavuje pouze individuální problém. Záleží na společenských strukturách a sociálním prostředí. (Festl a Quandt, 2013, s. 102) Rozšiřuje pole působnosti útočníka ze škol a ulic až do původně bezpečného domova oběti. Stejně jako internet zpřetrhal vazby na konkrétní místo, tak rozšířil možnost pronásledovat oběť až 24 hodin denně.¹¹

¹¹ Za předpokladu, že se oběť neodpojí od internetu a neodpojí mobil a další informační a komunikační technologie.

Willardová (2007) mezi nejznámější formy psychické šikany ve virtuálním prostředí řadí:

- Ponižování a pomlouvání na sociálních sítích, webových stránkách nebo blozích
- Krádež identity, zneužití cizí identity ke kyberšikaně nebo dalšímu sociálně patologickému jednání
- Ztrapňování pomocí falešných profilů
- Provokování a napadení uživatelů v online komunikaci
- Vyloučení z virtuální komunity
- Obtěžování opakovaným voláním, psaním zpráv

3.1.1 Znaky kyberšikany

Nerozhoduje časové ani prostorové ohraničení. Obětí se může stát kdokoliv a kdykoliv, stačí přístup k internetu nebo mobilní síti.¹² Na rozdíl od šikany v reálném prostředí, může být kyberšikana rychle rozšířena pomocí takzvaných virálů. (Festl a Quandt, 2013, s. 104)

Týrání má pouze psychickou formu, která není na oběti na první pohled viditelná, nicméně může zanechat hlubší stopy. Podle Heirmana a Walrava (2011) online komunikace zahrnuje vysokou mírou soukromí a důsledkem toho je, že kyberšikanování zůstává obvykle bez povšimnutí.

Kyberšikana může mít na oběť mnohem delší dopad než šikana klasická.

Kyberšikana má mnohem víc sekundárních útočníků než šikana klasická. Prostřednictvím internetu, kde je téměř 2,5 miliardy uživatelů, se dehonestace může dostat k více lidem. Z původně pasivních diváků se mohou stát útočníci, a to ve větší míře než v offline prostředí. Stačí, když pošlají odkaz na stránku s kyberšikanou dalším uživatelům. Útok se tak mnohonásobí a dopad je větší.

3.1.2 Souvislosti mezi offline a online šikanou

Tradiční šikanu nelze oddělovat od kyberšikany a návazných jevů souvisejících s novými médii. Kyberšikana může být až sekundárním jevem šikany tradiční. Šikana je úmyslné většinou opakované chování za účelem ublížit druhému. (např. Říčan a Janošová, 2010; Willardová, 2004 a 2007)

Kitliňská (2007) shrnuje základní rysy tradiční šikany:

- **Záměrnost:** Chování je úmyslné, motivace je považována za zásadní v identifikaci šikany. Ten, kdo šikanuje, mívá v úmyslu druhého nějakým způsobem poškodit.
- **Trvání v čase:** Opakovaná šikana trvající delší dobu. S tím někteří autoři nesouhlasí (např. Martínek, 2009; Lovasová, 2006) a podle nich může být šikana i jednorázovou záležitostí.
- **Asymetrie síly:** Rozdíl fyzické, psychické síly mezi obětí a útočníkem.
- **Následky:** Dlouhodobé negativní důsledky pro všechny zúčastněné - šikanované, šikanující i pozorující. Nejvíce zjevné u obětí, které o sobě pochybují, mají nedostatek důvěry a sebeúcty atp.

Willardová (2007) rozděluje šikanu podle jejích projevů.

- **Fyzická šikana** zahrnuje údery, kopance, plivání, tlačení, zabavování osobních věcí.
- **Slovní šikana** obsahuje posmívání, nadávání, škádlení, vyhrožování.
- **Emocionální a psychickou šikanou** je šíření fám, manipulování sociálními vztahy, sociální vyloučení a vydírání.

Festlová a Quandt (2013, s. 104) dospěli k závěru, že lidé, kteří šikanují v reálném životě, často šikanují i na síti a lidé, kteří jsou šikanováni offline, jsou často i online oběťmi. Přibývá případů, kdy se kyberšikany účastní dospívající. (Smith, 2008, s. 376) Sijtsemová (2009) tvrdí, že žáci, kteří šikanují, jsou ve škole vnímáni jako populární na rozdíl od jejich šikanovaných spolužáků.

¹² Kyberšikana se nejčastěji vyskytuje v prostředí webových stránek, sociálních sítí, instant messagingu, emailu a chatu. (Hulanová, 2012)

Salmivalliová (1997) zjistila, že ve třídách, které fungují jako jednotný kolektiv, je méně případů šikany než v těch, které jsou víc rozskupinkované.¹³ Objevila, že žáci, kteří šikanují, si mezi sebou tvoří vazby. Zkoumala sociální prostředí, věk žáků a jejich pozici ve třídě. Většina studentů strávila denně na internetu zhruba 2,5 hodiny. Na sociální síti mělo účet 94 procent studentů.¹⁴ Víc jak polovina studentů byla zapojena do šikany, jen 22 procent do kyberšikany. Podle jejích závěrů existuje mnoho případů, kdy jsou pachatelé a oběti úzce propojeny. Navíc zaznamenala několik případů, kdy se oběť s pachatelem navzájem označili za přátele.

3.1.3 Legislativa

České právo termín kyberšikana nezná,¹⁵ nicméně v rámci trestního zákoníku s ní souvisejí následující paragrafy.

Číslo paragrafu	Název paragrafu	Sazba odnětí svobody
§ 144	Účast na sebevraždě	až 12 let
§ 175	Vydírání	až 16 let
§ 180	Neoprávněné nakládání s osobními údaji	až 8 let
§ 181	Poškození cizích práv	až 5 let
§ 182	Porušení tajemství dopravovaných zpráv	až 10 let
§ 183	Porušení tajemství listin a jiných dokumentů uchovávaných informací	až 8 let
§ 184	Pomluva	až 2 roky
§ 191	Šíření pornografie	až 5 let
§ 192	Výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií	až 8 let
§ 209	Podvod	až 10 let
§ 230	Neoprávněný přístup k počítačovému systému a nosiči informací	až 8 let
§ 231	Opatření a přechovávání přístupného zařízení a hesla k počítačovému systému a jiných takových dat	až 5 let
§ 232	Poškození záznamu v počítačovém systému a na nosiči informací a zásah do vybavení počítače z nedbalosti	až 5 let
§ 352	Násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci	až 3 roky
§ 353	Nebezpečné vyhrožování	až 3 roky
§ 354	Nebezpečné pronásledování	až 3 roky
§ 356	Podněcování k nenávisti vůči skupině osob, omezování jejich práv a svobod	až 8 let

Tabulka č. 3 Paragrafy trestního zákoníku související s kyberšikanou (Vašutová, 2010, s.109)

¹³ Výzkumu se zúčastnilo 408 studentů ve věku 12 až 19 let. 57,5 procenta byli chlapci.

¹⁴ Podle ní průměrně na 2,5 sociálních sítích.

¹⁵ S kyberšikanou souvisí řada dokumentů. Například Listina základních práv a svobod, Listina základních práv EU, Úmluva o právech dítěte, Školský zákon, Občanský zákoník, Zákon o ochraně osobních údajů, Zákon o sociálně-právní ochraně dětí, Zákon o soudnictví ve věcech mládeže, Přestupkový zákon.

Odbor pro potírání informační kriminality Policejního prezidia ČR nemá statistiku případů kyberšikany. „Většinou to je tak jeden případ za rok. Nějaká pohružka sama o sobě není dostačující pro kvalifikaci trestného činu, většinou se jedná o přestupky, možná by to mohla být i pomluva, ale celkově řešíme tak sedm případů pomluv ročně,“ říká jeho vedoucí Karel Kuchařík (2014).

3.1.4 Agresor

Willardová (2007) charakterizuje agresora jako člověka impulzivního, lehce frustrovaného, který není schopen porozumět emočním prožitkům ostatních, může mít psychické poruchy, má zkušenost s odmítnutím a násilím v roli svědka, rodiče se o něj nedostatečně zajímali.

Útočník ani nemusí svou oběť osobně znát. Může si ji vybrat například podle fotek, názorů, přezdívky, věku nebo zájmů. Kowalski (2007) předpokládá, že neznámý tyran dokáže evokovat v oběti vyšší úroveň emocionálního stresu. To znamená, že agresor na svou oběť neútočí fyzicky, nicméně v online prostředí dokáže způsobit větší škodu a újmu než v reálném prostředí. Podle Koláře (2001) existují různé typy pachatelů, kteří se projevují jinak a jsou vedeni jinými pohnutkami.

Hrubián

Je primitivní, impulzivní, s kázeňskými problémy a narušeným vztahem k autoritám. Používá tvrdé, nelítostné metody, snaží se cíleně zastrašit ostatní. Tento typ agresorů napodobuje brutalitu svých rodičů.

Narcista

Velmi slušný, kultivovaný, zvýšeně úzkostný, někdy i se sadistickými tendencemi v sexuálním smyslu. Používá rafinované formy násilí a mučení. Šikanuje spíš skrytě beze svědků. Nemá obavu z následků svého chování. Byl vychováván velmi tvrdě.

Srandista

Velmi oblíbený v kolektivu, výmluvný se značnou sebedůvěrou. Šikanuje pro pobavení.

Kyberagresor

Lászlóová (2010, s. 35) přidává tento typ agresora. Obvykle bývá původce tradiční šikany. Častěji jsou to chlapci s dobrým sociálním statutem, zdánlivě anonymní s pocitem nepolapitelnosti, nejsou závislí na svém postavení ve skupině. Ze svého pohledu se mstí za pomyslné bezpráví. Agresor si může připadat horší než spolužák premiant, opuštěný partnerem atd.

Sekundární útočník

Může být anonymní a v žádném vztahu k oběti, přesto se do útoku zapojí. Například šíří video, které bylo původně určené jen omezenému okruhu lidí jako virál, nebo nevybíravě komentují fotografie, audio nebo videozáznam s poškozeným. Roli hraje potřeba být vidět a aktivně komentovat dění kolem sebe.

3.1.5 Oběť

Obětí kyberšikany se může stát kdokoliv. Stírají se totiž sociální rozdíly, prestiž a společenské postavení. Nezáleží ani na fyzické zdatnosti, věku nebo pohlaví, i když dívky jsou atakovány častěji. Z výzkumu Amandy Lenhartové z roku 2007 vyplývá,¹⁶ že online šikany častěji zažívají dívky než chlapci. Dívky byly šikanované online ve 38 procentech případů a chlapci ve 26. Dívky ve věku 15 až 17 let čelily útokům mnohem víc než ty mladší, nebo chlapci stejného věku. S kyberšikanou mělo zkušenost 41 procent z nich.

Nejvíce zkušeností s nějakou formou kyberšikany mají starší dívky	
Dívky 15-17 [n=252]	41 %
Chlapci 15-17 [n=237]	29 %
Dívky 12-14 let [n=195]	34 %
Chlapci 12-14 let [n=202]	22 %

Tabulka č. 4 Pew Internet & American Life Project Parents and Teens Survey. Říjen - listopad 2006. Založeno na teenagerech online [n=886]. Statistická odchylka je ± 4 %.¹⁷

¹⁶Výzkum provedla na vzorku 886 respondentů.

¹⁷ Pozn. autorky: Přeloženo a upraveno do češtiny.

Podle Salmivalliové (1997) je oběť o něco mladší než agresor, který ji šikanuje. Třetina pachatelů šikany se zapojila do kyberšikany, dalších 57,6 procent ne, a to ani ne v roli oběti. Salmivalliová zjistila, že zhruba polovina kyberútočníků je také v polovině případů útočníky i ve skutečnosti. Pouze 10,4 procent obětí tradiční šikany je také obtěžováno přes internet. Kyberšikanou je absolutně nedotčeno 82,1 procent dětí.

Oběťmi se častěji stávají děti a teenageři, kteří tráví na internetu víc času. Sdílejí svou identitu, názory a myšlenky. Podle Lenhartové (2007) se kyberšikana víc projevuje na sociálních sítích. Přes ně bylo šikanováno 39 procent uživatelů. To je o 17 procent víc než v případech, kdy je děti nevyužívaly. Přes polovinu (57 %) šikanovaných dětí přes síť předpokládá, že je pravděpodobnější útok v reálném prostředí než v kyberprostoru. Zveřejňování cizích tajemství s cílem poškodit oběť zažilo 15 procent dětských online uživatelů. Jejich soukromé zprávy s jinou osobou byly zveřejněny, nebo přeposlány někomu jinému. Publikováním ponižujících záznamů nebo fotografií v online prostředí bylo ztrapněno 6 procent teenagerů.

Přestože se cílem virtuálních útoků stávají častěji děti a teenageři, častou obětí bývá také učitel. Jeho postavení v jejich světě je specifické. Přestože kyberšikana smazává rozdíly mezi společenským postavením, učitelé jsou jí vystaveni ve větší míře než jiné profese. Kyberšikanu zažilo zhruba dvacet procent z nich. (Pc world, 2011) Obrana může začít oporou ve školním řádu, který například zakáže používání mobilních telefonů při hodinách. Školáci tak nemohou učitele vyprovokovat a natočit jeho reakci, kterou by zveřejnili na internetu. Kantorovi mohou pomoci vyšší instituce jako ředitel školy, školní psycholog, policie a soud.

3.2 (Kyber)stalking

Termín kyberstalking je odvozený od stalkingu v prostředí informačních a komunikačních technologií. Proto je nejdřív potřeba vymezit pojem stalking. Navíc oba termíny jsou svým významem spolu víc než propojené.

Meloy a Gotthard (1996) pod označení stalking zahrnují úmyslné, zlovolné a opakované pronásledování a obtěžování jiné osoby. Patologické vazby psychiatrie popsala už v 18. století, nicméně tento pojem je relativně nový pro kriminalistiku, mediální scénu a právo.

Pronásledování je dlouhodobé, systematické, stupňované a různou intenzitou. Pronásledovatel se snaží vzbudit u oběti pocit strachu. Může ji dlouhodobě sledovat, psát sms zprávy, posílat emaily, vzkazy přes sociální sítě, telefonovat jí, prozvánět ji. Podle Markéty Vitoušové (2007) z Bílého kruhu bezpečí začíná stalking ve chvíli, kdy sama oběť vnímá svou situaci jako obtěžování nebo pronásledování. Stalking definuje jako formu psychického až fyzického terorizování, kdy pachatel zastrašuje oběť, nebo jí vyhrožuje. Často je veden nenávistí, pomstou nebo i patologickou náklonností.

Problematické je, že pronásledovatelé se často vydávají za ty, kteří jsou pronásledováni. Své oběti týrají tím, že na ně podávají trestní oznámení a snaží se zničit jejich dobrou pověst. Nebezpečné chování se obvykle projevuje třemi stupni chování. Nejprve se jedná o zdánlivě náhodný kontakt s jak pozitivním, tak negativním vyzněním. Dalším stupněm jsou přímé i nepřímé výhrůžky směřované k oběti, které u ní vyvolávají strach a obavy. Ve třetím stupni už pronásledovatel ničí osobní věci oběti.

3.2.1 Projevy stalkingu

- **Demonstrování moci a síly** (přímé či nepřímé výhrůžky), fyzické pronásledování oběti cestou do práce, na nákup, pronásledování autem, čekání na oběť před domem.
- Stalker může také **vyhrožovat fyzickým útokem** na oběti nebo útokem na její blízké.
- **Uskutečnění výhrůžek** v případech, že dosavadní pokusy stalkera selhávají.
- **Stalker se vydává za oběť**, označuje sám sebe za oběť a předstírá, že se mu oběť mstí, může na oběť podat i trestní oznámení.
- **Snaha poškodit pověst oběti**, očernit ji šířením nepravdivých informací v okolí.

(Papežová, 2014)

Názorná ukázka stalkingu, kdy se útočník snaží u oběti vyvolat strach.

Jacko Milly: ty jseš ale kráva :DDD vytvořím ti profil s tvým jménem, fotkama, budu tě špinit mezi lidma, které znáš, pak bude následovat další... Pokud mi pošleš, kravičko, to, co chci, bát se nemusíš ;)

Anu-Lucii: řekl ti někdo, že to je trestné?!!!

Jacko Milly: líbí se ti tvoje žluté stěny??? co kdyby byly červenéééé

Anu-Lucii: nemám žluté stěny kolik ti je?

Jacko Milly: jsi nepochopila kravičko?!!!

Anu-Lucii: co jako?

Jacko Milly: vidíš ten strom vpravo u tvýho okna? se jdi kouknout, máš tam dole vzkaz

Anu-Lucii: Nemám

Jacko Milly: Myslím, že bys měla nosit jinou barvu trička, tohle ti nesluší... 786 541 258

Anu-Lucii: kde jsi? ...číslo mýho táty? co s ním chceš dělat? nech mě na pokoji!!!!

Jacko Milly: no nic, jdu ti udělat ten krásný nový profil s fotečkama, za chvíli jsem zase u tebe buuuuuuu (Hulanová, 2012, s. 101)

3.2.2 Legislativa

Trestní zákoník zná termín stalking teprve od roku 2010, obohatil ho o § 345.¹⁸ Hlavním problémem bylo určit, co znamená dlouhodobé pronásledování, aby bylo možné stalkera obvinít právě z pronásledování. Ministerstva spravedlnosti a vnitra se dohodla, že minimální doba stalkingu, kterou je možná kvalifikovat jako trestný čin, je doba minimálně jeden měsíc. *"Odnětím svobody body na šest měsíců až tři roky bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 vůči dítěti nebo těhotné ženě, se zbraní, nebo nejméně se dvěma osobami."*

Kopecký (2010, s. 11) zdůrazňuje, že musí být dodrženy zejména tři podmínky, aby policie mohla obvinít útočnicka z pronásledování. Musí být jednoznačné, že pronásledovatel tak činí proti vůli oběti, pronásledování musí být intenzivní a dlouhodobé.

3.2.3 Stalker

Někdy se toto zcela náhodné pronásledování neznámé oběti neznámým člověkem může dostat do reálného života, kdy útočník svou oběť z offline života bude pronásledovat i ve skutečnosti. Může to ale fungovat i naopak, kdy útočník zná svou oběť osobně a začne ji z nějakého důvodu pronásledovat přes internet a informační komunikační technologie. Nejčastějšími oběťmi tohoto typu útoku jsou celebrity, jejichž fanoušci nebo odpůrci se snaží

¹⁸ § 354 Nebezpečné pronásledování

(1) Kdo jiného dlouhodobě pronásleduje tím, že

- a) vyhrožuje ublížením na zdraví nebo jinou újmou jemu nebo jeho osobám blízkým,
 - b) vyhledává jeho osobní blízkost nebo jej sleduje,
 - c) vytrvale jej prostřednictvím prostředků elektronických komunikací, písemně nebo jinak kontaktuje,
 - d) omezuje jej v jeho obvyklém způsobu života, nebo
 - e) zneužije jeho osobních údajů za účelem získání osobního nebo jiného kontaktu,
- a toto jednání je způsobilé vzbudit v něm důvodnou obavu o jeho život nebo zdraví nebo o život a zdraví osob jemu blízkých, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok nebo zákazem činnosti. (Zákon č. 141/2014, trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů)

být součástí jejich životů, ať pozitivním nebo negativním způsobem. Další možností je, že oběť stalkera osobně zná, nicméně neví, že právě on ji pronásleduje v online prostředí.

Kopecký a Krejčí (2010, s.25) se pokusili vyprofilovat agresory. Podle nich se jimi stávají nejčastěji bývalí partneři obětí, až 87 procent z nich jsou muži. Nicméně ženy jsou systematictější a cílevědomější. Útoky realizují nejčastěji prostřednictvím textových zpráv.

Stalkeré své oběti pronásledují z nejrůznějších motivací. Mullen (1999, s. 1246-1247) je rozdělil ve své studii na pět typů, přičemž společensky nejnebezpečnější je stalker predátor.

Odmítnutý

Mezi tento typ stalkerů patří nejčastěji bývalí partneři, bývalí přátelé, bývalí spolupracovníci nebo matka, se kterou pronásledovaný dobře nevychází. Tento typ pronásledovatelů prožívá pocit ztráty v kombinaci s frustrací, hněvem, žárlivostí, pomstychtivostí a smutkem. Odmítnutí často touží po usmíření a pomstě, a to často najednou. Nejsou schopní akceptovat konec vztahu s jinou osobou. Jsou na ni často příliš fixovaní, protože nemají dostatečně rozvinuté další sociální vazby. Většinou se jedná o krátkodobé případy. Podle Čírtkové (2008) patří zhruba polovina stalkerů do této kategorie. Z Mullenovy studie vyplývá, že zhruba třetina.

Uctívač

Touží po navázání vztahu s obětí. Věří, že jeho láska a náklonnost bude opěťovaná. Sexuální kontakt není tím hlavním cílem. Čírtková a Vitoušová (2007, s. 119) tvrdí, že uctívači mají prázdný život a imaginární vztah s pronásledovaným je jediným, který mají. Pokud oběť nějakým způsobem reaguje na tento typ stalkera, zvyšuje intenzitu svého pronásledování. Kontaktuje oběť častěji prostřednictvím dopisů, dárků, telefonátů. Věří, že tak si ji nakloní. Velmi žárlí, pokud má pronásledovaný vztah s někým jiným, nebo stalkera dokonce odmítne. V těchto případech se stalker uchyluje k vydírání a násilí. Známé osobnosti a osoby s vysokým společenským statutem jsou často pronásledované právě uctívači.

Pronásledovatelé celebrit se staví do určitého vztahu k ní. Mohou se vidět jako její milenec/milenka, člen rodiny, objekt delikventní sexuality, nepřítel, údajný spiklenec, prostředník k popularitě. Nejčastěji se uctívači staví do role milenců. Narcistické typy se snaží získat prostřednictvím známé osoby slávu. Například Arthur Bremer, který pronásledoval v

roce 1972 amerického prezidenta Richarda Nixona si do svého deníku napsal: *"Jsem tak důležitý, jako začátek první světové války."* (Čírtková, 2008, s. 71)

Asociální

Tento typ stalkera není sociálně schopný navázat kontakt a seznámit se s ostatními. Je velmi sociálně neobratný, ale touží po intimním vztahu. Svě oběti považuje za atraktivní a vidí v nich potenciálního partnera, snaží se k nim přiblížit co nejlíže. Buskotteová (2008, s. 51) poznamenává, že asociální typ stalkera věří, že má na pronásledovanou osobu výhradní právo a nerozumí, proč je odmítán. Tento typ útočníka se zpravidla neuchyluje k fyzickému násilí nebo hrozbám. Pokud tedy oběť svého pronásledovatele zastraší policií nebo právníkem, ve většině případů se svým chováním přestane, bohužel si ale často najde další oběť.

Rozzlobený

Snaží se svou oběť vystrašit a vyvolat v ní strach. Žene ho pocit křivdy a touha po pomstě. Buskottová (2008, s. 51) tvrdí, že tento útočník sám sebe vnímá jako oběť, která se musí bránit proti nespravedlivému jednání. V některých případech si zvolí konkrétní osobu, ale jeho obětí se může také stát zcela náhodná atraktivní kolemjdoucí. Tento typ stalkera je velmi vytrvalý, většinou se omezuje na slovní útok. Pronásledování mu přináší pocit kontroly a moci nad obětí.

Predátor

Usiluje o sexuálně motivovaný útok. Baví ho pocit ovládnutí oběti. Predátoři jsou často sexuálními devianty se slabými sociálními dovednostmi a podprůměrnou inteligencí. K jejich útokům ve společnosti dochází výjimečně. Tento typ stalkera je podle Čírtkové a Vitoušové (2007, s. 120) velmi systematický.

Stalkeři jednájí z popsaných motivací, nicméně každý z nich se může stát navíc kyberstalkerem, ale na druhou stranu **kyberstalker** může být také jen dalším typem pronásledovatele. V tomto případě pronásleduje oběť pouze ve virtuální rovině a nikdy se neuchylí k fyzickému napadení. V té se omezuje na vyvolávání strachu a manipulaci poznatků, které zjistil o oběti, například kde bydlí, co dělá, s kým se schází. Využívá dostupných informačních kanálů, aby poškodil oběť. K tomu může využít pomluv, falešné identity prostřednictvím které se vydává za pronásledovaného, a to vytvářením a šířením nepravdivých informací. Podle Saltera (2009, s. 101) se kyberstalkeři chovají často výrazněji

než stalkeri v reálném světě. Basu a Jones (2007) argumentují, že přirozenost a forma online chování se liší. Kyberstalker upřednostňuje elektronické obtěžování, než aby oběť konfrontoval osobně nebo telefonicky.

3.2.4 Oběť

Stejně jako v případě kyberšikany se může stát obětí kdokoliv, kdykoliv. Nezáleží na věku, pohlaví, vzhledu, sexuální orientaci, sociálním postavení, rodinném a kulturním zázemí. Pachatel si vybírá pronásledovaného na základě svých motivací.

První studie na téma Stalking and Domestic Violence z roku 1999 zjistila, že v 78 procentech případech byly pronásledované ženy a 22 procent tvořili muži.¹⁹ Z toho vyplývá, že na každou jednu mužskou oběť připadají čtyři ženské. Více než polovina poškozených byla ve věku do třiceti let. Průměrný věk, když stalking začal, byl 28 let. Ve většině případů oběť stalkera znala. Policejní statistiky ukázaly, že před šestnácti lety mělo v roli oběti zkušenost se stalkingem 8 procent žen a 2 procenta mužů.

Četnost obětí zkoumali také například v Německu Dressing, Kuehnerová a Gass. Prostřednictvím průzkumu uskutečněného korespondenčně zjistili, že téměř 12 procent respondentů se stalo někdy obětí stalkingu, z toho přes 87 procent žen.²⁰

Pronásledováním v kyberprostoru se začali vědci věnovat později. V roce 2011 jako zveřejnila bedfordshirská univerzita ve Velké Británii pilotní výzkum ECHO.²¹ Z výsledků vyplývá, že 324 lidí uvedlo, že mají nějakou zkušenost s obtěžováním přes elektronická média.²² Oběti byly pronásledované více komunikačními kanály. Tři čtvrtiny dotazovaných odpověděly, že byly obtěžovány více než jednou elektronickou cestou a více než polovina byla pronásledovaná třemi a více komunikačními kanály. Více než polovina (54 %) poškozených se poprvé setkala s útočníkem v reálném světě. Nejčastěji dochází k tomu, že stalkeri z reálného světa útočí na oběti i v kyberprostoru, a to v 76 procentech. Pouze 20 procent obětí bylo obtěžováno v online prostředí a pouze velmi výjimečně se kyberšikana dostala z virtuálního světa do toho reálného, a to pouze ve 4 procentech případů. Zajímavé je, že muži jsou

¹⁹ Autoři se telefonicky dotazovali 8 tisíc mužů a 8 tisíc žen, kteří představovali reprezentativní vzorek. Dotazovaní byli starší 18 let.

²⁰ Výzkumu v německém Mannheimu se zúčastnilo 679 lidí (400 žen a 279 mužů) ve věku 18 až 16 let. Oslovili skupinu 1 tisíce mužů a 1 tisíce žen.

²¹ Od září 2010 do března 2011 se výzkumu zúčastnilo 353 respondentů, z toho 240 bylo žen a 109 mužů.

nejčastěji atakováni přes pracovní email, ženy dostávají naopak nechtěné textové zprávy. Mezi nejčastější pocity respondentů patřilo rozrušení²³ a strach.²⁴ Zhruba pětina lidí měla strach z fyzického napadení, muži dokonce dvakrát častěji než ženy. Třetina obětí se bála zničení pověsti.

Mužské oběti byly častěji atakovány ženami a naopak. Pronásledování ve zhruba polovině případů omezilo sociální kontakt s okolím. Kyberstalkeri přestali s pronásledováním v 53,4 procentech případů, když oběť útoky nahlásila autoritám a v 59,3 procentech, když neodpovídala na atak. *„Většina obětí trpí poměrně vážnými poruchami, např. spánku. Znepokojující je zejména údaj, že jedna čtvrtina obětí má suicidální myšlenky. Také sociální důsledky jsou značné. Oběti ze strachu mění své běžné životní návyky. Téměř polovina obětí se cítí nucena změnit své bydliště či pracoviště. Podle jednoho výzkumu trpí oběti pronásledování posttraumatickou stresovou poruchou, jakou mohou trpět osoby, jež přežily leteckou katastrofu.“* (Čírtková, 2005, s. 29) Muži častěji trpí pocitem, že jim útok zničí pověst, ženy mají spíš psychickou újmu (Echo, 2011)

McFarlanová (1999) zjistila, že fatální následky měl stalking ve 141 případech.²⁵ U žen, které byly zavražděny bývalými partnery, se zjistilo, že v 76 procentech se pachatel projevoval jako stalker.

3.3 Sexting

První případy byly zaznamenány teprve před deseti lety, což ukazuje, jak je tato problematika nová. Rozvoj informačních a komunikačních technologií umožnil dospělým, teenagerům ale i dětem odesílat nejen emaily a textové zprávy, ale také fotografie a videa. Sexting vznikl ze spojení sex a textování, znamená tedy posílání sexuálně laděných obsahů.

Streichman (2009) definoval sexting jako akt rozesílání fotografií zachycujících nahotu mezi mobilními telefony či dalšími elektronickými médii, např. internetem. Sullivanová (2011) do této definice přidává, že se jedná o posílání sexuálně laděných obsahů

²² Dotazník byl zveřejněn na webových stránkách Network for Surviving Stalking, takže to predikuje vyšší počet obětí.

²³ Rozrušeno bylo 94,1 procent respondentů.

²⁴ Strach pociťovalo 80,9 procent respondentů.

²⁵ Výzkum sbíral data mezi lety 1994 a 1998 v těchto městech ve Spojených státech: Baltimore; Houston, Texas; Kansas City, Missouri; Los Angeles; New York; Portland, Oregon; Seattle, Washington; St. Petersburg/Tampa, Florida; a Wichita, Kansas.

nezletilými. Obdobně sexting definují například Wolak a Finkelhor (2011). S rozvojem sociálních sítí a technologií rozšiřuje Streichman (2009-2011) pojem o další platformy a nástroje, které umožňují šíření těchto materiálů.

Sexting začaly zkoumat výzkumné týmy v zahraničí až v roce 2008. Jeden z prvních výzkumů The National Campaign to Prevent Teen and Unplanned Pregnancy²⁶ ukázal, že přes 20 procent teenagerů odeslalo své vlastní nahé nebo polonahé fotografie či videa. Dívky posílaly fotografie a videa častěji než chlapci, nicméně ti zase častěji posílali sexuálně laděné textové zprávy a emaily.²⁷ Podle výzkumu poslalo sexuálně laděný obsah 71 procent dívek a 67 procent chlapců svému partnerovi. 21 procent dívek a 39 procent chlapců odeslalo takové materiály v případě, že chtěli s někým na rande nebo navázat vztah. Svě nahé nebo polonahé fotografie poslalo někomu, koho znali pouze online 15 procent teenagerů. Nejčastěji dospívající uváděli, že poslali nahé fotografie a videa, protože chtěli flirtovat a ze zábavy. Tuto možnost označilo 66 procent dívek a 60 procent chlapců. Jen 12 procent teenagerů odpovědělo, že na ně někdo tlačil, aby takový obsah poslali. 75 procent teenagerů tvrdí, že si uvědomuje, že posílání takových obsahů může mít negativní důsledky.

Výskyt sextingu v Česku mezi dětmi monitoroval jako první výzkum Nebezpečí elektronické komunikace II²⁸ (Kopecký, Krejčí, 2010). Podle něj sexuální materiály v prostředí internetu poslalo 10 procent dětí. O čtyři roky později už obnažené fotografie odeslalo víc než 12 procent dětí. Na sousedním Slovensku pouze 9 procent dětí. Zjištěné údaje naznačují, že sexting není rozšířen v českém a slovenském prostředí tolik, jako je tomu například ve Spojených státech.

3.3.1 Rizika sextingu

- Jednou poslaná nebo zveřejněná fotografie nebo video už si žije vlastním životem.
- Nic není anonymní, jak se na první pohled zdá, obsah se může dostat k dalším lidem.
- Tento materiál si mohou prohlédnout i několik let po jeho pořízení přátelé, potenciální budoucí zaměstnavatelé, spolužáci, učitelé, trenéři, rodiči, nepřátelé, neznámí lidé a další.
- Oběť sextingu může být vystavena harašení, sexuálním útokům nebo kyberšikaně.

²⁶ Výzkumu se účastnilo 653 amerických teenagerů ve věku 13–19 let. Odpovídali na otázky související se sexuální tematikou, mobily a internetem.

²⁷ 22 procent dívek poslalo své nahé nebo polonahé fotografie či videa, ale jen 18 procent chlapců. Na druhou stranu 40 procent chlapců poslalo sexuálně laděnou sextovou zprávu nebo email, dívky jen v 37 procentech případů.

²⁸ Výzkumu se zúčastnilo 10 414 respondentů ve věku 11-17 let.

- Sexting využívají kybergroomeři jako prostředek pro vydírání dětí.
- Děti a teenageři posíláním sexuálních obsahů nevědomky podporují šíření dětské pornografie.

3.3.2 Legislativa

Trestní zákoník řeší sexting v části trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti s ohledem na dětskou pornografii § 192²⁹ a § 193.³⁰ Kopecký (2013) upozorňuje, že klasifikace prohřešku záleží na druhu intimních materiálů šířených internetem a způsobu jejich pořízení. Některé případy totiž končí jako přestupek, jiné jako trestný čin, někdy se řeší občanskoprávní cestou. Poukazuje na problém, že sexuálně aktivní děti³¹ od patnácti let se přitom nesmí do své plnoletosti fotografovat, natáčet, nebo dokonce vést sexuální deník. Mohlo by se totiž jednat o výrobu a držení dětské pornografie a nezáleží na vůli jedince, který tak činí.

3.3.3 Agresor a oběť

Vztah mezi útočníkem a obětí je v tomto případě velmi specifický. Jelikož výměna sexuálních materiálů souvisí s absolutní důvěrou, tak se útočníkem může stát nejpravděpodobněji bývalý partner, případně virtuální přítel, se kterým si oběť z nějakého důvodu posílala nahé snímky nebo videa.

²⁹ § 192 Výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií

(1) Přechovávání díla, které zobrazuje nebo jinak využívá dítě, hrozí až 2 roky vězení.

(2) Výroba, vývoz, dovoz, nabídka, zpřístupnění, prodej díla, které zobrazuje nebo jinak využívá dítě, hrozí 6 měsíců až 3 roky vězení, zákaz činnosti nebo propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty.

Pokud toto spáchá jako člen organizované skupiny, dále rozšiřuje dětskou pornografii obzvláště účinným způsobem (film, rozhlas, televize, internet), nebo s cílem získat značný finanční prospěch, hrozí až 6 let vězení, v případě mezinárodní organizované skupiny až 8 let

³⁰ § 193 Zneužití dítěte k výrobě pornografie

(1) Přijmutí, zjednání, zlákáni, svedení nebo zneužití dítěte k výrobě pornografického díla nebo kořistí z účasti dítěte na takovém pornografickém díle, hrozí 1-5 let vězení.

Pokud toto spáchá jako člen organizované skupiny, v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného značný prospěch, hrozí 2-6 let vězení, v případě mezinárodní organizované skupiny 3-8 let vězení. (Zákon č. 141/2014, trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů)

³¹ Používám termín dítě, jelikož podle zákona je to jedinec mladší osmnácti let. (Zákon č. 141/2014, trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů)

3.4 Kybergrooming

Kybergrooming je možné definovat jako snahu agresorů získat důvěru dítěte nebo teenagera prostřednictvím internetu za účelem budoucího sexuálního uspokojení v reálném životě.

Grooming je také klamný proces, ve kterém není dítě připravené rozpoznat hrozící nebezpečí. (Berson, 2003, s. 11) Útočníci se totiž snaží budovat ve vztahu s dítětem důvěru, než ho zneužijí. Důvěra zvyšuje pravděpodobnost setkání. (Kierkegaard, 2008) Podle Kopeckého a Krejčí (2010) nemusí být výsledkem schůzky pouze sexuální zneužití oběti, ale také fyzické násilí dítěte, jeho zneužití pro dětskou prostituci nebo k výrobě dětské pornografie apod.

Sociální sítě představují díky propracovanému systému virtuálních sociálních vazeb ideální podmínky pro realizaci kybergroomingu. Nicméně grooming a sexuální zneužívání existuje jak v reálném prostředí, tak virtuálním. Kvůli konvergenci médií dochází ke stírání hranic mezi offline a online formou. (McCartan, 2012, s. 257)

3.4.1 Legislativa

Přímo s kybergroomingem souvisejí dva nové trestné činy,³² které v Česku byly zavedeny v srpnu 2014. Jedná se o účast na pornografickém představení³³ a navazování nedovolených kontaktů s dítětem.³⁴ Novela trestního zákoníku č. 141/2014 Sb. postihuje také právnické osoby. Pachatelům hrozí až dva roky vězení.

³² další trestné činy jsou v podkapitolách 2.2.2 a 2.3.2

³³ Podle § 193a může jít pachatel do vězení za to, že se zúčastní pornografického představení, v němž účinkuje dítě. Zákon č. 141/2014, trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů)

³⁴ § 193b říká, že trestné bude každé jednání, kterým pachatel navrhne setkání dítěti mladšímu patnácti let za účelem spáchání sexuálně motivovaného skutku. Zákon č. 141/2014, trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů)

3.4.2 Kybegroomer

Zásadní rozdíl mezi groomingem a kybergroomingem je ten, že sexuální útočník může v online prostředí navodit iluzi, že je stejného nebo podobného věku jako oběť. (Sheldon, 2007, s. 69) Kybergroomeré mohou také vytvořit aktivně lákavý inzerát pro děti a teenagery a pak už jen pasivně čekat na odpověď. Například se vydávají za vlastníka modelingové agentury, která hledá začínající topmodelky. (Kopecký a Krejčí, 2010, s. 12)

Kyberútočníka není možné charakterizovat podle dosaženého vzdělání nebo zaměstnání. Kybergroomery jsou jak lidé s nižším sociálním statutem, tak vyšším. Australská policie zadržela například bývalého prokurátora, bývalého trenéra, policistu, učitele. (Choo, 2009, s. 42) Zatčení ze sexuálního obtěžování byli nejčastěji muži starší 40 let, následovaní skupinou 26-39 let.

Mezi útočníky převažují osoby, které dosud nebyly trestány. Kontakt s dětmi navazují, protože mají strach ze vztahů s dospělými. Kybergroomery se ale někdy stávají i ti, kteří již byli za sexuální útoky proti dětem a mladistvým odsouzeni a došlo u nich k recidivě. (Kopecký, Krejčí, 2010, s. 15)

Kybergroomeré často vytvářejí sítě, ve kterých vzájemně spolupracují. Spolupodílejí se například na únosech dětí - dítě je manipulací donuceno k osobní schůzce, následně uneseno a převezeno na území jiného státu, kde je dále sexuálně zneužíváno, využíváno k výrobě dětské pornografie, fyzicky týráno apod. Síť predátorů často shromažďují osobní profily oběti do databází, které pak využívají ostatní členové sítě. (Berson, 2003, s. 13)

Groomeré nejčastěji vyhledávají děti prostřednictvím chatovacích místností, online seznamek a sociálních sítí. Často také navštěvují webové stránky zacílené na skupinu nezletilých, jako jsou dětské portály, stránky zaměřující se na volnočasové aktivity nebo herní portály atp. (Kopecký, Krejčí, 2010, s. 14) Útočník uvede na zed' například *dívka, 13, Praha. Někdo na pokec?* A očekává, že se jim nějaké dítě ozve. Další strategií je, že chvíli pozoruje a až pak osloví konkrétní dítě. (O'Connell, 2003, s.6)

Kybergroomer vyžaduje, aby se děti zapojily přes internet do sexuálních aktivit. Například aby masturbovaly před zapnutou webkamerou, nebo se dívaly na kybergroomera. (McCartan, 2012, s.265)

Tejedor-Calvo (2012, s. 69) tvrdí, že kybergrooming nepáchají většinou neznámí lidé. Podle něj je to pouze pověra a ve většině případů děti útočníka znají. S tím souhlasí i McDaniel (2001). Podle něj mezi 85 a 95 procenty případů sexuálního násilí na dětech působí pachatelé, kteří oběť už znají, nebo která je na nich závislá.

3.4.3 Oběť

Ohraničení světa prostorem a časem se prostřednictvím internetu smazává. Kybergroomeré mohou zaútočit, kdykoliv, kdekoliv a na kohokoliv. Mají zároveň přístup k více potenciálním obětem. Anonymita jim pomáhá, aby se staly jedním z dětí, přejímají jejich životní styl a názory. Děti na internetu snadněji a rychleji uvěří neznámému, navíc existuje riziko, že jich víc uvěří jednomu predátorovi ve stejný okamžik. (Berson, 2003, s. 12)

Obětí jsou nejčastěji děti ve věku 11-17 let, spíše dívky. (Kopecký a Krejčí, 2010, s. 14) Podle Wellse a Mitchella (2007) jsou oběťmi sexuálního obtěžování pubertální dívky od třinácti do sedmnácti let.³⁵

Wolak (2004) zkoumal charakteristiku adolescentů, kteří se stali oběťmi sexuálního zneužívání. Zjistil, že častěji se jimi stávají děti podle následujících faktorů: špatný vztah s rodiči,³⁶ deprese, samota a zmatek v sexuální identitě.³⁷

Obdobně typy obětí definoval také Kopecký s Krejčí (2010, s.14).

- Děti s nízkou sebeúctou nebo nedostatkem sebedůvěry, které lze snadněji citově nebo fyzicky izolovat.
- Děti s emocionální problémy, oběti v nouzi, které často hledají náhradu za rodiče.
- Děti naivní a přehnaně důvěřivé, které obtížněji rozpoznávají rizikovou komunikaci.
- Adolescenti, kteří se zajímají o lidskou sexualitu

³⁵ V roce 2003 zpovídali prostřednictvím pošty 7841 amerických sociálních pracovníků a psychiatrů a ptali se je na jejich pacienty.

³⁶ V tomto případě se ale jedná spíše o dívky, protože ty prožívají velmi těsné a uzavřené vztahy s lidmi, které potkaly online. Chlapci naopak svůj vztah s rodiči do online chování nepromítají.

³⁷ Čtvrtina vztahů byla mezi homosexuálními teenagery a staršími muži.

3.4.4 Etapy navazování kontaktu s obětí

Každá etapa má jasné a snadno identifikovatelné rozdíly ve vzorcích chování jednotlivců, které souvisejí s jejich aktuálními motivacemi. Nicméně je potřeba uvědomit si, že ne každý kybergrooming má stejný průběh. Někdy útočníci zůstanou delší dobu v určité fázi a jinou zase přeskočí. Zpočátku se snaží izolovat dítě od veřejné chatovací místnosti k systému *jeden na jednoho*. (O'Connell, 2003) Podle Kopeckého a Krejčí (2010, s. 15) psychická manipulace trvá zhruba od tří měsíců až po dobu několika let.

1. Příprava kontaktu

Kybergroomer si vytvoří falešnou identitu, kde o sobě uvádí nepravdivé údaje jako jméno, příjmení, věk, fotografie, koníčky atd. Jeho identita může být buď statická, nebo dynamická. Při statické využívá pouze jeden falešný profil, při dynamické upravuje údaje podle potřeby. Může vystupovat pod několika přezdívkami, věk uzpůsobuje oběti. Často komunikuje s více oběťmi současně. Útočník se v určitých případech může vydávat za společnost zprostředkovávající práci dětem nebo mladistvým. (Kopecký, Krejčí, 2010, s. 16)

2. Navázání přátelství

Pedofil se nejdříve chce s dítětem seznámit. Délka této fáze záleží na frekvenci kontaktu, který útočník udržuje s dítětem. Vznikají první tajemství, dítě se otevírá, začíná důvěřovat a ukazuje, jak vidí samo sebe. Kybergroomer ho často požádá o fotografii, aby si ověřil, že se ve skutečnosti opravdu baví s dítětem, a také proto, aby zjistil, jestli ho přitahuje. Zatím se nejedná o žádost o sexuálně laděné fotografie. (O'Connell, 2003, s. 8)

Charakteristickým rysem útočníka je takzvaný efekt zrcadlení, kdy napodobuje oběť ve snaze navázat důvěru a zdánlivé přátelství. Snaží se o její zrcadlový odraz. Například když dítě napíše, že je osamělé, smutné, má tajemství, tak predátor s ním soucítí a tvrdí, že prožívá to samé a že mu rozumí. Obdobně si v rámci dynamické falešné identity může obstarat stejné koníčky a podobné názory.

Příklad zrcadlení:

méd'a_15: Ahoj myšičko, jak se máš?

Myšička_13: Mám se fajn, nudím se.

méd'a_15: Můžu se nudit s tebou?

Myšička_13: Třeba.

méd'a_15: Kolik je ti let?

Myšička_13: 13, a tobě?

méd'a_15: 15, a co máš ráda?

Myšička_13: mám ráda Hannah Montanu...

méd'a_15: Hannah Montanu úplně miluju!!! A děláš nějaký sport?

Myšička_13: Jezdím na inlinech.

méd'a_15: Já si na inlinech občas taky vyjedu, je to skvělá zábava... Odkud jsi?

Myšička_13: Z Prahy. A ty?

méd'a_15: Já jsem také z Prahy. Odkud přesně? Napovíš?

Myšička_13: ...no, ze Smíchova. (Kopecký, Krejčí, 2010, s. 16)

3. Navázání vztahu

Stupeň vztahu, který v dítěti vyvolává pocit jedinečnosti. Snaha vzbudit v oběti iluzi, že je nejlepším přítelem kybergroomera. Důvěrnější rozhovory na téma školy, rodinného života. (O'Connell, 2003, s. 9) Podle Kopeckého a Krejčí (2010) se může útočník snažit prohloubit důvěru pomocí nejrůznějších dárků. Oběti například posílá kredit do mobilu, počítačové hry, značkové oblečení. Tímto jednáním si ověřuje třeba adresu nebo telefonní číslo, které mu dítě sdělilo. Jeho cílem je postupně snížit zábrany dítěte a teenagera, aby postupně do konverzace zavedl sexuální tematiku.

4. Fáze vyhodnocování rizik

Útočník zjišťuje, jestli rodiče kontrolují, co dítě dělá na internetu. Zajímá ho, kde je v domácnosti umístěný počítač, jestli se dítě někomu svěřuje o virtuálních přátelích. (O'Connell, 2003, s. 9)

5. Exkluzivní etapa

Snaha utvrdit dítě v jeho jedinečnosti a nabudit pocit vzájemnosti dvou lidí, kteří drží svá tajemství daleko od ostatních. Prověření, jak moc je dítě důvěřivé a psychicky odolné. Příprava pro dialog sexuálního charakteru. (O'Connell, 2003, s. 9)

6. Sexuální vztah

Zavedení rozhovoru na téma „*Už ses někdy s někým líbal?*” nebo „*Dělal sis někdy dobře?*” Počátek této konverzace je velmi neškodný, posiluje hluboký pocit sdílení. Povaha těchto rozhovorů je velmi intenzivní. Pro dítě je velmi zajímavá, protože tento druh konverzace pro něj není všední a samozřejmý. (O'Connell, 2003, s. 9) Kybergroomer postupně usiluje o sexuální materiály oběti, aby ji mohl případně vydírat. Kromě toho se jí snaží izolovat od okolí. Díky anonymitě je dítě ochotné svěřit se neznámému člověku snadněji než v reálném životě. Útočník pak může důvěrné informace využít pro svůj prospěch. (Kopecký, Krejčí, 2010, s. 18)

7. Příprava na osobní schůzku

Kybergroomer potřebuje vyřešit, že je ve skutečnosti mnohem starší než oběť, která předpokládá, že jsou obdobně staří. Podle Kopeckého a Krejčí (2010) využívá útočník takzvané techniky překonávání věkového rozdílu. Vytváří například další falešnou identitu. Vymyslí si staršího třicetiletého bratra, který by chtěl s dítětem dál komunikovat. Oběť na základě tohoto dialogu přijme, že se baví s dospělým. Existují také případy, kdy kybergroomer oběti tvrdil, že ji na osobní schůzce vyzvedne starší osoba, třeba tatínek či sourozenec útočníka. Touto osobou však byl právě onen útočník, který oběť odvezl na "bezpečné místo" a tam ji sexuálně zneužil.

8. Osobní schůzka

Na první schůzce nemusí kybergroomer oběti ublížit. Může chtít ještě prohloubit navázaný vztah, nebo může chtít ověřit, že oběť je opravdu nezletilá a nejedná se o skrytého agenta. Samotný útok má pro dítě nedozírné následky, a to jak fyzické, tak psychické. Útočník může s obětí manipulovat natolik, že se schůzky opakují. (Kopecký, Krejčí, 2010)

4 Skutečné případy kyberkriminality páchané na dětech

Kyberkriminalita má bohužel reálné dopady. Nelze ji oddělit od skutečného světa. Následující příklady kyberšikany, kyberstalkingu, sextingu a kybergroomingu mají ilustrovat, co dokáže manipulace, důvěra, zhrzení, video, fotografie s dětmi a jejich životy. Příklady jsem vybrala podle dvou klíčů - buď to jsou kauzy zveřejněné v minulém roce v médiích, anebo mediálně známé případy s drastickými následky. Mohla jsem vybrat jiné pachatele, jiné oběti, jiné časové období, ale lišila by se často pouze jména, čas a místo události. Základní rámec by zůstal stejný. Nějaké dítě trpělo, protože někdo jiný měl takový záměr.

4.1 (Kyber)šikana

4.1.1 Ryan Patrick Halligan

První známá oběť kyberšikany. Třináctiletého školáka z Essex Junction ve Vermontu šikanovali jeho spolužáci. Posílali mu sms zprávy, ve kterých tvrdili, že je gay. Vyhrožovali mu, uráželi ho a vysmívali se mu. V létě 2003 si začal psát s velmi hezkou a oblíbenou dívkou. Myslel si, že se jí líbí, jenže ona mu psala jen proto, že si myslela, že je to zábavné. Později jejich zprávy okopírovala a přeposlala je přátelům.

Kdy: 2001 - 2003

Typ útočníka: Srandista

Důsledky: Chlapec se oběsil v koupelně. Sedm měsíců po jeho smrti guvernér Jim Douglas podepsal zákon o prevenci sebevraždy ve Vermontu. (NOBullying, © 2014)

4.1.2 Star Wars Kid

Patnáctiletý Ghyslain Raza z kanadského Quebecu natočil film, ve kterém se nepříliš úspěšně pokoušel ztvárnit postavu Dartha Maula ze Star Wars. Spolužáci snímek objevili a v květnu 2003 ho umístili na internet. Během několika hodin zaznamenal stovky zhlédnutí. Film byl dokonce různě upravován a byly k němu přidávány různé zvukové a grafické efekty. Nahrávka nebyla zrovna povedená a demonstrovala chlapcovu nadváhu a neohrabanost, což navíc někteří internetoví diváci komentovali na svých stránkách a blozích.

Kdy: 2003

Typy útočníků: Srandisté, sekundární útočníci

Důsledky: Chlapec se psychicky sesypal a musel se podrobit dlouhodobému léčení. Rodina chlapce zažalovala rodiny jeho spolužáků o vysoký obnos. Nakonec skončil celý případ mimosoudním vyrovnáním. Videá a fotografie Star Kid jsou ale na internetu stále k vidění. (Li, 2007)

4.1.3 Anna Hallman

Čtrnáctiletá gymnazistka z polského Gdaňsku se stala terčem sexuální šikany a kyberšikany ze strany pěti spolužáků. V říjnu 2006 odešla učitelka během vyučovací hodiny na 20 minut ze třídy. Čtveřice spolužáků dívku napadla a začala sexuálně ponižovat. Strhávali z ní oblečení, osahávali ji a předstírali, že ji znásilňují. Anna je prosila, aby ji nechali a pokoušela se před nimi schovat pod lavici. Plakala, křičela a prosila ostatní spolužáky, aby jí pomohli. Pomoci se však nedočkala. Některé spolužačky se jí sice pokoušely zastat, neměly ale k tomu dostatečnou sílu. Z chlapců ve třídě jí nikdo nepomohl, všichni to považovali za skvělou zábavu a se zájmem přihlíželi. Další spolužák vše nahrál na svůj mobilní telefon a dívce řekl, že natočený materiál umístí na internet, aby si ho všichni mohli prohlédnout.

Kdy: 2006

Typy útočníků: Srandisti, sekundární útočníci

Důsledky: Dívka se oběsila. Její matka tušila, že se ve škole něco stalo, ale dívka jí odpověděla, že si poradí. Za několik hodin byla mrtvá. (Trojmiasto, 2006)

4.1.4 Amanda Todd

Dvanáctiletá Kanadanka se seznámila na Facebooku s neznámým mužem. Psali si, lichotil jí a ona mu uvěřila natolik, že se vyfotila nahoře bez. O rok později muž rozeslal její fotku jako virál, začal ji pronásledovat.³⁸ Několikrát musela změnit školu. Spolužáci se s ní nebavili, začala být závislá na alkoholu a drogách, vypila bělidlo, ale podařilo se jí tehdy zachránit. Amanda se rozhodla, že svůj příběh natočí.

Kdy: cca 2011 - 2012

Důsledky: Měsíc potom co Amanda vyvěsila svůj příběh na Youtube (Cunningham, 2012) tak se oběsila. Policii trvalo téměř dva roky najít podezřelého, který Amandu šikanoval a pronásledoval po síti. Podle Huffington Post byl v souvislosti s Amandinou sebevraždou

obviněný třiceti šestiletý muž z Nizozemska. Vydával se za nezletilého chlapce. Měl zneužít nejméně čtyři desítky obětí zejména v Nizozemí, Velké Británii a Americe. Vyšetřovatelé chtějí dostat případ k soudu v letošním roce. (Sterling, 2014)

4.2 Případy (kyber)stalkingu

4.2.1 Eva Kupková a její dcera Barbora

Největší české stalkerky. Ženy deset let pronásledovaly Tomáše Kočího z Mostu. Začalo to po maturitním večírku, kde se své spolužačky Barbory zastal. Dívka ho od té doby pronásledovala, dostával desítky sms zpráv a emailů denně a dary. Dvojice žen ho sledovala na každém kroku, znepríjemňovaly mu schůzky s rodinou, přáteli, dívkami. Soud jim zakázal přiblížit se k Tomášovi na méně než sto metrů, což porušily.

Kdy: 2003 - 2013

Stalker: Uctíváč

Vztah s obětí: znali se osobně

Důsledky: Soud ženy poslal na léčení, unikly tak dvouletému vězení, které jim hrozilo za porušení zákazu. (Malinda, 2012; Horáček, 2011)

4.2.2 Kevin Gibbon

Tento případ se sice netýká dětské oběti, ale je natolik odstrašující, že jsem měla potřebu ho zařadit do této práce. Gibbon víc než deset let pronásledoval dvě ženy. Jednu z nich v době těhotenství znásilnil a poté, co porodila, po ní chtěl, aby ho kojila. Hájl se tím, že citoval z Bible. Další ženu bombardoval fotografiemi, dopisy a neustále na ni čekal.

Kdy: cca 2003 – 2014

Stalker: Predátor

Vztah s obětí: -

Důsledky: Odsouzen na 25 let ve vězení, oběti mají trauma do konce života, jedna z obětí chtěla spáchat sebevraždu (Burrows, 2014)

³⁸ Případ Amandy Todd je komplexní, jeho části by se daly zařadit jak do sextingu, tak kyberstalkingu.

4.2.3 Adam Savader

Psychicky narušený dvaadvacetiletý Američan pronásledoval dva roky patnáctku žen, kterým se naboural do účtů na sociálních sítích. Vyhržoval, že jejich nahé fotografie rozešle jejich přátelům, příbuzným. Pod přezdívkou jim posílal textové zprávy, psychicky je týral.

Kdy: 2012 - 2013

Stalker: Rozzlobený

Vztah s obětí: s obětmi se znal (byli spolužáky, nebo se znali z jeho předvolební kampaně)

Důsledky: Odsouzen na 30 měsíců ve vězení. (White, 2014)

4.3 Případy sextingu

4.3.1 Roztahovačky

V říjnu se na Facebooku objevila skupina Pražské roztahovačky, která obsahovala nahé fotografie mnoha dívek. Facebook stránku několikrát zrušil, ale v obdobné podobě se znovu objevila. Koncept anonymního zasílání intimních fotografií a informací o dívkách z Prahy, začala přejímat i další města. Dívky mají být zlatokopky, nevěrnice, potvory atd.

Pachatelé: zatím neznámí, někteří bývalí partneři dívek

Kdy: 2014

Důsledky: Dehonestace dívek. Případ řeší policie. „*Je tu podezření ze spáchání přestupku. Potřebujeme identifikovat osoby, které jsou prezentovány. Jestli umístily své fotografie veřejně, nebo byly původně jen soukromé. Dva podobné případy nemusí být posuzovány stejně, záleží na míře dopadu na konkrétní osoby,*“ říká vedoucí odboru informační kriminality Karel Kuchařík. (Kuchařík, 2014; Reflex, 2014)

4.3.2 Patnáctiletá Žaneta z Moravy

Dívka se zaregistrovala na sociální síť GIFYO a jednoho dne si začala psát s šestnáctiletým Michelelem z Francie. Mladík vyznával emo styl. Na svém profilu měl polonahé fotky. Žanetě rovněž odeslal odkaz na svůj profil na Facebooku. Po nějaké době si začali vyměňovat stále odvážnější fotografie, až mu jednou poslala Žaneta fotku s obnaženým poprsím, kde byl jasně vidět i dívčin obličej. Další snímky už mu odmítla poslat. Michel ji

začal vydírat, že pokud mu nepošle další, tak zveřejní všechny fotografie na erotických portálech a informuje o nich její přátele a rodinu. V okamžiku, kdy zveřejnil první tři snímky na veřejném úložišti fotografií, zatím s omezeným přístupem, kontaktovala poradnu E-Bezpečí a přestala s mladíkem komunikovat.

Pachatel: Profily Michela se ukázaly falešné, stejně jako fotografie, IP adresa nebyla francouzská. Útok zaměřil na její facebookový profil, seznam jejích přátel využil pro další vydírání. Potom zaútočil na její účet, později prolomil i heslo a zablokoval Žanetě přístup. Na email jí přišla zpráva, že se někdo pokusil o útok na její facebookový účet. Přihlásila se na něj, změnila heslo a zablokovala Michela. Dál vyhrožoval dopisy.³⁹ Dívka předala materiály poradně E-bezpečí, která ve spolupráci s Imagebam.com celou databázi Žanetiných fotografií zablokoval. Nakonec se snažil dívku vydírat i přes Skype, email a další internetové služby.

Kdy: cca 2012

Důsledky: Strach dívky, bála se o problémech říct rodičům, přátelům, policii. Cítila se bezmocná. Policie se případu začala věnovat. (Kopecký, 2012)

4.3.3 Trey Sims

Sedmnáctiletý mladík posílal své tehdy patnáctileté přítelkyni nahé fotografie. Její matka ho obvinila z posílání pornografických videí a snímků. Požádala ho, aby dceři už nic neposílal, ta přesto obdržela fotografie Simsova ztopořeného penisu

Pachatel: Mladík v tomto případě není pouze pachatelem, ale také obětí. Policie se v jednu chvíli snažila vyfotit Simsovu erekci, aby mohla porovnat jeho penis s odeslanými fotografiemi.

Kdy: cca 2014

Důsledky: Soud případ posoudil jako mladickou nerozvážnost a odsoudil ho ke sto hodinám veřejně prospěšných prací, zakázal mu kontaktovat dívku a její rodinu po dobu jednoho roku. V té době nemůže používat žádná sociální média, textové zprávy ani internet. (Urbanski, 2014)

³⁹ Jeden z nich přikládám jako Přílohu č. 2.

4.3.4 Phillip Alpert

Tehdy osmnáctiletý Američan poslal několik nahých fotografií své šestnáctileté expřítelkyně jejím přátelům. Nahé snímky dostalo přes 70 lidí.

Pachatel: bývalý partner

Kdy: 2008

Důsledky: Odsouzen na pět let podmíněně za šíření dětské pornografie, do svých 43 let bude zařazený do registru sexuálních útočníků. To znamená, že nemůže bydlet v blízkosti škol, parků, hřišť, autobusových zastávek atp. Byl vyhozen ze školy, nesmí vycestovat ze země bez svolení probačního úředníka. (Mabrey, 2010)

4.4 Případy kybergroomingu

4.4.1 Douglas Lindsell

Kybergroomer s největší internetovou databází obětí. Čtyřiašedesátiletý Angličan si vytvořil seznam víc než 70 dětí.⁴⁰ Psal si, jakou mají barvu vlasů, očí, kam chodí do školy, jejich vztahy s rodiči, ale i takové intimní detaily jako číslo podprsenky nebo jejich sexuální preference. Na chatu kontaktoval dívky a vydával se za teenagera s rakovinou. Vyměňoval si s nimi emaily, telefonní čísla a nahé fotografie. Dívkám volal třeba i stokrát denně. Dvě z nich ve věku 13 a 14 let přesvědčil, aby se s ním sešly. Jednu z nich chtěl nalákat do auta a znásilnit.

Jak dlouho: 18 měsíců (cca 2002 - 2003)

Důsledky: Za sexuální obtěžování a pokus o znásilnění dostal trest 5 let ve vězení (Morris, 2003; BBC, 2003)

⁴⁰ 54 dívek bylo z Velké Británie a dalších 19 ze zahraničí.

4.4.2 Michael Wheeler

Na chatu se vydával za šestnáctiletého chlapce. Byl připravený hrát velmi dlouhou hru.⁴¹ Když kontaktoval první dívku, bylo jí jedenáct let. Manipuloval ji zhruba dva roky, až do jejích třináctých narozenin. Po nich ji nalákal na schůzku a zneužil. Podobně využil ještě jednu dívku.

Kdy: cca 2001 - 2002

Důsledky: Dostal trest 4,5 roku ve vězení za 11 sexuálních útoků a 2 sexuální zneužití třináctiletých dívek (BBC, 2003; Sapsted, 2003)

4.4.3 Pavel Hovorka

Pracoval jako ostraha v tiskárnách. S chlapci si nejdřív dopisoval a telefonoval. Později je pozval k sobě do práce, kde několik z nich donutil k pohlavnímu styku. Vypsal soutěž Dítě VIP. Její vítěz měl strávit dva týdny v Praze, chlapec na vrátnici s Hovorkou strávil několik dní. Další oběti vyhledával na seznamovacích serverech. Dětem vyhrožoval, že prozradí jejich homosexuální orientaci a zveřejní jejich nahé fotografie.

Kdy: minimálně 2005

Důsledky: Zneužil dvě desítky chlapců. Odvolací soud mu zmírnil trest z osmi let na 6,5 roku ve vězení. (Třeček, 2009)

4.4.4 Unesená Američanka

Čtrnáctiletá dívka dostala od svých rodičů nový počítač. Seznámila se s dospělým mužem, se kterým si psala. Když se o tom její rodiče dozvěděli, snažili se jí v tom zabránit. Odstranili například klávesnici od počítače, kontrolovali jí emaily a telefonáty, navštívili s ní poradnu. Dívka přesto s mužem komunikovala prostřednictvím mobilního telefonu, který jí poslal. Po několika měsících dívka zmizela z domova. Když policie prohledala její počítač, objevila řadu emailů, které ji přivedly až k síti pedofilů komunikujících mezi Evropou a USA. Dívka skončila u pedofila v Řecku.

Kdy: před rokem 2003

Důsledky: Po pěti měsících od únosu se vrátila domů. Muž ji sexuálně a fyzicky mučil. Dívka začala mít sebevražedné sklony. Musela být hospitalizována na psychiatrii. (Berson, 2003)

⁴¹ Kdyby sexuálně zaútočil na dívky mladší 13 let, hrozilo by mu doživotí. Za sex s třináctiletou mohl dostat maximálně dva roky vězení.

5 Minimalizace rizik a prevence

Negativní aspekty internetu nelze vymýtit, nicméně rizika je možné eliminovat. K virtuálnímu prostředí je zapotřebí přistupovat obezřetně, s jistou dávkou nedůvěry, kritiky a respektu. Děti o rizicích internetu slyší ve školách, možná i doma, ale přesto se dál stávají oběťmi internetové kriminality, proto je nutné mluvit s nimi o prevenci a minimalizaci rizik. Z tohoto důvodu jsem do své práce zařadila tuto kapitolu. Rozdělím ji podle Valckeho (2011) čtyř typů způsobu ochrany.⁴²

5.1 Projekty v Česku

5.1.1 E-Bezpečí

Projekt⁴³ monitoruje rizikové chování spojené s internetem a mobilními telefony. Zaměřuje se na prevenci, vzdělání a výzkum. V roce 2008 ho zahájil výzkumný tým v čele s Kamilem Kopeckým a Veronikou Krejčí z Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci.⁴⁴ Podporují ho ministerstva školství a vnitra i policie. Je partnerem projektu Seznam se bezpečně! a Centra Bezpečnosti Google. Specializuje se na kyberšikanu, (kyber)stalking, sexting, kybergrooming, rizika sociálních sítí, hoax, spam a zneužití osobních údajů v prostředí elektronických médií. Pořádá také vzdělávací semináře a besedy pro děti a dospělé, například pro policisty, vychovatele i rodiče. Provozuje online poradnu. (E-Bezpečí, ©2008-2014)

5.1.2 Seznam se bezpečně

Projekt portálu Seznam.cz funguje od konce roku 2008. Prvotním impulsem byla úspěšná konference pro učitele v Praze, která přiblížila nástrahy internetu. Seznam se bezpečně cílí na děti ve věku 10 – 16 let, jejich rodiče a učitele. V rámci prevence pořádá přednášky, divadelní skeče a výzkum.

⁴² 1.kampaně zvyšující povědomost o rizicích; 2. využívání internetových filtrů; 3. strategická rodičovská supervize; 4. strategie realizované prostřednictvím školství

⁴³ Od roku 2011 výzkumná šetření zahrnují nad 10 tisíc respondentů ve věku 11-17 let.

⁴⁴ Na tento projekt navazuje Centrum prevence rizikové virtuální komunikace spadající pod Pedagogickou fakultu UPOL. S projektem souvisí i portál E-Nebezpečí pro učitele.

Seznam.cz postupně natočil dva díly Seznam se bezpečně I a II. Projekt zaštitilo ministerstvo školství a videa jsou distribuovaná do všech základních škol. Jeden z příběhů je o Andree, která si zhruba dva měsíce psala s neznámým mužem. Naléhal, aby se setkali, souhlasila. Odjela s ním autem, znásilnil ji. Dívka skončila v invalidním důchodu, do dneška má psychické následky. Dvanáctiletá Monika si zase dopisovala s pedofilem. Kdyby to neoznámila rodičům, nejspíš by jí ublížil. Na společné setkání si vezl stativ a sexuální pomůcky.

Stránka seznamsebezpecne.cz obsahuje také poradnu a možnost nahlášení případu pracovníkům nebo policii. (Seznamsebezpecne.cz, ©1996 - 2014)

5.1.3 Bezpečný internet

Projekt, který oslovuje různé cílové skupiny uživatelů a pomáhá jim na názorných příkladech se správnými návyky internetové bezpečnosti. Poskytuje rady, návody i zkušenosti provozovatelů nejnavštěvovanějších internetových služeb. Založily ho Česká spořitelna, Microsoft a Seznam.cz a podporuje ho mimo jiné i Policie České republiky. Hlavním cílem je posílení povědomí o rizicích internetového prostoru a vzdělání v této oblasti. (Bezpečný internet, 2014)

5.1.4 Safer Internet

První české centrum zapojené do evropského programu bezpečnějšího internetu, které získalo podporu Evropské komise. Projekt od roku 2005 propaguje bezpečnější užívání internetu a dalších komunikačních technologií, vzdělání uživatelů, dětí, rodičů, pečovatелů, učitelů a sociálních pracovníků v této oblasti. Další jeho aktivitou je boj proti šíření ilegálního obsahu, zejména dětské pornografie a nevhodného chování na internetu.

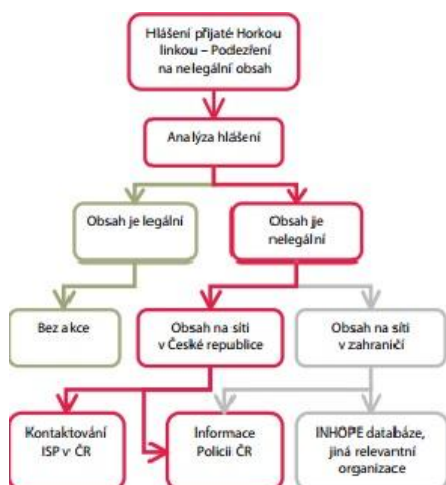
Koordinátorem projektu je Národní centrum bezpečnějšího internetu,⁴⁵ které připravuje a řídí jeho osvětové aktivity. Hlavní komunikaci zajišťuje portál Saferinternet.cz

⁴⁵ Nezisková organizace založená v roce 2007, jejímž cílem je přispívat ke zvýšení bezpečnosti užívání internetu, moderních informačních a komunikačních technologií, povědomí uživatelů o jejich kladech a možných rizicích, k osvojování etických norem ve virtuálním prostředí, napomáhá předcházet a snižovat možná rizika. Zabývá se prevencí, vzděláváním a výzkumem. Je členem celoevropské sítě obdobných center INS SAFE a spolupracuje s horkými linkami INHOPE. (Národní centrum bezpečnějšího internetu, (c) 2012)

společně se zábavně-výchovnými stránkami **Bezpecne-online.cz**, projekt je zaměřený na děti 12-18 let a **Internet Hotline (Horká linka)**. (Národní centrum bezpečnějšího internetu, 2013)

5.1.5 Horká linka

Cílem projektu je od roku 2009 odstranění nezákonného obsahu z internetu v co nejkratší době od chvíle, co se o něm pracovníci Horké linky dozvědí. Úvodní stránka webu intuitivně odkazuje na ohlášení problémů. Vše je rychlé, v prvních dvou krocích stačí vybrat možnost co se stalo (dětská pornografie, věkově nepřiměřený obsah, rasismus, extremismus, terorismus, xenofobie, šikana, násilí, drogy) prostřednictvím jakého komunikačního kanálu (web, email, chat, messenger, jiné).⁴⁶ Provozuje ji CZI s. r. o.⁴⁷ v rámci evropského projektu Saferinternet.cz a ve spolupráci s Národním centrem bezpečnějšího internetu, policií a organizací InHope sdružující evropské Horké linky. Například v září 2014 přijala za měsíc 281 hlášení, z čehož vyhodnotila 6 procent týkající se dětské pornografie. K policii se dostalo 47 procent oznámení. (Horká linka, 2014) Zhruba polovina hlášení je od dětí. (Kos, 2014)

Obrázek č. 2 Schéma postupu při nahlášení problémů (Horká linka, 2014)

5.1.6 Pomoc online (Internet Helpline)

Projekt je součástí Safer Internet. Od roku 2007 ho provozuje Sdružení Linka bezpečí. Poskytuje dětem a dospívajícím první pomoc formou psychické a sociální asistence při problémech v online prostředí. Děti se mohou obrátit na bezplatnou Linku bezpečí (116 111),

⁴⁶ Vzorový formulář jako Příloha č. 3

⁴⁷ dodavatel e-business softwaru a řešení

kde jim odborní pracovníci nabídnou pomoc faktickou i psychickou. Jedná se o první specializovanou linku krizového zaměření. (Linka bezpečí, 2010)

5.1.7 EU Kids Online

Český tým je součástí mezinárodního projektu 25 evropských zemí. Výzkumná činnost problematiky online rizik a bezpečnosti na internetu dětí a rodičů v evropských státech funguje od roku 2009, centrála je v Londýně. Projekt vychází z kritického srovnávacího přístupu a klade důraz na zachycení širšího kontextu celé problematiky, jako je užívání internetu dětmi, počítačová gramotnost, vnímání rizik a vyrovnání se s nimi, bezpečný přístup k online prostředí. Jako hlavní cíl si vymezil kvantitativní výzkum ve skupině dětí 9-16 let a jejich rodiče.

5.2 Využívání internetových filtrů

Dětské uživatele internetu dokážou poměrně spolehlivě ochránit filtry nebo takzvané rodičovské zámky,⁴⁸ které znemožní, aby se děti dostaly k závadnému obsahu, jako jsou například pornografické stránky nebo počítačové viry.

Funkce rodičovských zámků:

- **tvorba protokolů aktivit dítěte** zachycuje přehled navštívených webových stránek včetně data a času spuštění
- **filtrování stránek** umožňuje nastavení úrovně povolení stránek podle věku a obsahu
- **časové omezení doby strávené u počítače**
- **omezení aplikací a her** (Reichman, 2014)

Některé z nich aktualizují nevhodné stránky přímo ze svého webu a rodiče seznam mohou spravovat. Jiné spoléhají spíše na aktivitu rodičů, kteří nadefinují klíčová slova a konkrétní stránky. Rodiče mohou přidělovat přístupová práva. V praxi to znamená, že pokud se dítě připojí na zakázanou stránku, tak mu budou blokovány veškeré informace přijímané z ní. Pokročilé zámky informují o pokusech připojení k nevhodným serverům. (Dvořák, 2009)

⁴⁸ Například BitDefender Internet Security, McAfee Internet Security, AVG Internet Security nebo ZoneAlarm Internet Security

5.3 Dohled ze strany rodičů

Vztah rodičů s dětmi může být během dospívání komplikovanější. Nicméně právě v období osamostatňování potřebuje teenager podat pomocnou ruku s řešením komplikovaných situací na internetu. Přestože existují preventivní programy, které pomáhají vzdělávat a zvyšovat počítačovou gramotnost mezi adolescenty, tak primární roli ve vysvětlování fungování bezpečného internetu by měli mít rodiče. Podle výzkumu Research Now z roku 2010 má šest z deseti rodičů⁴⁹ přístup do počítače svého dítěte a vidí, jaké stránky navštěvuje. (Reisinger, 2011)

Rodič může zvolit dva přístupy k pravidlům bezpečného užívání internetu pro své dítě, a to buď debatovat, nebo striktně zakazovat. Podle Karáskové (2012, s. 63) by se měl rodič snažit s dítětem o pravidlech mluvit. To bude dohodnutá a odsouhlasená opatření spíše dodržovat než vyhlášené příkazy.

Rady pro rodiče:

- **Zajímat se** - o nové technologie a ptát se na ně dítěte, o virtuální přátele, jeho oblíbené weby na internetu, kolik času tráví online, co stahuje.
- **Otevřeně komunikovat** o výhodách a rizicích internetového prostoru.
- **Důvěra**
- **Snaha vychovávat** dítě tak, aby si nevhodné obsahy dokázalo interpretovat způsobem odpovídajícím jeho věku.
- **Počítač mimo dětský pokoj** podle věku a zodpovědnosti dítěte
- **Využití filtrů a rodičovských zámků** (např. Pilař, 2004; Hulanová, 2012)⁵⁰

V Americe si podle průzkumů asociace ESA zahraje polovina rodičů alespoň jednou týdně s dětmi počítačové hry. (Karásková, 2012, s. 54) Má to pro ně hned čtyři výhody - mají přehled, co děti zajímá, zvýší si počítačovou gramotnost, něco se přiučí a hlavně tráví společně čas s potomkem.

⁴⁹ Nejvíce kontrolují své potomky američtí rodiče (72 %) a pak kanadští (67 %).

⁵⁰ Jejich plné rady viz Příloha č. 4 a Příloha č. 5

5.4 Mediální výchova ve školách

Dostupnější přístup na internet, rozvoj sociálních sítí a informačních a komunikačních technologií vyvolal tlak společnosti, aby se i školy začaly o tento virtuální svět zajímat s ohledem na prevenci žáků před nežádoucími vlivy. Školy si uvědomily, že nejen tradiční média jako rozhlas, televize a tisk zastávají důležité postavení ve společnosti, které má na ni obrovský vliv. Právě aktivita uživatelů na internetu zvyšuje potřebu orientovat se na něm, chápat jeho podstatu. Soubor těchto dovedností se označuje pod pojmem mediální gramotnost. Podle Jiráka (2007, s. 7) jsou vztahy mezi aktéry mediální komunikace - médii, politickými a ekonomickými elitami a uživateli nerovnoměrné, a to vedlo k potřebě systematického vzdělání⁵¹ v této oblasti, která bývá zpravidla označovaná jako mediální výchova. Součástí Rámcového vzdělávacího programu ministerstva školství je od roku 2006.⁵²

Cílem je vybavit žáky základní školy základní úrovní mediální gramotnosti, která zahrnuje osvojení, získání, posouzení, analyzování a vyhodnocení podnětů přicházejících z médií. Školáky má rozvíjet nejen v oblasti vědomostí a dovedností, ale také postojů a názorů.

Mediální výchova nemusí být ve školách vyučovaná jako samostatný předmět. Je velmi blízká oblastem Člověk a společnost, Jazyk a jazyková komunikace, Informační a komunikační technologie a Umění a kultura.

Podle rámcového vzdělávacího programu⁵³ mediální výchova přispívá k aktivnímu zapojení do mediální komunikace, rozvíjí kritické myšlení, učí využívat média jako zdroj informací, zábavy a naplnění volného času, vede k osvojení základních principů vzniku zejména zpravodajských obsahů, rozvíjí představu o roli médií ve společnosti a v regionu, rozvíjí komunikační schopnosti v psaném a mluveném projevu i přizpůsobivost vlastních činností v týmu a jejich využívání v redakci. Také se zabývá stereotypy, předsudky a menšinami. Ukazuje svobodu slova a rozvíjí zodpovědnost za prezentaci, vede k uvědomování si hodnoty vlastního života a odpovědnosti za jeho naplnění. (MŠMT, 2013)

⁵¹ Mediální gramotnost se snaží zvyšovat kromě škol také nevládní organizace, viz podkapitola 5.1 Projekty v Česku

⁵² Rámcové vzdělávací programy se pro základní školu a gymnázium liší. Tato práce je zaměřena na žáky druhého stupně ZŠ, proto požadavky na gymnázia neobsahuje.

⁵³ Ministerstvo školství upravilo rámcový vzdělávací program od 1.9.2013, nicméně mediální výchovy se tato změna nedotkla.

Školy mají vzdělávat žáky v těchto tématech:

- kritické čtení
- interpretace sdělení a konstrukce reality
- zpravodajství, zábava, reklama
- principy zpravodajství a jeho úroveň
- osoba autora a jeho význam
- fungování a vliv médií

6 Metodologie výzkumu

Empirická část diplomové práce zjišťuje, jaké mají děti druhého stupně základní školy v Milovicích na Nymbursku teoretické znalosti o rizicích, která jim na internetu hrozí, jak je vnímají a jak rizikově se v internetovém prostředí chovají. Obec je zajímavá tím, že je nejmladším městem v České republice. Inspirovala jsem se výzkumy Kopeckého a Krejčí (2012)⁵⁴ a Kopeckým (2014).

Cílem výzkumu je zjistit, jak rizikově se na internetu chovají, jaké mají vědomosti o hrozcím nebezpečí a kolik z nich se dostalo do rizikové situace. Výzkum klade otázky zejména z oblasti kybergroomingu a dále sextingu, kyberšikany a kyberstalkingu.

Současně zjišťuje, u koho by oběti v případě potřeby hledaly pomoc a jak jsou teoreticky informované o tom, kde by mohly požádat o pomoc anonymně ve virtuálním prostředí. Zkoumá, jestli děti komunikují na internetu s neznámými lidmi, jestli jim důvěřují a jestli je neznámý o něco požádal. Tento okruh otázek také zkoumá, jestli by s člověkem, kterého znají pouze z virtuálního prostředí, šly na schůzku, nebo případně jestli už to uskutečnily, a jestli by v takovém případě někoho informovaly. Zajímá se také o to, kolik času děti tráví na počítači, internetu, která elektronická zařízení pro připojení využívají a která z nich nejčastěji. Ptá se, jaké informace o sobě na internetu zveřejňují, jestli o sobě vždy říkají pravdu, případně v čem lžou. Cílem je také zjistit, jaké informace o sobě zveřejňují a co z toho považují za riziko.

Za největší riziko s nejhorsími dopady pro reálný život se považuje kybergrooming, proto na otázky související s ním nahlížím v souvislostech.

⁵⁴ Z výzkumu Nebezpečí internetové komunikace III přejata metodologie.

6.1 Výzkumné otázky:

Deskriptivní výzkumné problémy jsou následující:

- ✓ Které osobní údaje sdílejí dívky a chlapci na internetu nejčastěji?
- ✓ Na kterých sociálních sítích mají dívky a chlapci své účty?
- ✓ S kolika neznámými lidmi se dívky a chlapci dělí o své soukromí?
- ✓ Kolik dívek a chlapců o sobě uvádí nepravdivé údaje?
- ✓ Kolik dívek a chlapců věří tomu, co o sobě lidé na internetu říkají?
- ✓ Kolik dívek a chlapců má teoretické znalosti zkoumaných pojmů kyberšikana, kyberstalking, sexting a kybergrooming?
- ✓ Kolik dívek a chlapců zná internetové stránky, které poukazují na rizika internetového prostředí?
- ✓ Kolik dívek a chlapců by šlo na osobní schůzku od člověka, kterého znají pouze z internetu?
- ✓ Kolik dívek a chlapců dorazilo na osobní schůzku s člověkem, kterého znaly pouze z internetu?
- ✓ Kolik dívek a chlapců se někomu svěří s tím, že se chystá na schůzku s neznámým člověkem?
- ✓ Kolik dívek a chlapců bylo požádáno jinou osobou na internetu o zaslání sexuálně laděné fotografie?
- ✓ Kolik dívek a chlapců poslalo svou sexuálně laděnou fotografii?
- ✓ Kolik dívek a chlapců vnímá sdílení osobních údajů na internetu jako rizikové a riskantní?
- ✓ Kolik dívek a chlapců považuje za riskantní sdílení vlastních fotografií na internetu?
- ✓ Pro kolik dívek a chlapců je riziková komunikace s neznámými lidmi na internetu?
- ✓ Kolik dívek a chlapců považuje za riskantní a nebezpečnou osobní schůzku s neznámým člověkem.
- ✓ Kolik dívek a chlapců zažilo kyberšikanu?
- ✓ Jaký typ kyberšikany nejčastěji oběti zažily?
- ✓ Požádala oběť kyberšikany o pomoc?

Relační výzkumné problémy jsou následující:

- ✓ Kolik dívek a chlapců bylo požádáno neznámým člověkem o schůzku a uvažuje, že by na ni šlo?
- ✓ Kolik dívek a chlapců bylo požádáno neznámým člověkem o osobní schůzku a šlo na ni?
- ✓ Kolik dívek a chlapců kdyby bylo požádáno neznámým člověkem o schůzku, tak by o ní uvažovali?
- ✓ Kolik dívek a chlapců šlo na osobní schůzku, přestože nebyly požádáni?
- ✓ Kolik dívek a chlapců považuje za riskantní osobní schůzku s neznámým člověkem, a přesto o ní uvažuje?
- ✓ Kolik dívek a chlapců považuje za riskantní osobní schůzku s neznámým člověkem , a přesto na ni šly?

6.2 Výzkumný soubor

Jako výzkumný vzorek jsem zvolila žáky druhého stupně základní školy ve věku 11–15 let. Podle Karáskové (2012) jsou děti v tomto věku sice zručné a orientují se v informačních technologiích, ale neznají rizika, nebo nedomýšlejí své chování ve virtuálním prostředí. Navíc na druhém stupni začínají objevovat sexualitu a navazovat první romantické vztahy.

Výzkum je zrealizovaný v základních školách T. G. Masaryka a Juventa⁵⁵ v Milovicích, a to hned z několika důvodů. Nachází se ve Středočeském kraji, který je největší v České republice. Město je v blízkosti jádra, vzdálenost od Prahy je zhruba 40 kilometrů. Milovice jsou nejmladším městem v České republice s téměř 10 tisíci obyvatel. Jejich počet dramaticky vzrostl a právě s narůstajícím počtem mladých rodin se zvyšuje počet uživatelů, kteří se mohou na internetu chovat rizikově. Ještě v roce 2001, kdy se konalo předposlední Sčítání lidí a domů, žilo v Milovicích méně než pět tisíc lidí, z toho 613 dětí. V roce 2014 ve věku do 15 let bylo přes 2,5 tisíc dětí. Podíl dětí na počet obyvatel se za posledních 13 let zvýšil o deset procent.

⁵⁵ ZŠ Juventa má ve školním roce 2014/2015 žáky pouze od první do šesté třídy. Kapacita školy se postupně rozšiřuje.

Ve věku druhého stupně základní školy je v Milovicích 350 dětí, z toho 326 navštěvuje základní školy v Milovicích.⁵⁶ Většina z nich tedy využívá školního vzdělávání v místě bydliště.

Celkem jsem rozdala 326 dotazníků, návratnost byla 87,7 procenta. Čtyři dotazníky jsem musela z výzkumu vyřadit. Dva neměly vyplněné tři strany z pěti, v jednom případě zase byly označeny všechny možnosti a v posledním případě dotazník vyplňovala učitelka, která nesplňovala základní podmínku, a to věk. Vyhodnotila jsem celkem 282 dotazníků. Interval spolehlivosti je 95 procent se statistickou odchylkou 2,15 procenta.

Tabulka č. 5 zobrazuje složení souboru podle ročníku a pohlaví. Na počtech školáků v jednotlivých ročnících je vidět rychlost demografického rozvoje města.

		Dívky	Chlapci	Celkem
6. třída	Abs. č.	56	48	104
	Relat. č.	39,7	34,0	36,9
7. třída	Abs. č.	36	39	75
	Relat. č.	25,5	27,7	26,6
8. třída	Abs. č.	30	31	61
	Relat. č.	21,3	22,0	21,6
9. třída	Abs. č.	19	23	42
	Relat. č.	13,5	16,3	14,9
Celkem	Abs. č.	141	141	282
	Relat. č.	100	100	-

Tabulka č.5 Složení výzkumného vzorku podle pohlaví

Nicméně rozdíl mezi počtem žáků v šestých a devátých třídách je enormní, takže údaje by byly velmi zkreslené, proto jsem se rozhodla, že nezávislou proměnnou v celém výzkumu bude věk školáků.

⁵⁶ Emailová korespondence s referentkou oddělení správních agend města Milovice Hanou Benešovou, 27.10.2014.

		Dívky	Chlapci	Celkem
11 let	Abs. č.	35	32	67
	Relat. č	24,8	22,7	23,8
12 let	Abs. č.	40	37	77
	Relat. č	28,4	26,2	27,3
13 let	Abs. č.	34	24	58
	Relat. č	24,1	17,0	20,6
14 let	Abs. č.	29	35	64
	Relat. č	20,6	24,8	22,7
15 let	Abs. č.	3	13	16
	Relat. č	2,1	9,2	5,7
Celkem	Abs. č.	141	141	282
	Relat. č	100	100	

Tabulka č. 6 Složení výzkumného vzorku podle věku

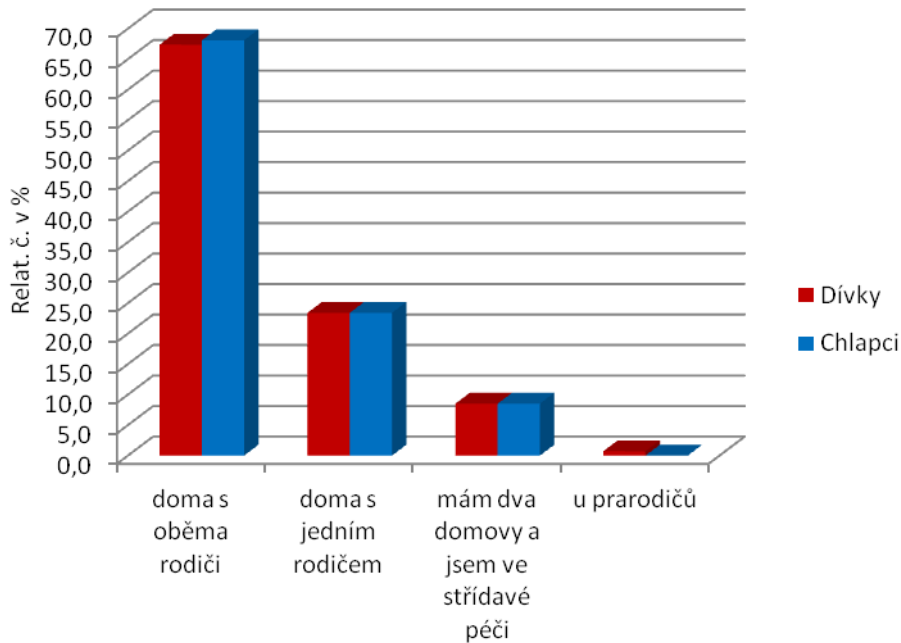
Jako problematická se ukázala skupina patnáctiletých. V této kategorii se nachází pouze tři dívky a třináct chlapců, takže tento vzorek by nebyl reprezentativní. Proto jsem je sloučila se čtrnáctiletými.

		Dívky	Chlapci	Celkem
11 let	Abs. č.	35	32	67
	Relat. č	24,8	22,7	23,8
12 let	Abs. č.	40	37	77
	Relat. č	28,4	26,2	27,3
13 let	Abs. č.	34	24	58
	Relat. č	24,1	17,0	20,6
14 + 15 let	Abs. č.	29	35	64
	Relat. č	22,7	34,0	28,4
Celkem	Abs. č.	141	141	282
	Relat. č	100	100	-

Tabulka č. 7 Upravené složení výzkumného vzorku podle věku

Pro bližší poznání výzkumného vzorku jsem se v otázkách č. 31 a 32 ptala na to, s kým nejčastěji tráví čas a kde děti bydlí.

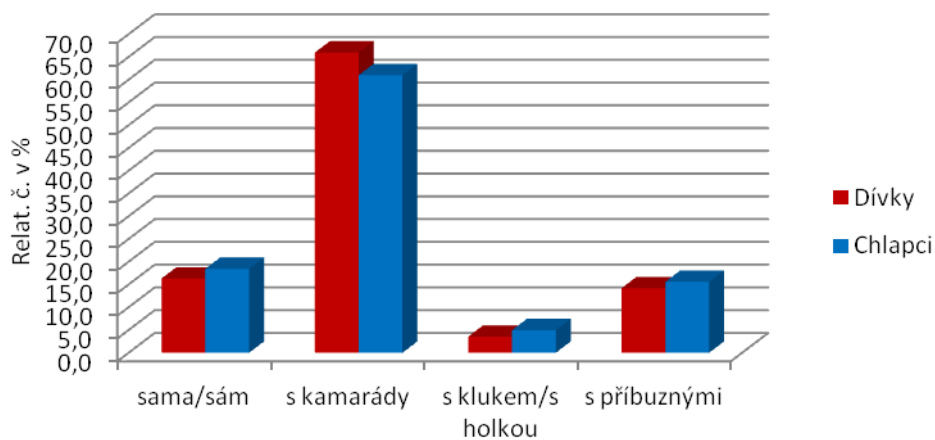
Kde bydlíš?

Graf č. 9 Bydlení podle pohlaví

V úplných rodinách žijí zhruba dvě třetiny dívek (67,4 %) a obdobně chlapců (68,1 %). V domácnosti s jedním rodičem vyrůstá necelá čtvrtina dětí (23,4 %) u obou pohlaví. Domov střídá necelá desetina dětí (8,4 %). Další rozdělení podle věku nemělo smysl, protože situace je obdobná a vypovídací hodnotu by to nezměnilo.

S kým trávíš nejčastěji volný čas?

Graf č. 10 Trávení volného času podle pohlaví

Děti nejčastěji tráví čas s kamarády. Tuto možnost zvolily dvě třetiny dívek (66 %) a o něco méně chlapců (61 %). Další šestina je ve volném čase sama. O něco víc chlapci (18,4 %) než dívky (16,3 %). Čas s příbuznými uvádějí děti až na třetím místě. Více s nimi jsou školáci (15,6 %) než jejich spolužačky (14,2 %). Z hlediska věkové skladby je situace téměř stejná, proto ji neuvádím.

6.3 Metodika výzkumu

S ohledem na téma, cíle výzkumu a počet respondentů je výzkum veden kvantitativně. Je použita explorativní metoda s využitím dotazníků jako výzkumné techniky.⁵⁷

Dotazník⁵⁸ tvořilo celkem 33 otázek. Volila jsem otázky jak otevřené, tak především uzavřené, abych mohla data lépe srovnávat. Otevřené byly pouze tři, z uzavřených bylo 9 dotazů dichotomických, 11 polytomických, 10 s více možnostmi.

Otázky jsem rozdělila do několika bloků. Sociodemografické, následovala část zabývající se vybaveností domácností počítačem a internetem, včetně přístupu dětí na síť a jejich chování na ní. Další otázky směřovaly na vnímání rizik na internetu spojených zejména s osobní schůzkou a závěrečný blok otázek řešil obtěžování dětí na internetu. Do dotazníku jsem zařadila i kontrolní otázku č. 33 *Kterou třídu navštěvuješ?*, ta ověřila, jestli děti nelžou v základních údajích. Od škol jsem totiž dostala zpět obálky rozdělené podle ročníků. Při tvorbě dotazníku jsem postupovala od jednodušších otázek ke složitějším a na konci zase jejich náročnost snižovala. Na rodinnou a sociální situaci dítěte jsem se zeptala až na konec.

Před samotným výzkumem jsem funkčnost a srozumitelnost dotazníku vyzkoušela na deseti respondentech. Po několika drobných úpravách byl dotazník roz distribuován v papírové podobě na obě základní školy, kde ho kantoři rozdali všem přítomným žákům.

Přípravná fáze výzkumu byla zahájena v říjnu 2014. Základní školy T. G. Masaryka i Juventa v Milovicích reagovaly na žádost o zapojení se do výzkumu velmi rychle. Dotazníky jsem do škol odnesla na začátku listopadu a o týden později jsem je obdržela vyplněné.

⁵⁷ Nevýhodou dotazníků je, že nezjišťuje, jací respondenti skutečně jsou, ale jak sami sebe vidí, nebo chtějí být vnímání. (Chráska, 2007)

⁵⁸ Dotazník přikládám jako Přílohu č. 6

6.4 Zpracování dat

Dotazníky byly zpracovány v programu Limesurvey, kde jsem nejdřív vytvořila elektronickou kopii papírových dotazníků. Následně bylo zadáno všech 282 dotazníků do programu. Fáze zadávání dotazníků do systému byla časově náročná, nicméně program velmi rychle sumarizoval požadované výsledky, včetně těch složitějších, které bych pomocí klasické čárkovací metody neměla šanci zjistit. Údaje z Limesurvey jsem nahrála do Excelu, kde jsem s nimi dál pracovala a výsledky jsem zpracovala do přehledných tabulek a grafů sloupcových a spojnicových. Typy grafů byly zvoleny s ohledem na možný počet odpovědí na jednotlivé otázky. Sloupcové grafy zobrazují odpovědi, kdy mohly děti vybrat pouze jednu možnost. Spojnicové grafy znázorňují odpovědi s více možnostmi.

7 Výsledky výzkumu

V této části popisuji výsledky jednotlivých otázek dotazníku. Pokud děti v některých otázkách nevybraly některou z možností, tak jsem ji v grafu nezobrazovala. Relativní četnosti odvozuji od počtu celkového dívek nebo chlapců v určité věkové skupině.⁵⁹

Následující část se zabývá vybaveností domácností počítačem a internetem a možností připojení včetně chování na síti.

Otázka č. 3 Máš doma počítač?							
		Dívky		Chlapci		Celkem	
		ano	Ne	ano	ne	ano	Ne
11 let	Abs. č.	33	2	32	0	65	2
	Relat. č	94,3	5,7	100,0	0	97,0	3,0
12 let	Abs. č.	39	1	36	1	75	2
	Relat. č	97,5	2,5	97,3	2,7	97,4	2,6
13	Abs. č.	33	1	24	0	57	1
	Relat. č	97,1	2,9	100,0	0	98,3	1,7
14 + 15	Abs. č.	31	1	48	0	79	1
	Relat. č	96,9	3,1	100	0	98,7	1,3
Celkem	Abs. č.	136	5	140	1	276	6,0
	Relat. č	96,5	3,5	99,3	0,7	97,9	2,1

Tabulka č. 8 Přístup školáků na počítač doma

⁵⁹ Na případné výjimky upozorním.

Na otázku č.3 *Máš doma počítač?* odpovědělo pouze 6 dětí záporně. Z toho vyplývá, že má možnost s ním doma pracovat většina školáků (97,9 %). Bez počítače je víc dívek (3,5 %), z chlapců ho nemá pouze jediný (0,7 %).

Otázka č. 4 Pokud máš počítač, máš ho u sebe v pokoji?							
		Dívky		Chlapci		Celkem	
		ano	ne	Ano	ne	ano	Ne
11	Abs. č.	19	14	21	11	40	25
	Relat. č	57,6	42,4	65,6	34,4	61,5	38,5
12	Abs. č.	25	14	26	10	51	24
	Relat. č	64,1	35,9	72,2	27,8	68,0	32,0
13	Abs. č.	30	3	20	4	50	7
	Relat. č	90,9	9,1	83,3	16,7	87,7	12,3
14 + 15	Abs. č.	22	9	40	8	62	17
	Relat. č	71,0	29,0	83,3	16,7	78,5	21,5
Celkem	Abs. č.	96	40	107	33	203	73
	Relat. č	70,6	29,4	76,4	23,6	73,6	26,4

Tabulka č. 9 Školáci s přístupem na počítač v dětském pokoji

Na otázku č. 4 odpovídali pouze školáci, kteří mají v domácnosti počítač. Podle odpovědí ho má v pokoji 203 školáků (73,6 %). Jeho zastoupení v pokojích roste s věkem dítěte, výjimku tvoří pouze skupina čtrnáctiletých s patnáctiletými. Počítačem jsou víc vybavené chlapecké pokoje než dívčí. Ve svém pokoji ho mají víc než tři čtvrtiny chlapců (76,4 %) a o 5,8 procent méně dívek (70,6 %).

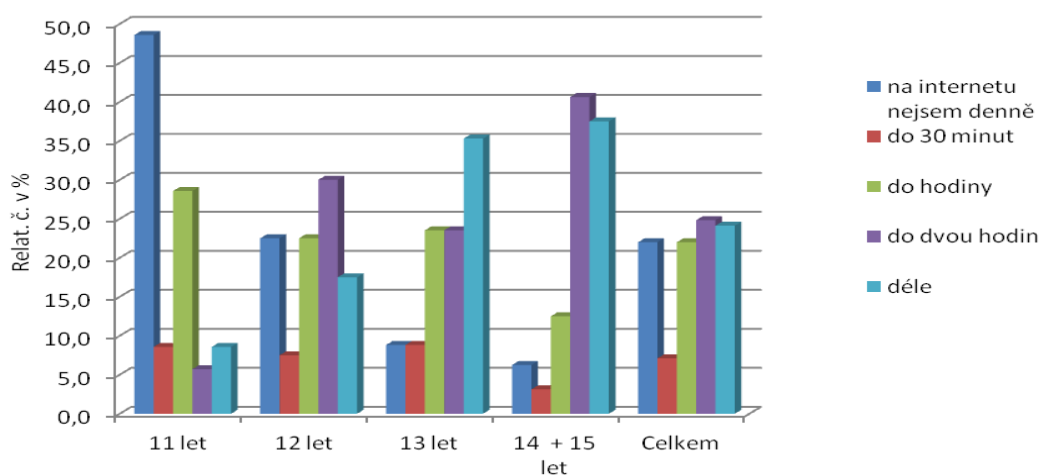
Otázka č. 5 Máš doma přístup na internet?							
		Dívky		Chlapci		Celkem	
		Ano	ne	Ano	ne	ano	Ne
11	Abs. č.	32	3	32	0	64	3
	Relat. č	91,4	8,6	100,0	0,0	95,5	4,5
12	Abs. č.	39	1	33	4	72	5
	Relat. č	97,5	2,5	89,2	10,8	93,5	6,5
13	Abs. č.	34	0	22	2	56	2
	Relat. č	100,0	0,0	91,7	8,3	96,6	3,4
14 + 15 let	Abs. č.	31	1	48	0	79	1
	Relat. č	96,9	3,1	100,0	0,0	98,8	1,2
Celkem	Abs. č.	136	5	135	6	271	11
	Relat. č	96,5	3,5	95,7	4,3	96,1	3,9

Tabulka č. 10 Přístup školáků na internet doma

Internet má doma možnost využívat 96,1 procent dětí. Přístup k němu mají všechny třináctileté dívky, jedenáctiletí a čtrnáctiletí s patnáctiletými chlapci.

Jedenáct dětí (3,9 %) musí využívat internet jinde než doma. Čtyři děti se připojují ve veřejných institucích. Tři školáci chodí na internet do knihovny a jeden do klubu. Další tři využívají přístup v rámci rodiny nebo přátel. Jedno z nich chodí na internet k mamě, další k sestřenci a ke kamarádovi. Čtyři děti na otázku č. 6. *Kam chodíš na internet?* neodpověděly.

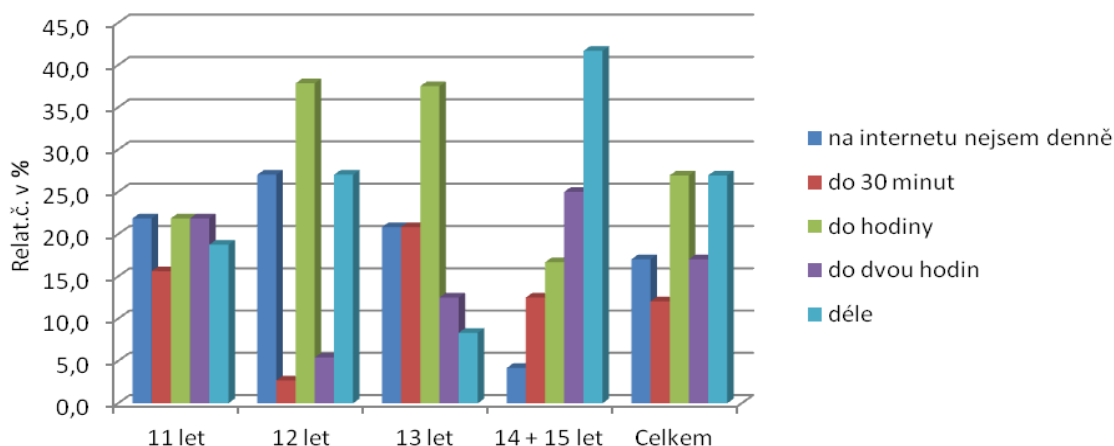
Otázka č. 7 Kolik času průměrně denně trávíš na internetu? (dívky)

Graf č. 11 Průměrný čas strávený na internetu (dívky)

Z grafu vyplývá, že nejméně času tráví na internetu jedenáctileté dívky. Na internet se připojí pouze přes polovinu z nich (51,4 %). S rostoucím věkem klesá počet šolaček, které by se na internet nepřipojily denně. Každý den se nepřipojí 22 procent dívek. Průměrně nejdéle stráví na internetu třináctileté šolačky. Dívky nejčastěji odpovídaly, že tráví na internetu mezi hodinou a dvěma (24,8 %).

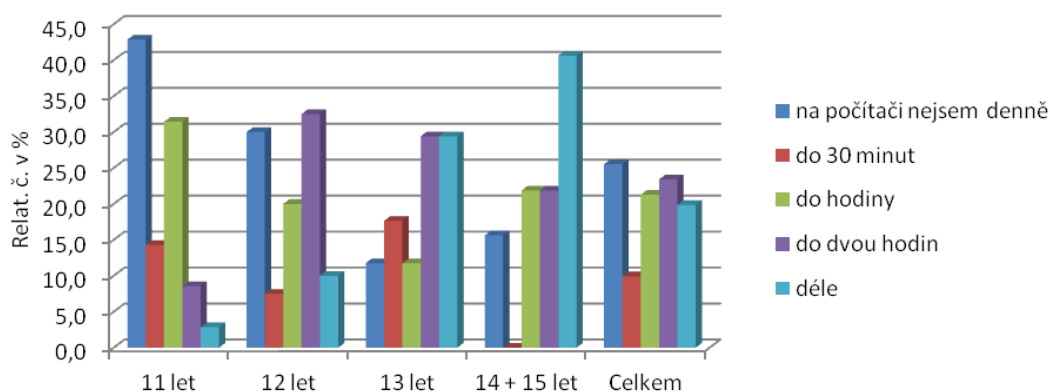
Otázka č. 7 Kolik času průměrně denně trávíš na internetu? (chlapci)

Graf č. 12 Průměrný čas strávený na internetu (chlapci)

U chlapců je situace o poznání jiná. Nejméně surfují po internetu dvanáctiletí chlapci. Více než čtvrtina (27 %) se k internetu nepřipojí denně. Chlapci jsou na internetu s rostoucím věkem déle, anomálií jsou třináctiletí, u kterých převládá možnost do hodiny. Nejpočetnější skupinou, která tráví na internetu více než dvě hodiny, jsou čtrnáctiletí s patnáctiletými školáky. Přes dvě hodiny je připojených 41,7 procent z nich.

Otázka č.8 Kolik času průměrně denně trávíš na počítači? (dívky)

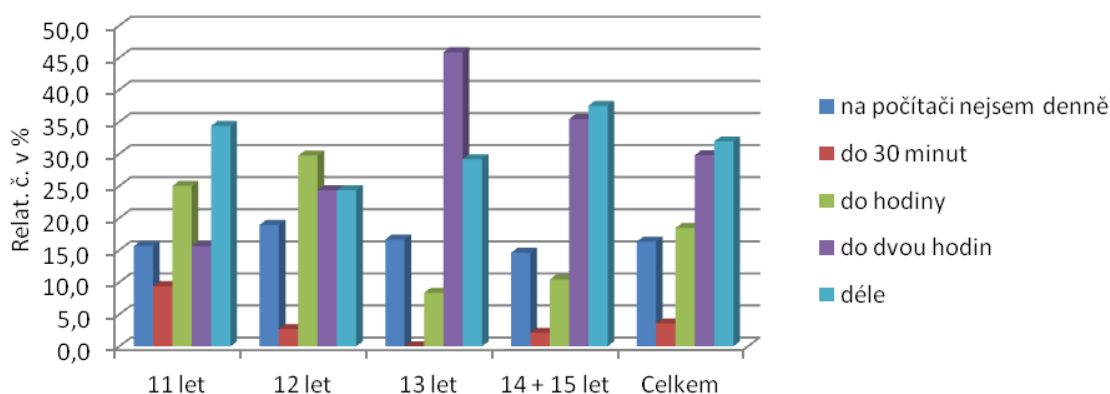

Graf č. 13 Průměrný čas strávený na počítači (dívky)

Stejně jako na internetu tráví jedenáctileté dívky nejméně času na počítači. K počítači neusedne denně 42,9 procent z nich. Naopak nejdéle ho mají zapnutý čtrnáctileté a

patnáctileté školačky. Přes dvě hodiny je na počítači 40,6 procent dívek. Dívky nejčastěji odpovídaly, že nejsou na počítači denně (25,5 %). Přesto si ho alespoň na chvíli zapnou téměř tři čtvrtiny (74,5 %). Když už ho zapnou, tak jsou na něm mezi hodinou a dvěma denně (23,4 %).

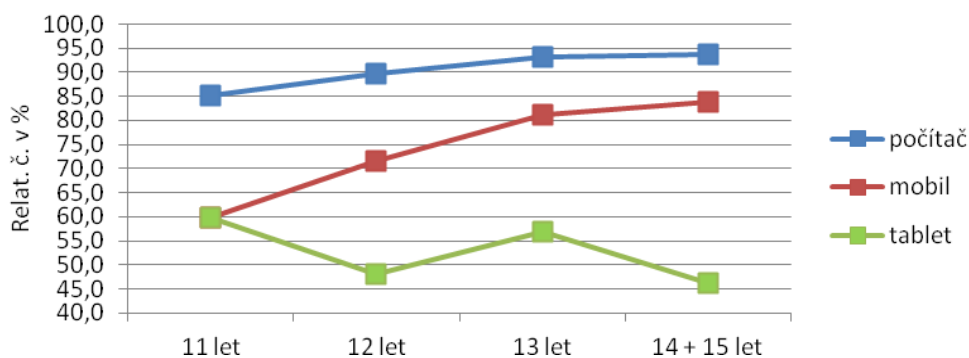
Otázka č.8 Kolik času průměrně denně trávíš na počítači? (chlapci)

Graf č. 14 Průměrný čas strávený na počítači (chlapci)

Z tohoto grafu vyplývá, že počítač je pro chlapce důležitější než pro dívky. V žádné věkové kategorii nebyla nejčastější odpovědí ta, že na něm nejsou denně. Nejvíce času na něm tráví čtrnáctiletí s patnáctiletými školáky. Déle než hodinu na něm je 72,9 procent školáků z této věkové kategorii, přes dvě hodiny u počítače prosedí 37,5 procenta z nich. Nejčastěji chlapci odpovídali, že na počítači jsou déle než dvě hodiny denně (31,9 %). Denně si ho nezapne pouze šestina chlapců (16,3 %).

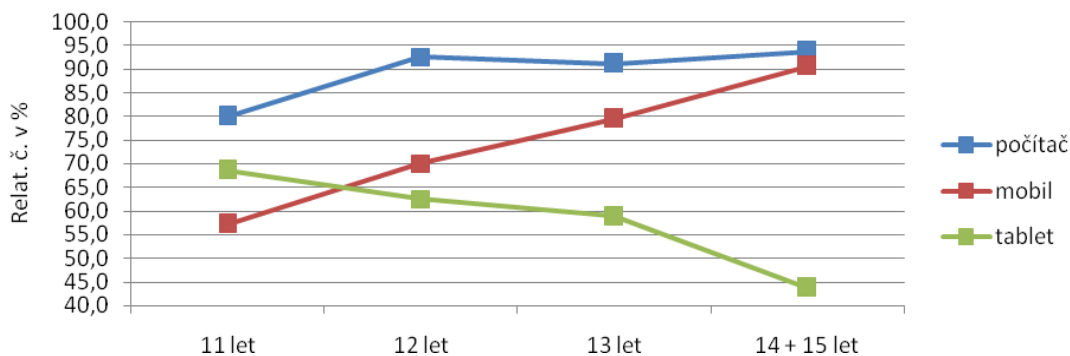
Otázka č. 9 Přes jaká elektronická zařízení se připojuješ na internet?

Graf č. 15 Využití jednotlivých zařízení pro připojení k internetu (celkem)

U otázky č. 9 *Přes jaká elektronická zařízení se připojuješ?* mohli školáci zvolit více možností. Z grafu vyplývá, že počítač a mobil se stoupajícím věkem nabývá důležitosti v životě školáků. Většina žáků stále nejčastěji používá počítač (90,4 %) jako primární zdroj k připojení k internetu, následuje mobil (74 %). Tablet si ke školákům druhého stupně teprve nachází postupně cestu (52,8 %). U jedenáctiletých poprvé dochází k tomu, že ho používá stejné procento (59,7 %) jako mobil.

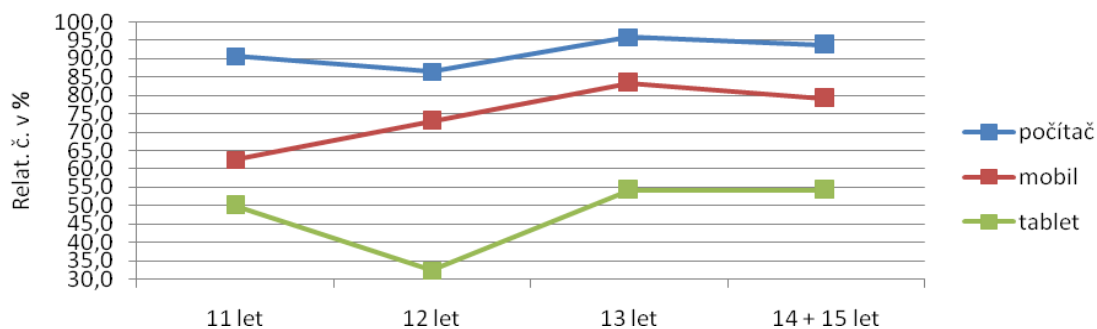
Otázka č. 9 Přes jaká elektronická zařízení se připojuješ na internet? (dívky)

Graf č. 16 Využití jednotlivých zařízení pro připojení k internetu (dívky)

Když se podíváme na grafy č. 16 a 17, tak zjistíme některé odlišnosti. U čtrnáctiletých a patnáctiletých dívek se velmi přibližuje využití počítače (93,8 %) a mobilu (90,6 %). U chlapců je rozdíl vyšší, počítač ve stejné věkové kategorii používá 93,8 procent školáků a mobil 79,2 procent. Tablet nejvíc využívají pro připojení na internet jedenáctileté dívky (68,6 %), ty ho navíc používají častěji než mobil (57,1 %).

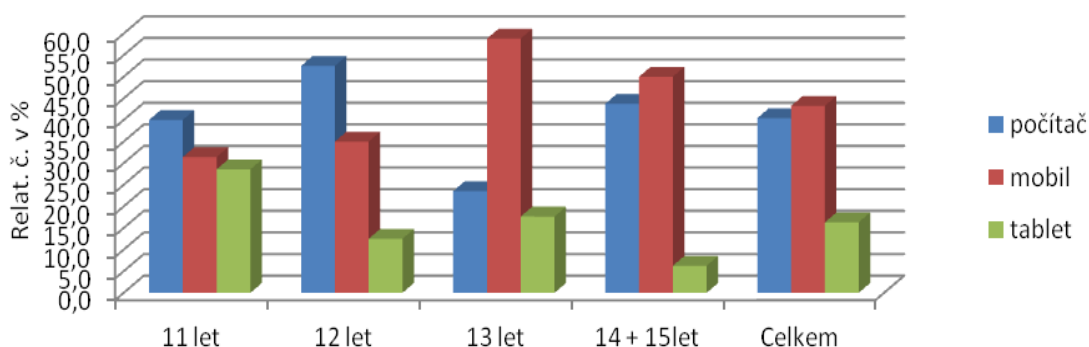
Otázka č. 9 Přes jaká elektronická zařízení se připojuješ na internet? (chlapci)

Graf č. 17 Využití jednotlivých zařízení pro připojení k internetu (chlapci)

Otázka č. 10 *Přes které z uvedených elektronických zařízení se připojuješ na internet?* se od předchozí liší v tom, že děti měly možnost uvést pouze jednu jedinou odpověď. To znamená, že následující graf neukazuje tendence ve využití jednotlivých zařízení pro připojení k internetu, ale preference jednotlivých školáků.

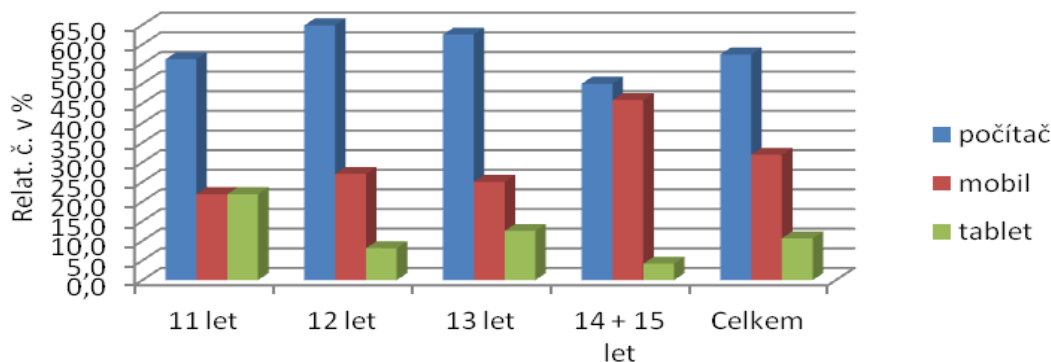
Otázka č. 10 Přes které z uvedených elektronických zařízení se připojuješ nejčastěji? (dívky)

Graf č. 18 Nejčastější způsob připojení na internet (dívky)

Tento graf potvrzuje, že dívky preferují mobilní telefon (43,3 %) oproti počítači (40,4 %) a tabletu (16,3 %). Mobil používají nejčastěji pro připojení na internet třináctileté dívky, z nich dokonce 58,8 procent. Ve skupině čtrnácti a patnáctiletých mobil upřednostňuje polovina dívek. Přes počítač se nejčastěji připojují dvanáctileté (52,5 %).

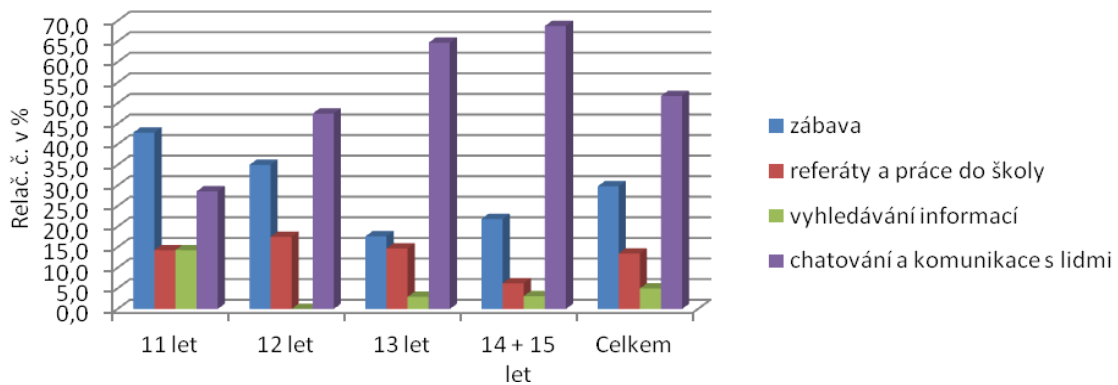
Otázka č. 10 Přes které z uvedených elektronických zařízení se připojuješ nejčastěji? (chlapci)

Graf č. 19 Nejčastější způsob připojení na internet (chlapci)

Přes polovinu chlapců (57,5 %) se nejčastěji připojuje na internet prostřednictvím počítače. Mobil preferuje přes třetinu (31,9 %) a tablet pouze přes desetinu žáků (10,6 %). Stejně (21,9 %) využívají mobil a tablet jedenáctiletí chlapci. Využití mobilu se s věkem zvyšuje. Nejvíce ho využívají čtrnáctiletí s patnáctiletými chlapci (45,8 %)

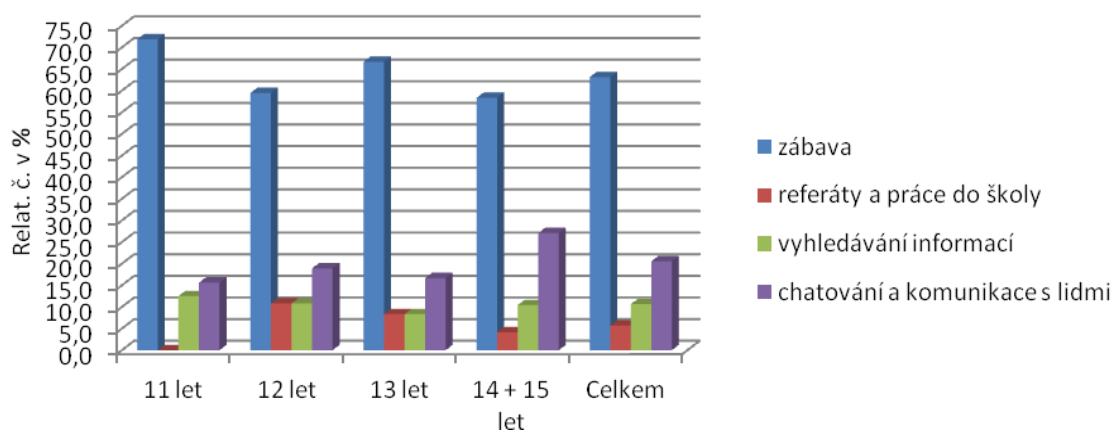
Otázka č. 11 Za jakým účelem se nejčastěji připojuješ na internet? (dívky)

Graf č. 20 Nejčastější účel připojení na internet (dívky)

Dívky se nejčastěji (51,8 %) připojují k internetu, aby mohly chatovat a komunikovat s dalšími lidmi. Je pro ně velmi důležité vyměňovat si zážitky a sdílet čas s jinou osobou. Důležitá je pro ně také zábava (29,8 %). Kvůli škole jsou na internetu už mnohem méně (13,5%). Nejméně tráví čas vyhledáváním informací (5 %). Když se na data podíváme podle věkových kategorií, tak pro jedenáctileté dívky je nejčastějším důvodem pro návštěvu internetu zábava (42,8 %), ostatní věkové kategorie preferují komunikaci s dalšími osobami. Chatování je s rostoucím věkem pro dívky čím dál důležitější.

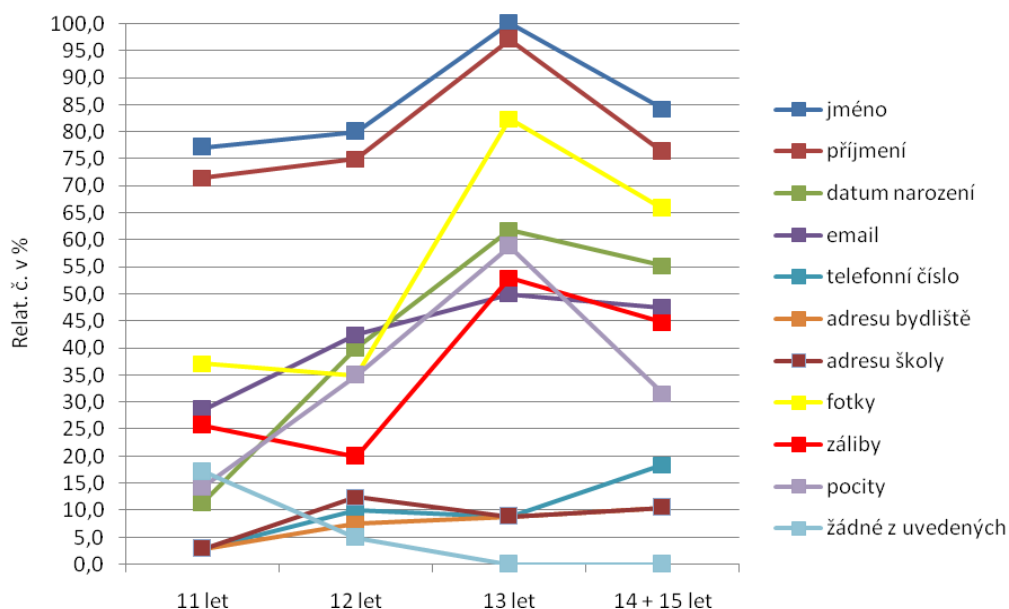
Otázka č. 11 Za jakým účelem se nejčastěji připojuješ na internet? (chlapci)

Graf č. 21 Nejčastější účel připojení na internet (chlapci)

Chlapci oproti dívkám preferují zábavu (63,1 %), chatování a komunikace s lidmi se u nich nalézají až na druhém místě (20,6 %), a to s výrazným rozdílem. Oproti dívkám více vyhledávají informace (10,6 %) a méně surfují kvůli školním povinnostem (5,7 %). I pro chlapce s rostoucím věkem začíná být chatování s dalšími osobami důležitější.

Otázka č. 12. Co o sobě na internetu zveřejňuješ? (dívky)

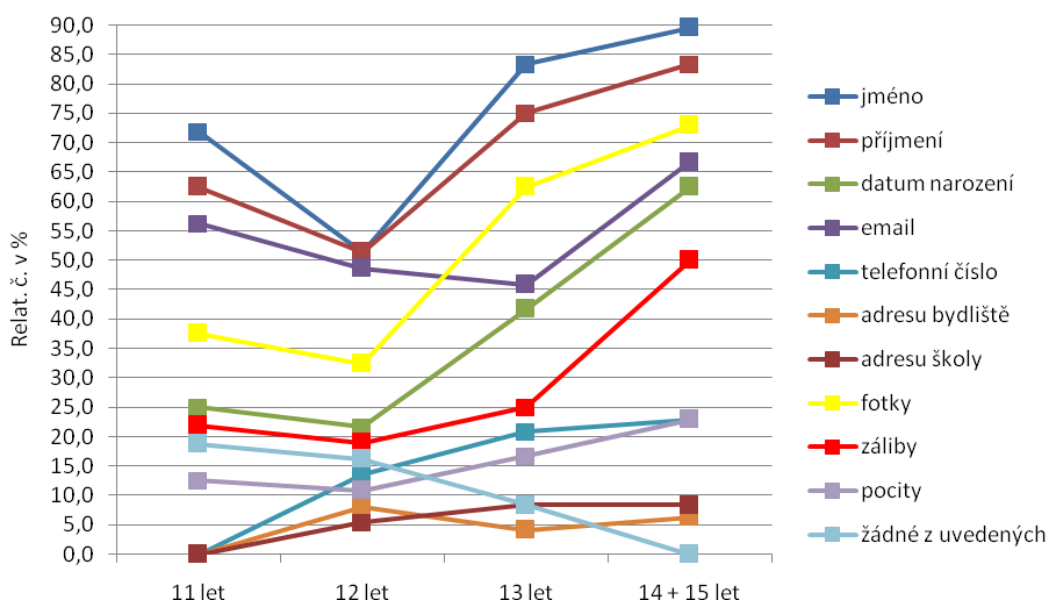
Graf č. 22 Zveřejňování údajů na internetu (dívky)

Přemýšlela jsem, jestli otázku č. 12 *Co o sobě zveřejňuješ na internetu?* rozdělit graficky do dvou částí - osobních údajů a soukromé informace. Nakonec jsem tuto možnost

zavrhl, protože by data byla zkreslená. Pro větší přehlednost jsem zvolila odlišné a výrazné barvy. Z grafu vyplývá, že nejméně si své údaje chrání třináctileté dívky. Kromě telefonního čísla a adres školy a bydliště v této věkové kategorii křivky vrcholí.

Dívky nejčastěji uvádí své jméno (85,3 %) a příjmení (80 %). Se vzrůstajícím věkem je pro dívky čím dál důležitější zveřejňování fotografií, tato kategorie dosáhne vrcholu ve třinácti letech, ve vyšším věku se snaží dívky chránit víc své soukromí a své snímky vystavují už jen necelé dvě třetiny (65,8 %). Zajímavou kategorií je datum narození. Tendence u jeho zveřejňování prudce vzrůstá mezi jedenáctým a třináctým rokem školaček. Mezi jedenáctiletými ho uvádí zhruba každá desátá (11,4 %), u třináctiletých už téměř dvě třetiny (61,8 %). Dohledat email může kdokoliv u víc jak čtvrtiny jedenáctiletých žaček (28,6 %) a u poloviny třináctiletých. Dívky dále ve větší míře zveřejňují svoje záliby (36,3 %). Zajímavá je tendence u pocitů. Nejvíce mají potřebu sdílet a prezentovat obraz sama sebe třináctileté dívky (58,8 %). Čtrnácti a patnáctileté dívky mají větší samoregulaci a své emoce dávají najevo v online prostředí v menší míře (31,6 %). Údaje jako adresa bydliště, adresa školy a telefon pro školačky nejsou pro jejich sebeprezentaci na internetu důležité. Žádné údaje o sobě neuvádí téměř šestina (17,7 %) jedenáctiletých žaček, v kategorii o rok starších dívek to je už jen pět procent.

Otázka č. 12. Co o sobě na internetu zveřejňuješ? (chlapci)

Graf č. 23 Zveřejňování údajů na internetu (chlapci)

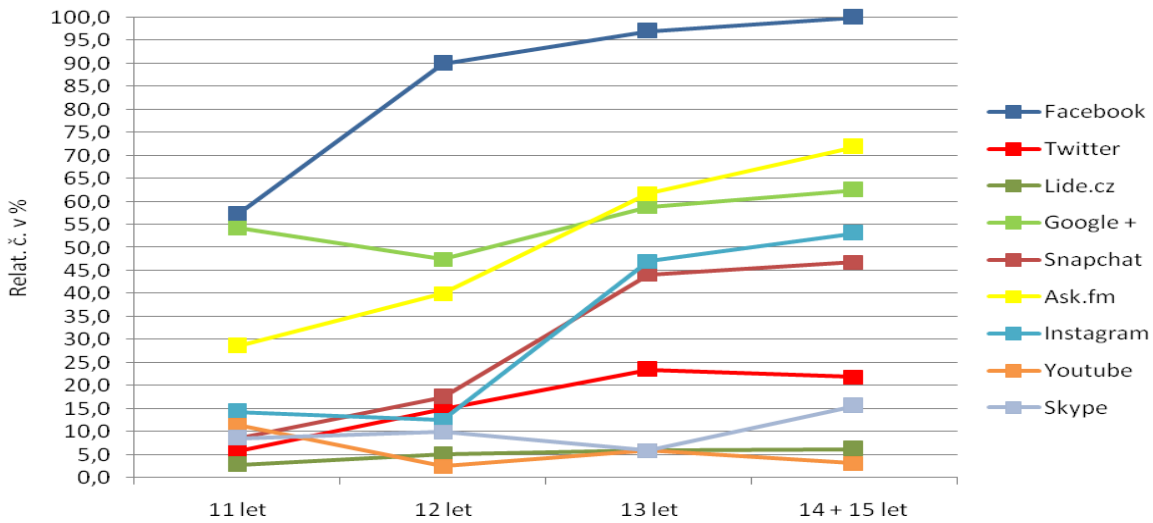
Také chlapci nejčastěji uvádí na internetu svoje jméno (74 %) a příjmení (68 %). Nicméně méně než dívky. Dvanáctiletí školáci si dávají větší pozor na vystupování pod svou pravou identitou a uvádí v kategoriích kromě telefonního čísla a adres bydliště a školy nejméně údajů. Jméno a příjmení zveřejňují dvanáctiletí oproti dalším věkovým kategoriím zhruba v polovině případů (51,4 %). I u chlapců se potvrzuje trend zveřejňování fotografií se vzrůstajícím věkem, výjimku tvoří již zmínění dvanáctiletí. U třináctiletých už dává snímky na internet téměř dvě třetiny z nich (62,5 %). Zatímco na dalších místech se u dívek zařadily kategorie datum narození, záliby a pocity, chlapci preferují uvádění emailu (54,4 %), po něm zveřejňují datum narození (37,5 %). Záliby a pocity pro ně nejsou tak důležité jako pro dívky. Telefonní číslo uvádějí častěji s rostoucím věkem (14,3%). Adresa bydliště a školy stojí na okraji jejich zájmu. Žádnou informaci o sobě uvádí téměř čtvrtina jedenáctiletých (18,8 %), v dalších věkových kategoriích tato křivka klesá až na nulu u čtrnácti a patnáctiletých. Další možnosti, které školáci uváděli, bylo zveřejňování videí a vystupování pod přezdívkou.

Otázka č. 13 Kontrolují tě dospělí, co děláš na internetu?							
		Dívky		Chlapci		Celkem	
		ano	ne	ano	ne	ano	ne
11	Abs. č.	22	13	11	21	33	34
	Relat. č	62,9	37,1	34,4	65,6	49,3	50,7
12	Abs. č.	18	22	18	19	36	41
	Relat. č	45,0	55,0	48,6	51,4	46,8	53,2
13	Abs. č.	10	24	9	15	19	39
	Relat. č	29,4	70,6	37,5	62,5	32,8	67,2
14 + 15 let	Abs. č.	6	26	10	38	16	64
	Relat. č	18,7	81,3	20,8	79,2	20,0	80,0
Celkem	Abs. č.	56	85	48	93	104	178
	Relat. č	39,7	60,3	34,0	66,0	36,9	63,1

Tabulka č. 11 Kontrola dětí na internetu

Dospělí kontrolují víc než třetinu školáků (36,9 %). Zbytek (63,1 %) na otázku č. 13 odpovídal, že si myslí, že kontrolování nejsou. Pod dohledem rodičů jsou častěji dívky (39,7 %) než chlapci (34 %). Co dělají na internetu jedenáctiletí, zjišťuje téměř polovina rodičů (49,3 %), u čtrnácti a patnáctiletých to je už jen pětina.

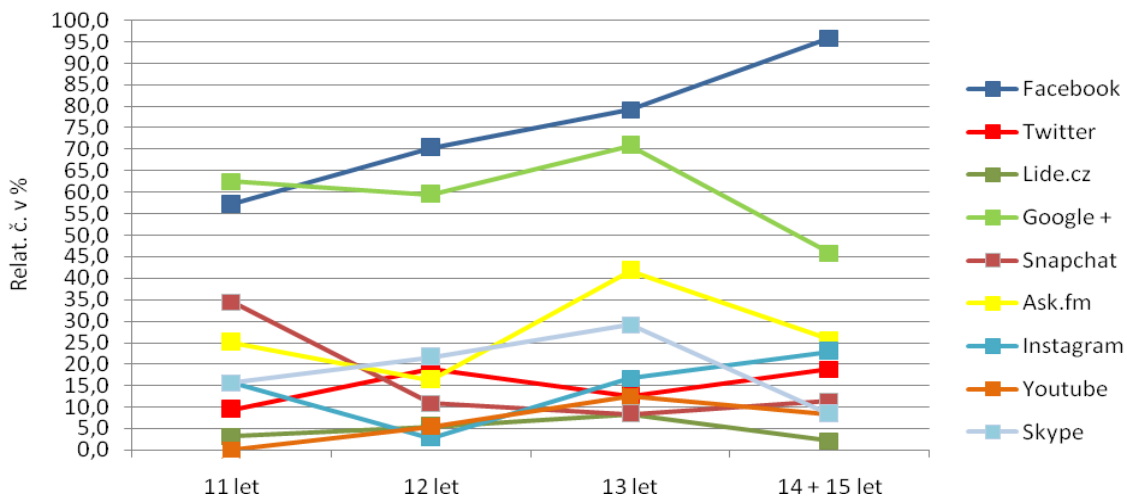
Otázka č. 14 Jaké sociální sítě používáš? (dívky)

Graf č. 24 Připojení na sociální sítě (dívky)

Milovické šolačky nejčastěji komunikují přes Facebook. Přestože na něm mohou být zaregistrované osoby starší 13 let, svůj účet na něm má víc než polovina (57,1 %) jedenáctiletých dívek a většina (90 %) dvanáctiletých. Z grafu je patrné, že důležitou roli v jejich životě má také Google+, Ask.fm a s rostoucím věkem Instagram a Snapchat. Ostatní kategorie jsou zastoupeny marginálně.⁶⁰

Otázka č. 14 Jaké sociální sítě používáš? (chlapci)

Graf č. 25 Připojení na sociální sítě (chlapci)

⁶⁰ Školačky měly možnost vybrat si z více možností, nicméně pokud ji nezvolily alespoň čtyři ze dvou věkových kategorií, tak jsem ji do grafu nezahrnula. Jedenáctileté uváděly chatování přes Alik.cz (5,7 %), přes Twoo dvanáctileté (10 %) a čtrnáctileté s patnáctiletými (3,1 %), Omegle mají dvanáctileté (5,9 %), třináctileté (3,4 %) a čtrnácti a patnáctileté (3,1 %). MeowChat je stejně málo využíván v kategorii čtrnácti a patnáctiletých dívek jako Omegle (3,1 %). Fahlo má jedna třináctiletá šolačka (2,9 %).

Z tohoto na první pohled chaotického grafu vyplývá, že chlapci nepotřebují tolik komunikovat přes větší množství sociálních sítí⁶¹ jako jejich spolužačky. Preferují Facebook a Google+. Pod povolenou věkovou hranicí pro registraci je na Facebooku přes polovinu jedenáctiletých (57,1 %) a víc než dvě třetiny dvanáctiletých (70,3 %). Google+ nejvíc využívají jedenáctiletí chlapci (62,5 %).

Nejvíce používané komunikační sítě z konce devadesátých let 20. století propadly. Pro současnou generaci školáků na druhém stupni základní školy nejsou vůbec důležité Lide.cz, Spoluzaci.cz, Badoo, Libimseti.cz ani MySpace.

Otázka č. 15 *Kolik lidí sis přidal/a do svých kontaktů, které jsi znal/a pouze přes internet?* zjišťovala, v jakém množství si děti přidávají neznámé do kontaktů, kteří mohou nahlédnout do jejich života přes sociální sítě, komunitní weby atp. Z uvedených odpovědí vyplývá, že víc než polovina dětí (59,9 %) si nepřidává žádné cizí lidi. Modus a medián z celého vzorku vychází 0. Pokud vezmeme v úvahu pouze děti, které přijaly někoho cizího do svých přátel a kontaktů, tak ze 113 kladných odpovědí (40,1 %) dostáváme modus 1 a medián 15. To ukazuje, že děti v Milovicích si dávají pozor na to, koho si pustí do svého soukromí.

Následující část se bude zabývat vnímáním rizik na internetu, zejména osobní schůzkou, na kterou může dítě lákat kybergroomer za účelem pohlavního zneužití, a s ní souvisejícími otázkami, jako je důvěra v cizí lidi na síti a sdílení osobních materiálů.

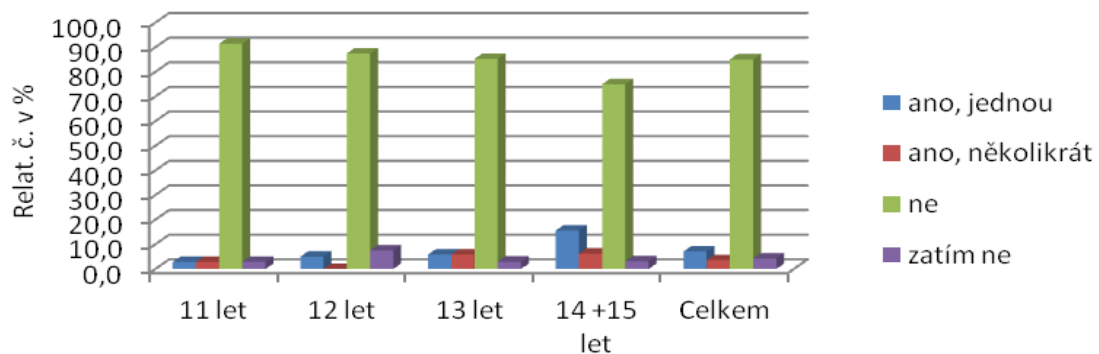
Otázka č. 16 Šel/šla bys na osobní schůzku s internetovým „kamarádem“, když by o ni požádal?							
		Dívky		Chlapci		Celkem	
		Ano	Ne	ano	ne	ano	ne
11	Abs. č.	1	34	6	26	7	60
	Relat. č	2,9	97,1	18,8	81,2	10,4	89,6
12	Abs. č.	5	35	2	35	7	70
	Relat. č	12,5	87,5	5,4	94,6	9,1	90,9
13	Abs. č.	6	28	6	18	12	46
	Relat. č	17,6	82,4	25,0	75,0	20,7	79,3
14 + 15 let	Abs. č.	8	24	18	30	26	54
	Relat. č	25,0	75,0	37,5	62,5	32,5	67,5
Celkem	Abs. č.	20	121	32	109	52	230
	Relat. č	14,2	85,8	22,7	77,3	18,4	81,6

Tabulka č. 12 Teoretická schůzka s neznámým člověkem

⁶¹ Z dalších komunikačních sítí používají ty, které se týkají online her (10,8 %).

Na otázku 16. *Šel/šla bys na osobní schůzku s internetovým „kamarádem“, když by o ni požádal?* odpověděla kladně téměř pětina školáků (18,4%). Méně opatrní v navazování osobních kontaktů s neznámými jsou chlapci. Na osobní schůzku s virtuálním přítelem by šel zhruba každý pátý (22,7 %), na setkání by šla každá sedmá dívka (14,2 %). Nejméně opatrní jsou dívky a chlapci ve věku čtrnáct a patnáct let. Dívky s rostoucím věkem vnímají méně potenciální rizika.

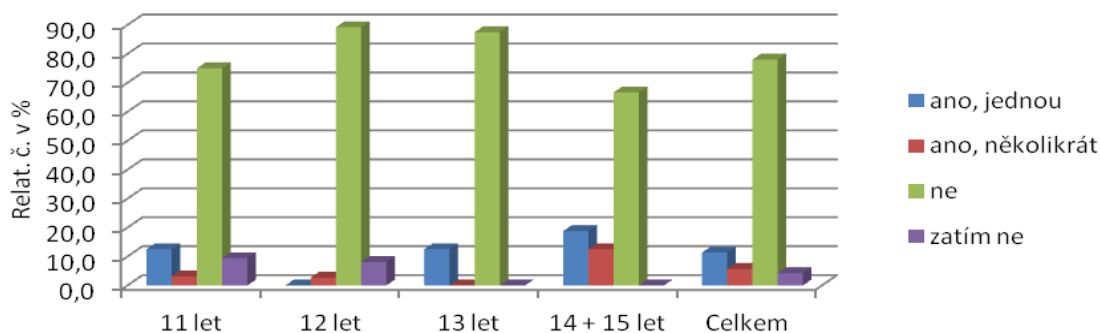
Otázka č. 17 Šla jsi někdy na osobní schůzku s člověkem, kterého znáš pouze přes internet? (dívky)

Graf č. 26 Uskutečněná schůzka s neznámým člověkem (dívky)

Z tohoto grafu vyplývá, že dívky téměř nikdy nešly na schůzku s neznámým člověkem. Přestože dvacet školáček (14,2 %) by na ni teoreticky šlo, kdyby je někdo požádal, ve skutečnosti na ni dorazilo patnáct dívek (10,6 %). Z toho opakovaně jen třetina (3,5 %). O osobní schůzce s neznámým přemýšlí šest dívek (4,3 %). Nejvíc riskovaly dívky ve věku čtrnáct a patnáct let (21,9 %).

Otázka č. 17 Šel jsi někdy na osobní schůzku s člověkem, kterého znáš pouze přes internet? (chlapci)

Graf č. 27 Uskutečněná schůzka s neznámým člověkem (chlapci)

Ani chlapci na osobní schůzce s někým neznámým většinou nebyli (82,3 %). Teoreticky by na ni šlo třicet chlapců (22,7 %), ale ve skutečnosti ji uskutečnilo dvacet pět školáků (17 %). Opakovaně na schůzku s nějakou neznámou osobou dorazilo dvanáct žáků druhého stupně (5,7 %), většina z nich byli čtrnácti a patnáctiletí chlapci. Z této věkové kategorie na schůzku šla téměř pětina z nich (18,8 %).

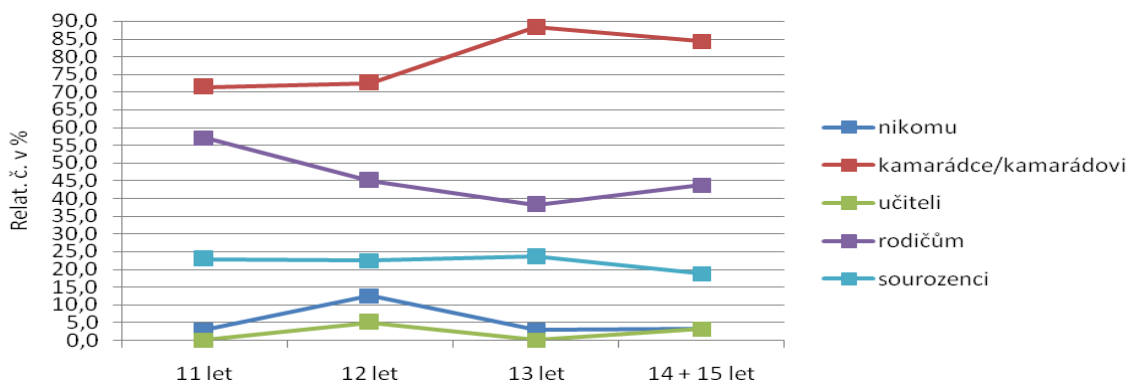
Nebezpečí se vystavilo celkem čtyřicet dětí (14,2 %), víc chlapců než dívek. V tabulce č. 13 budu vycházet z počtu dětí, které dorazily na schůzku.

Otázka č. 18 Dorazila na schůzku jiná osoba, než jak se popsala na internetu?				
		Dívky	Chlapci	Celkem
Ne	Abs. č.	14	22	36
	Relat. č	93,3	88	90
vypadala jinak	Abs. č.	0	1	1
	Relat. č	-	4,0	2,5
byla starší	Abs. č.	1	1	2
	Relat. č	6,7	4,0	5,0
byla jiného pohlaví	Abs. č.	0	1	1
	Relat. č	-	4,0	2,5
Celkem	Abs. č.	15	25	40
	Relat. č	100,0	100,0	100,0

Tabulka č. 13 Osoba, která dorazila na osobní schůzku s dětmi

Otázka č. 18 zjišťovala, jestli a jak se lišily osoby, se kterými si dítě psalo a následně se s nimi setkalo. Z čtyřiceti dětí, které se osobně seznámily s neznámým, mělo 90 procent z nich štěstí a dorazila osoba, kterou podle navázané konverzace očekávaly. Čtyři děti (10 %) se potkaly s někým jiným, pouze jedna z nich byla dívka (2,5 %). V jednom případě internetový kamarád vypadal jinak, ve dvou případech byl starší. Za zásadní problém považují, že se jeden chlapec potkal s člověkem, který na internetu vystupoval pod jiným pohlavím.

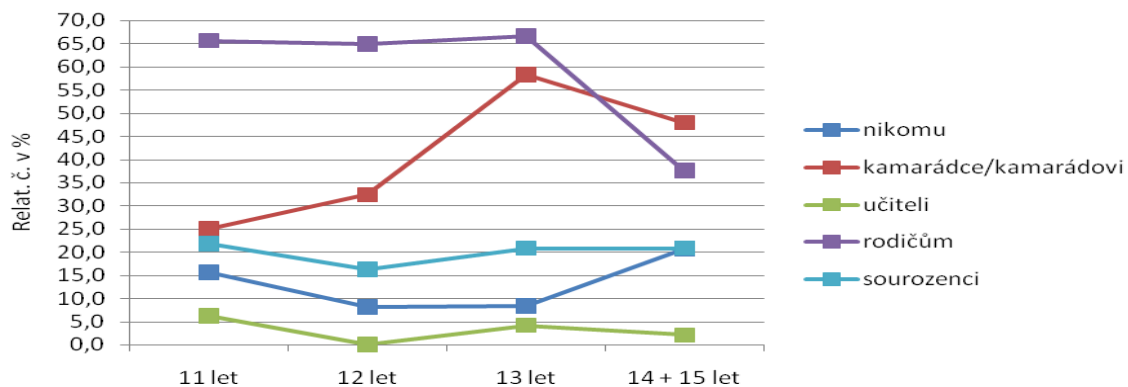
Otázka č. 19 Komu bys řekla o tom, že se chystáš na schůzku s někým, koho znáš jen přes internet? (dívky)

Graf č. 28 Svěření se s osobní schůzkou s neznámým ve svém okolí (dívky)

Dívky by se svěřily nejčastěji kamarádovi nebo kamarádce (79,1 %), poté by vyhledaly rodiče (46 %) a na třetím místě skončili sourozenci (21,9 %). O tom, že se chystají školačky na schůzku, by neřeklo nikomu (5,4 %). Učiteli by se svěřily jen tři dívky (2,1 %). Jedna dvanáctiletá dívka uvedla, že by se poradila s babičkou.

Otázka č. 19 Komu bys řekl o tom, že se chystáš na schůzku s někým, koho znáš jen přes internet? (chlapci)

Graf č. 29 Svěření se s osobní schůzkou s neznámým ve svém okolí (chlapci)

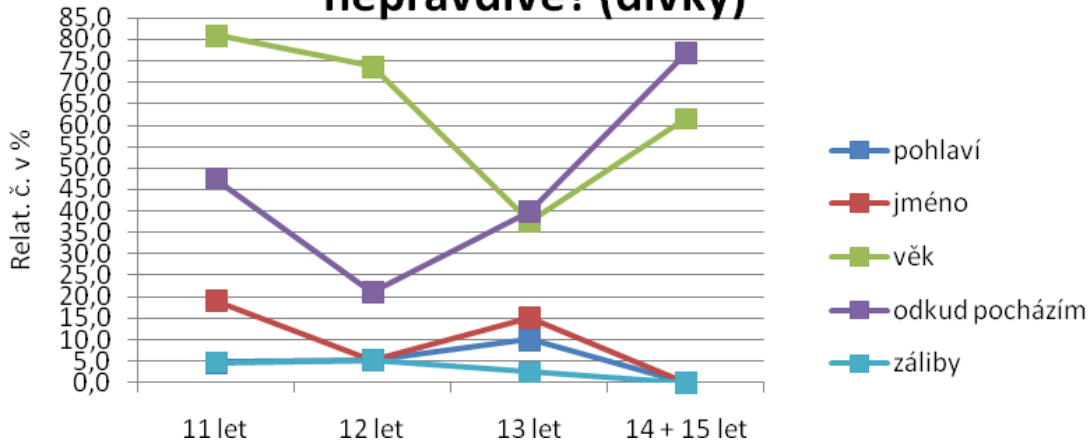
U chlapců je situace oproti dívkám úplně jiná. Školáci se častěji svěřují rodičům (58,7 %) než kamarádům (40,9 %) a pak sourozencům (19,9 %). O tom, že se chystají na schůzku s někým neznámým, by neřekla nikomu víc než desetina chlapců (13,2 %). Až do třinácti let by o ní řekli nejčastěji rodičům. Jejich ochota svěřovat se kolísavě klesá. Ve skupině čtrnácti a patnáctiletých by matce a otci svůj záměr oznámil jen zhruba každý třetí školák (37,5 %). Pro dospívající je velmi důležité soukromí, proto v nejstarší věkové kategorii je největším procentem (20,8 %) zastoupen počet chlapců, kteří by se doma nesvěřili o setkání s internetovým kamarádem. Školáci se svěřují sourozencům podobně jako dívky, nízká důvěra v učitele je obdobná jako u jejich spolužaček.

Otázka č. 20 Jsou všechny údaje, které uvádíš na internetu pravdivé?							
		Dívky		Chlapci		Celkem	
		Ano	ne	ano	ne	Ano	Ne
11 let	Abs. č.	14	21	12	20	26	41
	Relat. č	40,0	60,0	37,5	62,5	38,8	61,2
12 let	Abs. č.	21	19	17	20	38	39
	Relat. č	52,5	47,5	45,9	54,1	49,4	50,6
13 let	Abs. č.	11	23	10	14	21	37
	Relat. č	32,4	67,6	41,7	58,3	36,2	63,8
14 + 15 let	Abs. č.	19	13	23	25	42	38
	Relat. č	59,4	40,6	47,9	52,1	52,5	47,5
Celkem	Abs. č.	65	76	62	79	127	155
	Relat. č	46,1	53,9	44,0	56,0	45,0	55,0

Tabulka č. 14 Pravdivost uvádění údajů na internet

Děti na internetu o sobě častěji lžou, než říkají pravdu. Víc než polovina (55 %) uvedla, že o sobě uvádí nepravdivé údaje. Častěji lžou chlapci (56 %) než dívky (53,9 %). S rostoucím věkem se podíl chlapců, kteří si vymýšlí, snižuje.

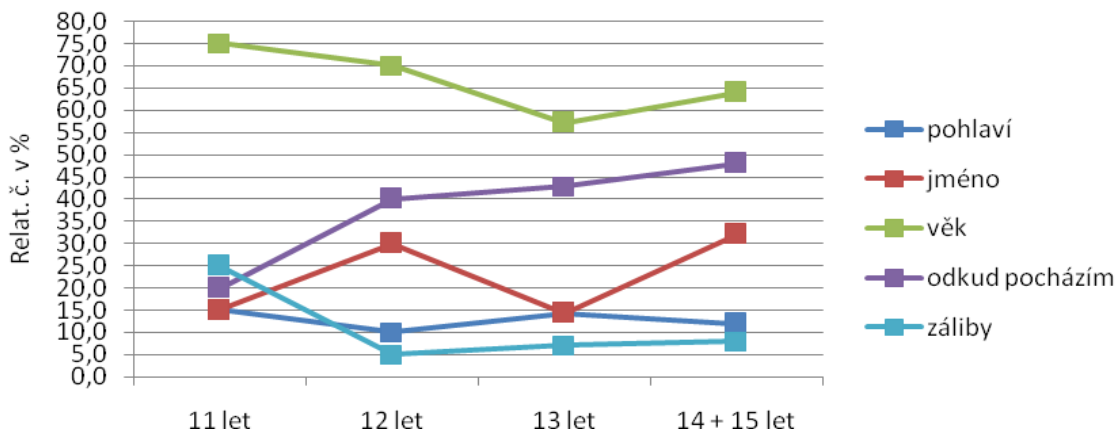
Otázka č. 21 Které údaje o sobě uvádíš nepravdivě? (dívky)

Graf č. 30 Nepravdivé údaje (dívky)

Na tuto otázku odpovídalo pouze 76 dívek (53,9 %), které uvedly, že o sobě neříkají ve všem pravdu. Nejčastěji si vymýšlí ve věku a odkud pochází. Nejvíce (76,9 %) si chrání místo bydliště skupina čtrnácti a patnáctiletých dívek, nejméně pětina (21,1 %) dvanáctiletých žaček. Starší se dělají nejčastěji (81 %) jedenáctileté. Nejméně o věku lžou třináctileté (40 %). Na třetím místě dívky uváděly, že si nechají říkat jiným jménem (13,3%). O svém pohlaví a zálibách lžou marginálně.

Otázka č. 21 Které údaje o sobě uvádíš nepravdivě? (chlapci)

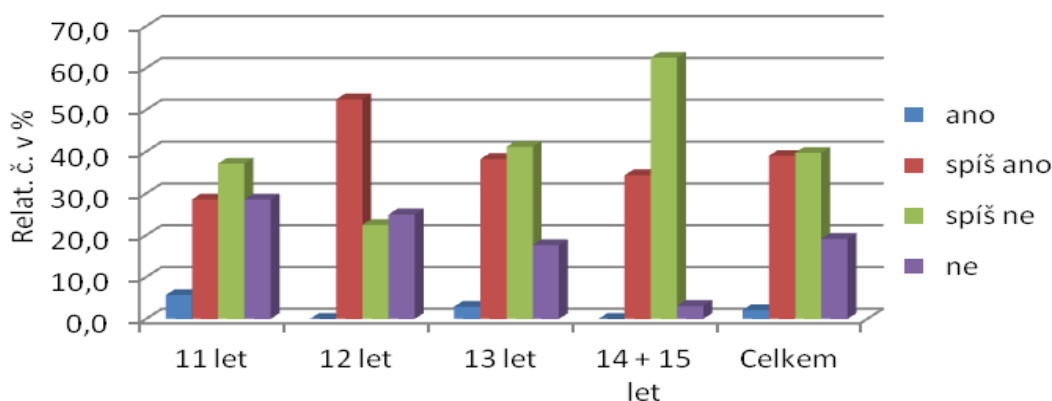

Graf č. 31 Nepravdivé údaje (chlapci)

Tato otázka se vztahuje pouze k sedmdesáti devíti chlapcům (56 %), kteří na předchozí odpověděli, že o sobě uvádí některé údaje nepravdivě. Stejně jako dívky se školáci dělají

starší (66,5 %) a vymýšlí si, odkud jsou (37,7 %). Pětina jedenáctiletých chlapců si vymýšlí, odkud pochází. O své identitě častěji lžou žáci (22,8 %) než jejich spolužačky a nechávají se oslovovat pod jiným jménem.

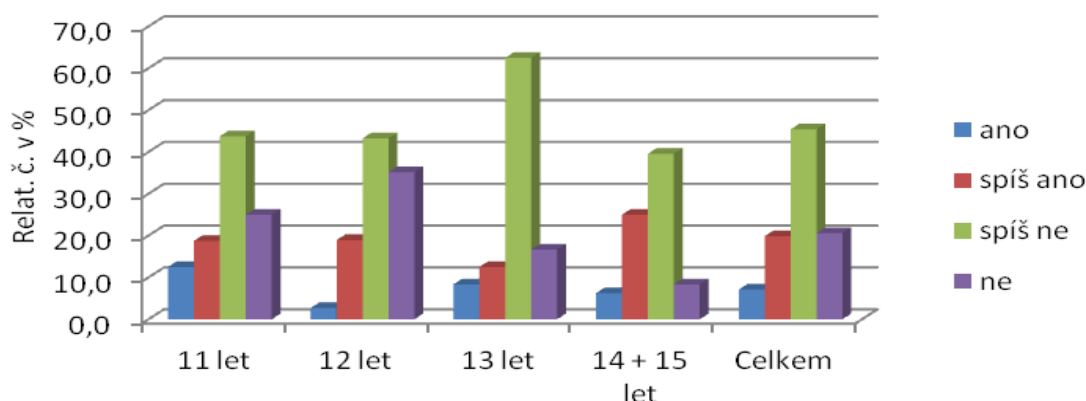
Otázka č. 22 Věříš tomu, co ti lidé na internetu o sobě říkají? (dívky)

Graf č. 32 Důvěra v informace od neznámých lidí (dívky)

Přes polovinu (58,8 %) dívek nedůvěřuje, nebo spíš nedůvěřuje neznámým lidem na internetu. Pouze tři školačky (2,1 %) označily možnost ano. Školačky jsou poměrně kritické k informacím, které obdrží. Dvanáctileté dívky nejčastěji (52,5 %) označily možnost spíše ano, že důvěřují informacím od lidí z internetu.

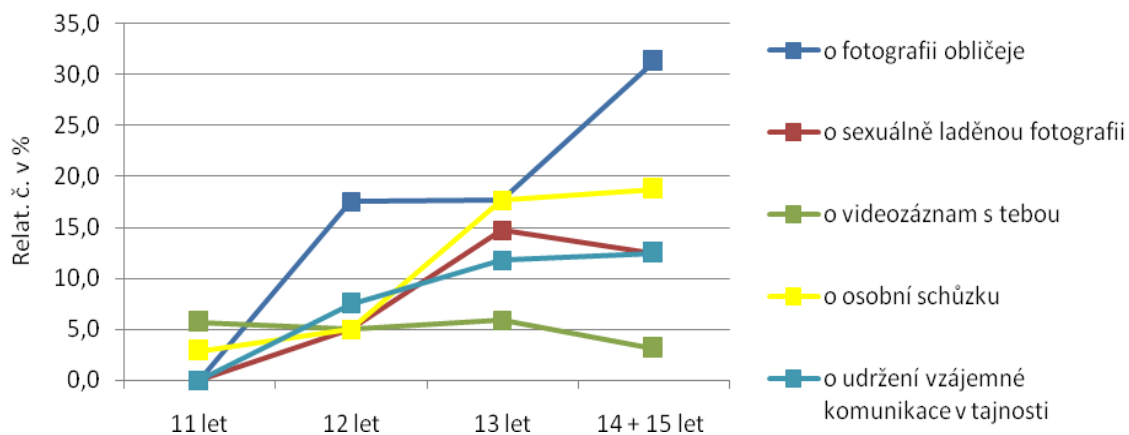
Otázka č. 22 Věříš tomu, co ti lidé na internetu o sobě říkají? (chlapci)

Graf č. 33 Důvěra v informace od neznámých lidí (chlapci)

Chlapci důvěřují lidem na internetu méně než dívky. Možnost spíše ne a ne zvolili téměř dvě třetiny školáků (66,2 %). Přesto ale možnost ano zvolilo víc žáků než dívek (7,1 %).

Otázka č. 23 Byla jsi někdy požádána osobou, kterou znáš pouze virtuálně... (dívky)

Graf č. 34 Dívky požádané o něco...

Otázka č. 23 zjišťovala, jestli byli školačky a školáci přes internet cizí osobou o něco požádány. Z grafu je vidět, že s rostoucím věkem čelily dívky více žádostem. Virtuální přátelé po skupině čtrnácti a patnáctiletých žaček nejvíc chtěli fotografie obličeje (31,3 %).

Školačky se v 8,1 procentech případů setkaly se žádostí o sexuálně laděnou fotografii. Zhruba desetina dívek byla (11,1 %) požádána o osobní schůzku. Nicméně z oslovené desetiny, která by na schůzku šla, ji všechny dívky uskutečnily, z toho tři dokonce opakovaně a čtyři o ní přemýšlí.

Šla bys na osobní schůzku s internetovým "kamarádem", když by o ni požádal?

Odpověď	Abs. č.	Relat. č v %
ano	4	26,7
ne	11	73,3

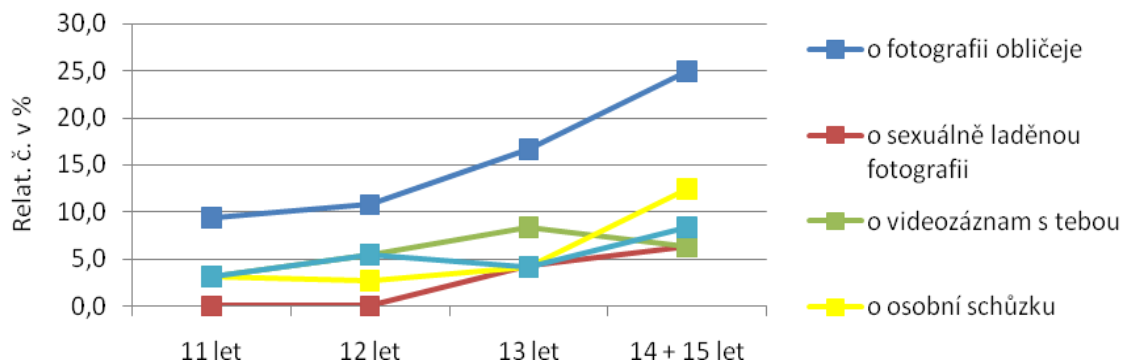
Tabulka č. 15 Souvislosti mezi otázkou č. 16 a 23 (dívky)

Šla jsi na osobní schůzku s člověkem, kterého znáš pouze přes internet?

Odpověď	Abs. č.	Relat. č. v %
ano, jednou	1	6,7
ano, několikrát	3	20,0
ne	7	46,6
zatím ne	4	26,7

Tabulka č. 16 Souvislosti mezi otázkou č. 17 a 23 (dívky)

Otázka č. 23 Byl jsi někdy požádán osobou, kterou znáš pouze virtuálně... (chlapci)

Graf č. 35 Chlapci požádání o něco...

I chlapci nejčastěji odpovídali, že byli požádáni o fotografii obličeje. Tuto možnost zvolila šestina (15,5 %) školáků. Cizí člověk chtěl po 2,6 procentech chlapců sexuálně laděné snímky. Školáci se setkali méně s žádostí o osobní schůzku (5,6 %) než jejich spolužačky. Nicméně pokud byli požádáni, tak sedm (77,8 %) z nich by šlo. Když se podíváme na další souvislosti, tak 8 (88,8 %) chlapců na takové schůzce bylo a pouze jeden by tuto zkušenost už neopakoval.

Šel bys na osobní schůzku s internetovým "kamarádem", když by o ni požádal?

Odpověď	Abs. č.	Relat. č v %
ano	7	77,8
ne	2	22,2

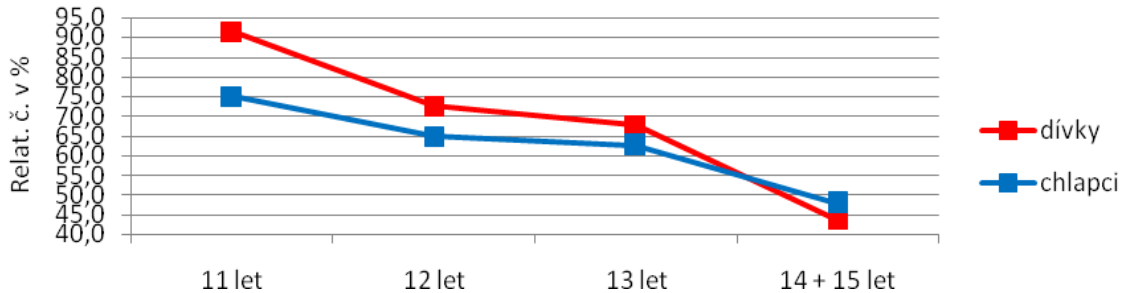
Tabulka č. 17 Souvislosti mezi otázkou č. 16 a 23 (chlapci)

Šel jsi na osobní schůzku s člověkem, kterého znáš pouze přes internet?

Odpověď	Abs. č.	Relat. č. v %
ano, jednou	4	44,4
ano, několikrát	4	44,4
ne	0	0,0
zatím ne	1	11,2

Tabulka č. 18 Souvislosti mezi otázkou č. 17 a 23 (chlapci)

**Otázka č. 23 Byl jsi někdy požádán osobou, kterou znáš pouze virtuálně...
odpověď Nikdy mě o nic nepožádala.**

Graf č. 36 O nic nepožádání (dívky a chlapci)

Přestože předcházející dva grafy a související tabulky mohou vzbudit velké obavy, jak moc jsou školáci v nebezpečí, tak z tohoto je vidět, že necelá polovina dívek (43,8 %) a chlapců (47,9 %) o nic požádána nebyla.

Následující tabulky mají ukázat, kolik dětí z této skupiny by se vystavilo potenciálnímu nebezpečí.

Šla bys na osobní schůzku s internetovým "kamarádem", když by o ni požádal?

Odpověď	Abs. č.	Relat. č v %
ano	7	7,1
ne	91	92,9

Tabulka č. 19 Souvislosti mezi otázkou č. 16 a 23 (dívky)

Šla jsi na osobní schůzku s člověkem, kterého znáš pouze přes internet?

Odpověď	Abs. č.	Relat. č. v %
ano, jednou	5	5,1
ano, několikrát	2	2,0
ne	90	91,8
zatím ne	1	1,1

Tabulka č. 20 Souvislosti mezi otázkou č. 17 a 23 (dívky)

Z tabulky č. 19 vyplývá, že v budoucnu by mohlo být ohroženo dalších sedm dívek (7,1 %). Přestože školačky nebyly požádány, na osobní schůzce s neznámou osobou bylo podle tabulky č. 20 sedm z nich (7,1 %). Z toho můžeme usuzovat, že pokud odpovídaly pravdivě, tak právě ony byly iniciátorkami setkání.

Šel bys na osobní schůzku s internetovým "kamarádem", když by o ni požádal?

Odpověď	Abs. č.	Relat. č v %
ano	11	12,8
ne	75	87,2

Tabulka č. 21 Souvislosti mezi otázkou č. 16 a 23 (chlapci)

Šel jsi na osobní schůzku s člověkem, kterého znáš pouze přes internet?

Odpověď	Abs. č.	Relat. č. v %
ano, jednou	3	3,5
ano, několikrát	3	3,5
ne	77	89,5
zatím ne	3	3,5

Tabulka č. 22 Souvislosti mezi otázkou č. 17 a 23 (chlapci)

Tabulka č. 21 ukazuje, že by se s potenciálním útočníkem sešlo jedenáct chlapců (12,8 %). Školáci, které nikdo neznámý nepožádal, na osobních schůzkách byli. Situace je obdobná jako u jejich spolužaček. Z tabulky č. 22 vyplývá, že zhruba 7 procent z nich mohlo setkání iniciovat.

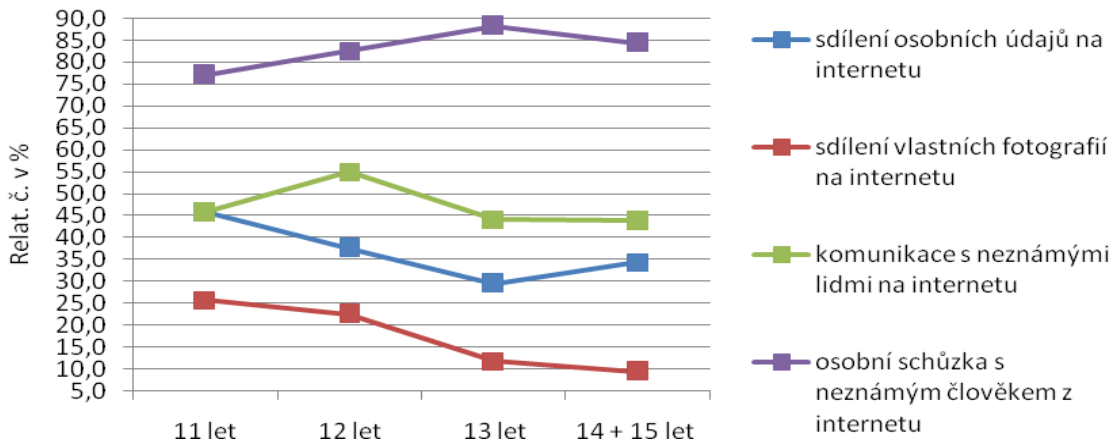
Děti mohly dopsat jinou odpověď na otázku č. 23. Tuto možnost zvolili pouze čtyři školáci a školačky. Byli požádáni o pomoc s věcmi do školy, zapnutí webkamery a přidání se k online hře.

Otázka č.24 Poslal/a jsi někomu na internetu svoje sexuálně laděné fotografie?							
		Dívky		Chlapci		Celkem	
		ano	ne	ano	ne	ano	ne
11 let	Abs. č.	0	35	0	32	0	67
	Relat. č	-	100,0	-	100,0	-	100,0
12 let	Abs. č.	0	40	0	37	0	77
	Relat. č	-	100,0	-	100,0	-	100,0
13 let	Abs. č.	0	34	1	23	1	57
	Relat. č	-	100,0	4,2	95,8	1,7	98,3
14 + 15 let	Abs. č.	3	29	3	45	6	74
	Relat. č	9,4	90,6	6,3	93,8	7,5	92,5
Celkem	Abs. č.	3	138	4	137	7	275
	Relat. č	2,1	97,9	2,8	97,2	2,5	97,5

Tabulka č. 23 Posílání intimních fotografií

Milovičtí školáci téměř neposílají svoje nahé a polonahé fotografie. Sexuálně laděnou fotku odeslalo pouze 7 z nich (2,5 %). Nejmladším odesilatelem intimních snímků byl třináctiletý chlapec. Nejvíce posílali fotografie v sexuálním zobrazení děti v kategorii čtrnáct a patnáct let (7,5 %).

Otázka č. 25 Co považuješ za riskantní chování? (dívky)

Graf č. 37 Riskantní chování (dívky)

Dívky mají nejčastěji obavy z osobní schůzky s neznámým člověkem z internetu, a to (83,1 %), následuje kategorie komunikace s neznámými (47,2 %). Uvědomují si, že sdílení osobních údajů pro ně může mít následky, nicméně při sdílení vlastních fotografií už tak obezřetné nejsou. Jen pro necelou pětinu (17,4 %) čtrnácti a patnáctiletých šolaček představuje publikování vlastních snímků riziko.

Protože za nejvíc riskantní považují osobní schůzku s cizí osobou, tak se nyní zaměřím na to, jestli na takové schůzce dívky byly, nebo by na ni šly. 83,1 procent dívek představuje 83 šolaček.

Šla bys na osobní schůzku s internetovým "kamarádem", když by o ni požádal?

Odpověď	Abs. č.	Relat. č v %
ano	5	6,0
ne	78	94,0

Tabulka č. 24 Souvislosti mezi otázkou č. 16 a 25 (dívky)

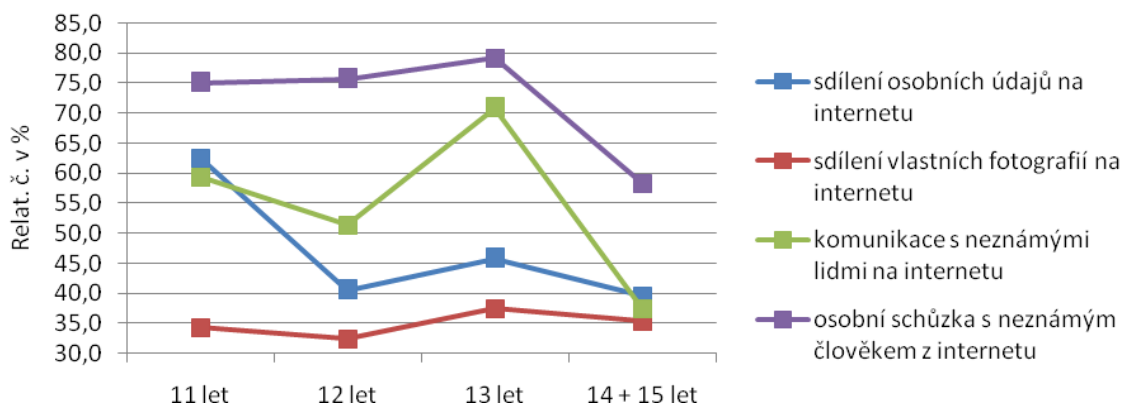
Šla jsi na osobní schůzku s člověkem, kterého znáš pouze přes internet?

Odpověď	Abs. č.	Relat. č. v %
ano, jednou	3	3,6
ano, několikrát	1	1,2
ne	78	94,0
zatím ne	1	1,2

Tabulka č. 25 Souvislosti mezi otázkou č. 17 a 25 (dívky)

Přestože dívky považují za riziko osobní setkání s neznámým člověkem, tak pět z nich (6 %) je teoreticky ochotno podstoupit potenciální nebezpečí. Čtyři šolačky (4,8 %) na takové schůzce byly, přestože si uvědomovaly rizika, tři z toho dokonce opakovaně (3,6 %).

Otázka č. 25 Co považuješ za riskantní chování? (chlapci)

Graf č. 38 Riskantní chování (chlapci)

Chlapci jako dívky vnímají jako nejvíc rizikové chování osobní schůzku s neznámým člověkem z internetu. Nebezpečnost takového jednání si uvědomuje 76,7 procent školáků.

Komunikace s neznámými lidmi na internetu je pro ně druhou nejnebezpečnější aktivitou, s výjimkou jedenáctiletých, kteří se víc bojí sdílení osobních údajů na internetu (62,5 %). Právě sdílení informací o vlastní identitě řeší chlapci oproti dívkám mnohem víc. Nadpoloviční počet žáků (53,5 %) za riskantní chování považuje zveřejňování osobních údajů, u dívek jen téměř každá čtvrtá (39,8 %).

Při porovnání grafů č. 37 a 38 je zřejmé, že žáci si uvědomují rizika víc než dívky. Otázkou je, jak se chová 74 žáků, kteří odpovídali, že vnímají nebezpečnost osobních schůzek s neznámými ve skutečnosti.

Šel bys na osobní schůzku s internetovým "kamarádem", když by o ni požádal?

Odpověď	Abs. č.	Relat. č. v %
ano	2	3,0
ne	64	97,0

Tabulka č. 26 Souvislosti mezi otázkou č. 16 a 25 (chlapci)

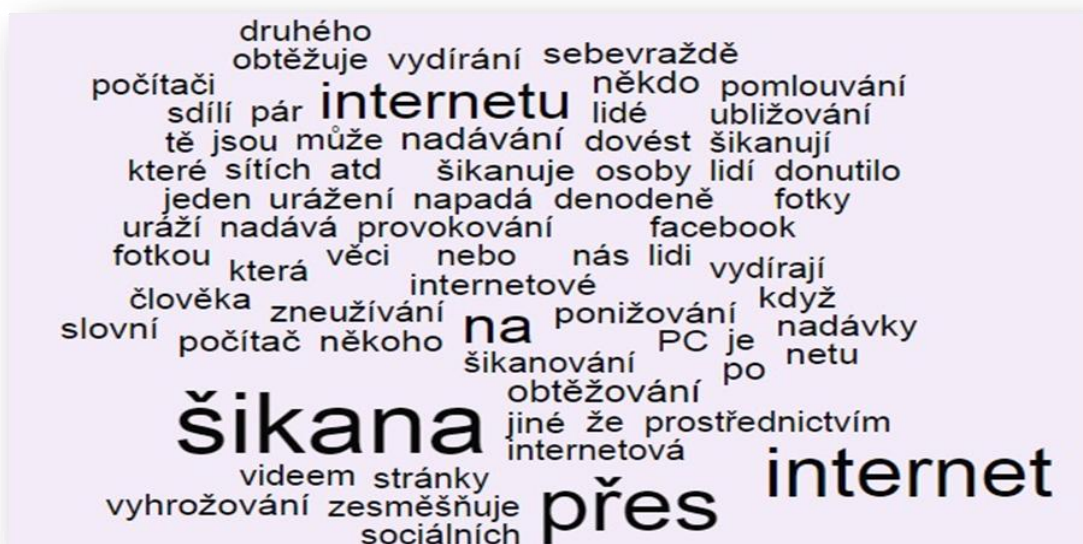
Šel jsi na osobní schůzku s člověkem, kterého znáš pouze přes internet?

Odpověď	Abs. č.	Relat. č. v %
ano, jednou	0	0,0
ano, několikrát	1	1,5
ne	63	95,5
zatím ne	2	3,0

Tabulka č. 27 Souvislosti mezi otázkou č. 17 a 25 (chlapci)

Pouze dva školáci (3,0 %) z těch, co si uvědomují riziko schůzky s virtuálním přítelem, by na ni šlo, jeden na ní jednou byl (1,5 %). Z uvedených odpovědí vyplývá, že chlapci si dávají na situace, které vnímají jako rizikové, větší pozor než jejich spolužačky.

Otázka č. 26 zjišťovala, jestli školačky a školáci znají pojmy kyberšikana, kybergrooming, kygerstalking a sexting. Předpokládala jsem, že o kybergroomingu pod tímto označením neslyšeli, což se potvrdilo. Děti měly také napsat, co pojmy znamenají.

Obrázek č. 3 Kyberšikana podle dětí

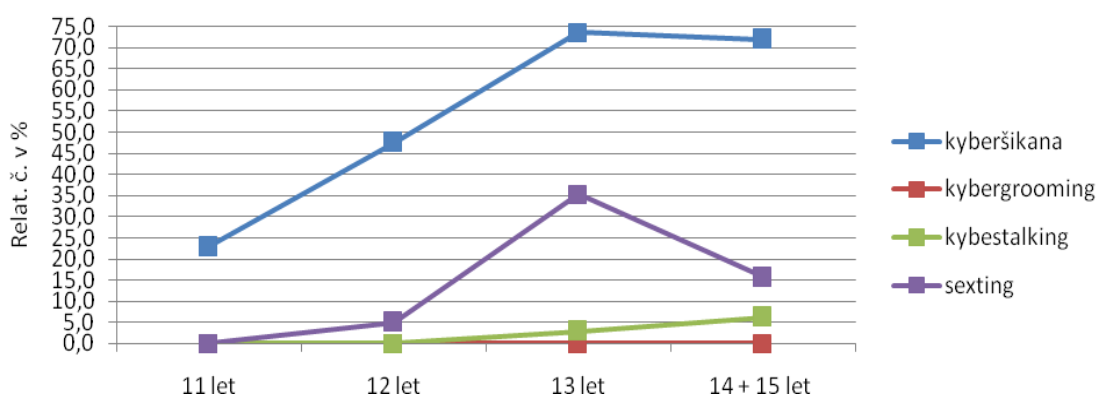

Obrázek č. 4 Kyberstalking podle dětí

Obrázek č. 5 Sexting podle dětí

Otázka č. 26 Které z následujících pojmů znáš? (dívky)

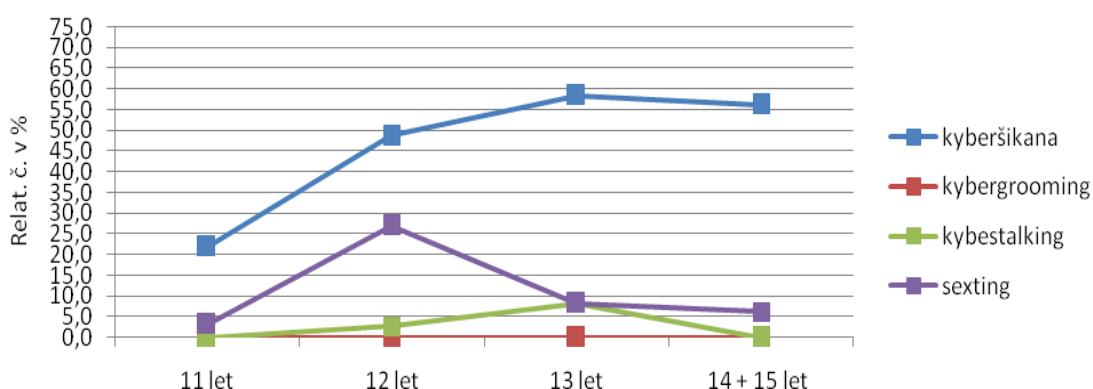

Graf č. 39 Znalost pojmů (dívky)

Dívky odpověděly na tuto otázku v 97 případech (68,8 %). Školačky se nejčastěji setkaly s termínem kyberšikana (53,2 %), po něm následuje sexting (13,5 %) a poté kyberstalking (2,1 %). Kybergrooming žádná neuvedla. Poprvé zaznamenaly kyberstalking a sexting ve dvanácti letech.

Z grafu č. 39 vyplývá, že s rostoucím věkem se povědomí o pojmech zvyšuje, nicméně výjimku tvoří sexting, kterou nejčastěji uváděly třináctileté školačky.

Otázka č. 26 Které z následujících pojmů znáš? (chlapci)

Graf č. 40 Znalost pojmů (chlapci)

Chlapci zvolili některou z možností v 92 případech (65,3 %). Kyberšikana popsali méně než dívky (46,8 %), sexting naopak častěji (11,4 %) a kyberstalking znají také víc (7,1 %). Pojem kybergrooming neznají. Stejně jako jejich spolužačky poprvé zaznamenaly kyberstalking a sexting ve dvanácti letech. Z grafu č. 40 vyplývá, že u čtrnácti a patnáctiletých školáků povědomí o všech pojmech klesá.

Otázka č. 27 *Znáš některé internetové stránky, na kterých se můžeš dozvědět o rizicích internetu nebo požádat o radu?* zjišťovala, jestli školáci ví, kde by případně na internetu hledali radu. Odpovědělo jich pouze osm, z toho pět dívek a tři chlapci. Obrátili by se ve dvou případech na Milovice/poradte, jedenkrát na Internet bezpečně, jednou na Bezpečný internet a třikrát na Seznam.cz.

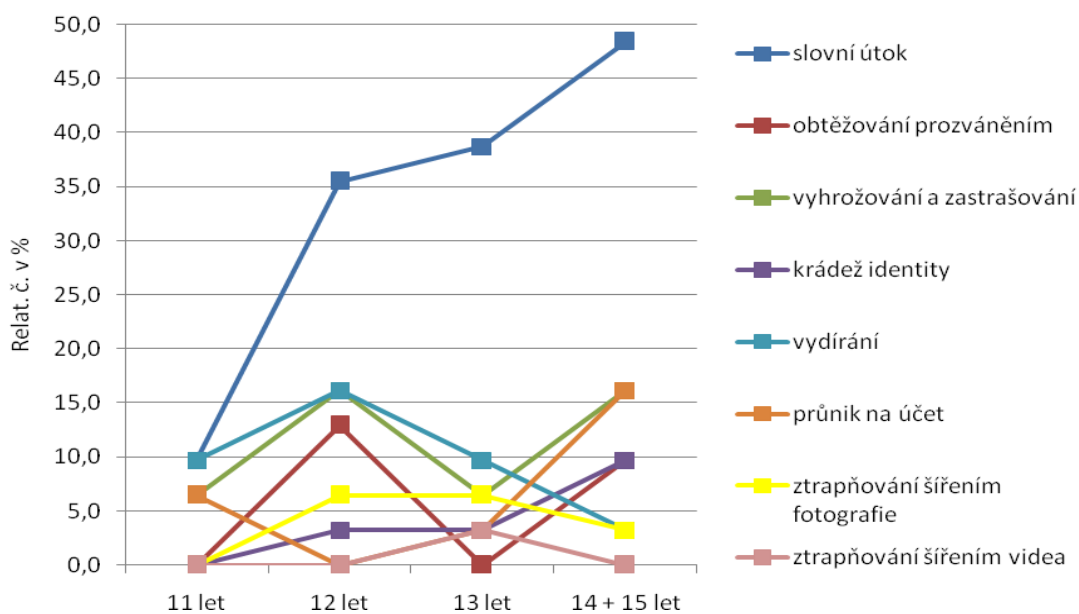
Závěrečná část výzkumu zjišťuje, jestli čelily děti obtěžování na internetu, jakým způsobem, jak a s kým to případně řešili.

Otázka č. 28 Obtěžoval tě už někdy někdo na internetu?							
		Dívky		Chlapci		Celkem	
		ano	Ne	ano	ne	ano	ne
11	Abs. č.	3	32	5	27	8	59
	Relat. č	8,6	91,4	15,6	84,4	11,9	88,1
12	Abs. č.	8	32	6	31	14	63
	Relat. č	20,0	80,0	16,2	83,8	18,2	81,8
13	Abs. č.	11	23	5	19	16	42
	Relat. č	32,4	67,6	20,8	79,2	27,6	72,4
14 + 15	Abs. č.	9	23	11	37	20	60
	Relat. č	28,1	71,9	22,9	77,1	25,0	75,0
Celkem	Abs. č.	31	110	27	114	58	224
	Relat. č	22,0	78,0	19,1	80,9	20,6	79,4

Tabulka č. 28 Počet obtěžovaných dětí

Víc než pětina (20,6 %) dětí má zkušenosti s obtěžováním na internetu. Dívky odpovídaly na otázku č. 28, že byly atakovány častěji (22 %) než chlapci (19 %). Nejvíce ohroženou skupinou mezi školačkami jsou třináctileté dívky (32,4 %), mezi chlapci jsou nejčastěji oběťmi čtrnácti a patnáctiletí žáci (22,9 %).

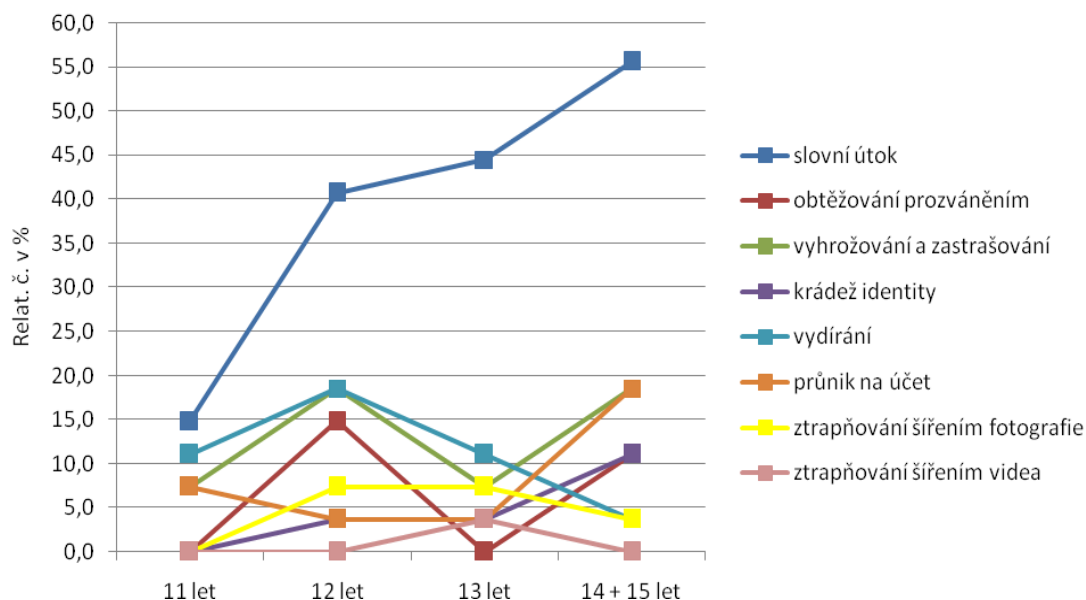
Otázka č. 29 Jakým způsobem tě někdo obtěžoval? (dívky)

Graf č. 41 Způsob obtěžování (dívky)

Dívky byly nejčastěji obtěžovány slovním útokem (33,1 %), za nimi je vyhrožování (12,1 %), vydírání (9,7 %) a průnik na účet (6,5 %).

Otázka č. 29 Jakým způsobem tě někdo obtěžoval? (chlapci)

Graf č. 42 Způsob obtěžování (chlapci)

Chlapci nejčastěji čelili také slovním útokům byly nejčastěji obtěžovány slovním útokem (39,9 %), za nimi následuje vyhrožování (13 %) vydírání (11,1 %) a průnik na účet (8,3 %).

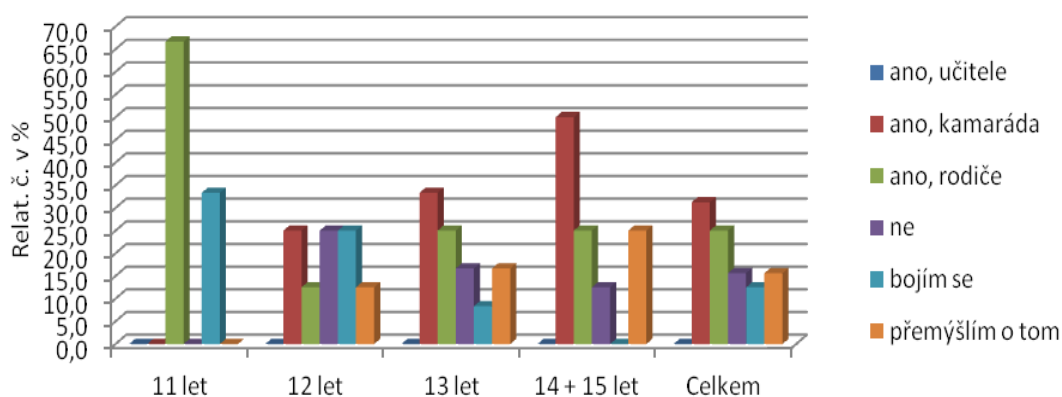
Otázka č. 30 Požádal/a jsi někoho o pomoc, pokud tě někdo na internetu obtěžoval?							
		Dívky		Chlapci		Celkem	
		ano	ne	ano	ne	ano	ne
11	Abs. č.	2	1	4	1	6	2
	Relat. č	66,7	33,3	80	20	10,3	3,4
12	Abs. č.	3	5	0	6	3	11
	Relat. č	37,5	62,5	-	100,0	5,2	19,0
13	Abs. č.	7	4	1	4	8	8
	Relat. č	63,6	36,4	20	80	13,8	13,8
14+ 15 let	Abs. č.	6	3	3	8	9	11
	Relat. č	66,7	33,4	27,3	72,7	15,5	19,0
Celkem	Abs. č.	18	13	8	19	26	32
	Relat. č	58,1	41,9	29,6	70,4	44,8	55,2

Tabulka č. 29 Požádání o pomoc

Z tabulky č. 29⁶² je patrné, že dívky a chlapci řeší své problémy s obtěžováním úplně jinak. Zatímco dívky ve více než polovině (58,1 %) případů požádají o pomoc, chlapci si své problémy spíše nechávají pro sebe (70,4 %) a o pomoc požádá necelá třetina (29,6 %).

Velmi důležité je, u koho šolačky a školáci hledají oporu, případně proč o pomoc nepožádají. Jelikož děti opakovaně uváděly, možnost ne se slovy, že je to jejich věc, tak ji zařazují do grafů.

Otázka č. 30 Požádala jsi někoho o pomoc, když tě někdo obtěžoval? (dívky)

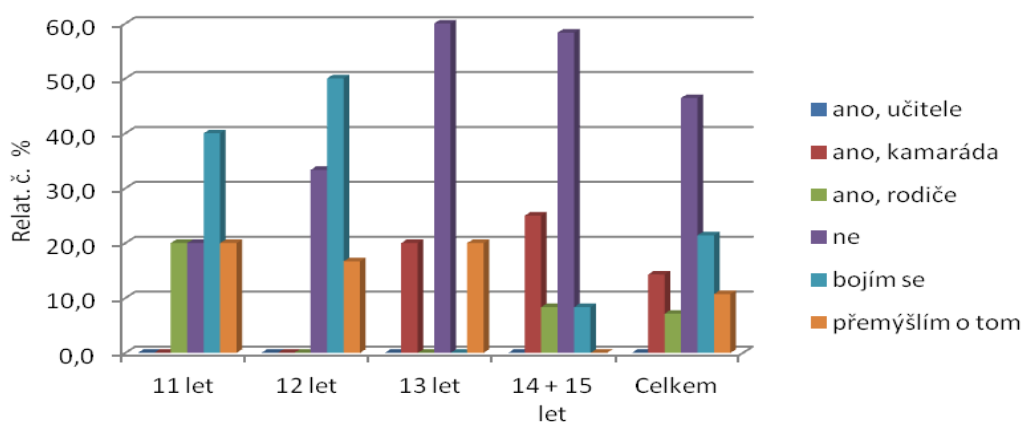

Graf č. 43 Požádání o pomoc (dívky)

Dívky se svěřují s obtěžováním na internetu nejčastěji kamarádům (31,3 %), čtvrtina šolaček vyhledá s žádostí o pomoc rodiče, z toho nejčastěji jedenáctileté dívky. Učiteli dívky tolik nedůvěřují, aby mu řekly o svých potížích. Pokud o pomoc nikoho nepožádaly, tak zhruba šestina (15,6 %) o tom přemýšlí. Strach svěřit se má 12,9 procent šolaček. Tento pocit ale s rostoucím věkem klesá.

⁶² V jednotlivých věkových kategoriích jsem tuto tabulku kvůli malým absolutním hodnotám řešila celkovým počtem dívek a celkovým počtem chlapců.

Otázka č. 30 Požádal jsi někoho o pomoc, když tě někdo obtěžoval? (chlapci)

Graf č. 44 Požádání o pomoc (chlapci)

Téměř polovina (46,4 %) chlapců si myslí, že obtěžování na internetu je jejich vlastní věc. Dalším důvodem, proč se nikomu nesvěřují, je u pětiny strach (21,4 %). O tom, že by si nechalo pomoci, uvažuje přes desetinu školáků (10,7%). Nejčastěji se svěří kamarádům (14,3 %) a pak rodičům (7,1 %). Učitele nevyhledá nikdo.

8 Shrnutí a interpretace výzkumu

Tato část shrnuje technické zázemí a preference milovických šolaček a školáků.

Naprostá většina (97,9 %) dětí má doma počítač. Dívky s ním mohou pracovat doma v 96,5 procentech případů a chlapci dokonce v 99,3 procentech. V pokoji ho má 73,6 procent dětí. Ty chlapecké jsou jím vybaveny víc (76,4 %) než dívčí (70,6 %). Zhruba čtvrtina dívek (25,5 %) u počítače není denně, nejčastěji (23,4 %) u něj tráví mezi hodinou a dvěma denně. Počítač denně nevyužívá 16,3 procenta chlapců. Možnost připojit se doma na internet má 96,1 procent dětí. Každý den se připojí 78 procent dívek a 83 procent chlapců. Téměř polovina dívek (48,9 %) tráví na internetu průměrně více než hodinu denně, z toho 24,1 procent dokonce přes dvě hodiny. Více než hodinu je na internetu 44 procent chlapců, přes dvě hodiny 27 procent. Z těchto výsledků vyplývá, že pro děti není důležitý počítač jako informační a komunikační technologie, která umožňuje mnoho aktivit, ale jako prostředek pro připojení na internet. K počítači

usedne zhruba stejně chlapců jako se denně připojí k internetu. Dívky se častěji připojují k síti.

Školáci stále primárně pro připojení na internet používají počítač (90,4 %). Následuje mobil (74 %) a nakonec uváděli tablet (52,8 %). Dívky kvůli připojení na internet usedají k počítači v 89,4 procentech případů, chlapci v 91,7 procentech. Využití mobilu u dívek a chlapců je obdobné. Na internet se přes něj připojuje 74,3 procent dívek a 74,5 procent chlapců. S rostoucím věkem se stává důležitějším společníkem pro žáčky než jejich spolužáky. Pro dívky je mobil důležitější než pro chlapce. Tablet využívá 58,4 procent dívek a 47,7 procent chlapců. Z těchto výsledků je vidět, jak technologie postupně pronikají do života uživatelů a jak se postupně mění jejich preference využívání. Dívky nejčastěji jako nástroj pro připojení na internet zvolily z elektronických zařízení mobil (43,3 %), a to kvůli komunikaci s přáteli. Právě dívky častěji než chlapci využívají přenosná zařízení s možností připojení na síť. Pro jejich potřeby na internetu je důležitá okamžitá dostupnost a rychlost spojení s ostatními uživateli. Chlapci preferují počítač (58,2 %) kvůli zábavě. Předpokládám, že na něm hrají počítačové hry, kvůli kterým potřebují dobrou grafickou kartu, myš a další přídatná zařízení.

Dospělí kontrolují 36,9 % školáků. Pod dohledem rodičů jsou častěji dívky (39,7 %) než chlapci (34 %). Kontrola klesá s rostoucím věkem dětí. Rodiče možná dětem víc důvěřují v tom, co na internetu dělají, a baví se s nimi o rizicích, ale taky je docela možné, že si neuvědomují nebezpečí, která jejich dítěti s rostoucím věkem hrozí.

Tato část odpovídá na položené výzkumné otázky.

Ze sociálních sítí děti nejčastěji využívají Facebook, Google+ a Ask.fm. Facebook má 86,1 procent školaček a 75,6 procent školáků. Profil na Google+ si založilo 55,8 procent dívek a 59,6 procent chlapců. Ask.fm děti teprve objevují. Používá ho 50,6 procent dívek a 27,2 procent chlapců. Děti využívají sociální sítě, kde se mohou sdružovat, s kým chtějí. Komunitní weby jako Lide.cz, Spoluzaci.cz a Libimseti.cz, využívané na konci 90. let 20. století a počátku 21. století, u současných školáků úplně propadly nejspíš proto, že jsou statické. Nenabízí ihned po připojení nové informace o vybraných přátelích, jsou graficky neatraktivní, nabízí komunikaci převážně s neznámými. Facebook, Google+ a Ask.fm představují atraktivní nástroj, jak se rychle spojit s kamarádem.

Děti z Milovic nejčastěji uvádí na internetu své jméno a příjmení. Dívky informace o sobě zveřejňují ve větší míře než chlapci. Jméno uvádí 85,3 procent šolaček a příjmení 80 procent. Jejich spolužáci jméno sdělují v 74 procentech případů a příjmení v 68 procentech. Tyto údaje zveřejňují možná právě proto, že nevidí možná rizika v uvedení pouhého jména a příjmení, ale v kombinaci nezvyklých jmen a příjmení s dalšími údaji se z nich stává velký zdroj potenciálního nebezpečí. Jméno a příjmení mohou považovat také za pouhý prostředek k registraci na sociální síť.

Víc než polovina dětí (55 %) o sobě na internetu uvádí nepravdivé údaje. Nejčastěji si vymýšlí svůj věk a odkud pochází. Lže 53,9 procent dívek. Jiný věk uvádí 64,1 procent z nich a o bydliště 46,9 procent. 56 procent chlapců o sobě nepravdivě informuje na internetu. Jiný věk uvádí 66,5 procenta z nich a 37,7 procent mění bydliště. Děti si vymýšlí svůj věk zejména ze dvou důvodů. Za prvé, aby se mohly oficiálně připojit na sociální síť jako je Facebook. Vyplývá to z počtu jedenáctiletých školáků, kteří o sobě uvedli, že lžou a využívají tento komunikační nástroj. A za druhé se děti dělají starší, aby byly atraktivnější pro svého virtuálního přítele, tento trend je pozorovatelný zejména u skupiny třináctiletých, tedy dětí, které se začínají zajímat o sexualitu a sexuální témata.

Přes polovinu (58,8 %) dívek nedůvěřuje, nebo spíše nedůvěřuje neznámým lidem na internetu. Chlapci důvěřují lidem na internetu méně než dívky. Možnost spíše ne a ne zvolili téměř dvě třetiny školáků (66,2 %). Školáci a šolačky neznámým tolik nevěří, protože si sami vymýšlí. Nicméně jejich obezřetnost může klesat s tím, jak virtuálního přítele začnou považovat za důvěrného kamaráda. A tady se otevírá prostor pro možná rizika. Neznámé kontakty si přidává na své účty 40,1 procent dětí. Nejčastěji v nich mají 15 cizích lidí. Z toho vyplývá, že si děti své profily chrání a přemýšlí, koho na ně pustit.

Víc než pětina (20,6 %) dětí má zkušenosti s obtěžováním na internetu. Z odpovědí vyplývá, že dívky byly atakovány častěji (22 %) než chlapci (19 %). Dívky byly nejčastěji obtěžovány slovním útokem (33,1 %), za nimi je vyhrožování (12,1 %), vydírání (9,7 %), průnik na účet (6,5 %). Chlapci nejčastěji čelili také slovním útokům (39,9 %), za nimi následuje vyhrožování (13 %) vydírání (11,1 %) a průnik na účet (8,3 %). Přestože chlapci byli obtěžováni méně než dívky, z výsledků se dá usuzovat,

že u nich agresori ve více případech stupňovali napadání přidáním dalšího nátlakového jednání.

Dívky a chlapci řeší své problémy s obtěžováním úplně jinak. Zatímco dívky ve více než polovině (58,1 %) případů požádají o pomoc, chlapci si své problémy spíš nechávají pro sebe (70,4 %) a o pomoc požádá necelá třetina (29,6 %). Dívky se svěřují s obtěžováním na internetu nejčastěji kamarádům (31,3 %), zhruba čtvrtina školaček vyhledá s žádostí o pomoc rodiče (25,8 %). Učiteli tolik nedůvěřují, aby mu řekly o svých potížích. Pokud dívky o pomoc nikoho nepožádaly, tak zhruba šestina (15,6 %) o tom přemýšlí. Strach svěřit se má 12,5 procent školaček. Téměř polovina (46,4 %) chlapců si myslí, že obtěžování na internetu je jejich vlastní věc. Dalším důvodem, proč se nikomu nesvěřují, je u pětiny (21,4 %) strach. O tom, že by si nechalo pomoci, uvažuje přes desetinu školáků (10,7 %). Když už o pomoc požádají, svěřují se stejně jako dívky nejčastěji kamarádům (14,3 %) a pak rodičům (7,1 %). Učitele nevyhledá nikdo.

Na schůzku s někým neznámým by šlo 18,4 procenta dětí. Dívky jsou v navazování osobních kontaktů s neznámými opatrnější než chlapci. Na setkání s virtuálním kamarádem by jich šlo 14,2 procent, jejich spolužáků 22,7 procent. Na schůzce s někým neznámým bylo 10,6 procent dívek, z toho 3,5 procenta opakovaně. Nejčastěji riskovaly dívky ve věku 14 a 15 let. Školačky by se svěřily, že se chystají na schůzku s někým neznámým v 94,6 procentech případech. Nejvíce důvěřují kamarádům (79,1 %), rodičům (46 %) a pak sourozencům (21,9 %). Učiteli by o svém záměru řeklo jen 2,1 procent dívek. Zhruba desetina dívek (11,1 %) byla požádána o osobní schůzku s virtuálním přítelem. Čtyři z nich by na ni teoreticky šly a stejně tak čtyři setkání s někým neznámým uskutečnily. Tři dívky dokonce na schůzku šly opakovaně a další čtyři o ní přemýšlí. V budoucnu by mohlo být ohroženo dalších sedm dívek (7,1 %) ze zkoumaného vzorku. Dalších sedm dívek (7,1 %) můžeme považovat za iniciátorky setkání, jelikož je nikdo nepožádal, a přesto na takové schůzce byly.

Setkání s virtuálním kamarádem uskutečnilo 17 procent chlapců, z toho 5,7 procent opakovaně. Nejvíce jich bylo ze skupiny 14 a 15 let. Školáci by se svěřili o svém záměru méně než jejich spolužačky. O schůzce s neznámým by řeklo 86,8 procent chlapců. Nejčastěji by vyhledali rodiče (58,7 %), pak kamarády (40,9 %) a poté až sourozence (19,9 %). Učitelům důvěřuje o něco víc chlapců než dívek. Vyhledalo by je

3,2 procent chlapců. O schůzku bylo požádáno 5,6 procenta chlapců. Sedm z nich by na schůzku šlo, osm na takovém setkání s neznámým bylo a jeden by tuto zkušenost už neopakoval. S potenciálním útočníkem se sešlo jedenáct chlapců. Šest chlapců (7 %) můžeme považovat za ty, kteří schůzky vyprovokovali.

Celkem na osobní schůzku s neznámým šlo čtyřicet dětí (14,2 %). Naštěstí většina z nich (90 %) měla štěstí a na setkání dorazila osoba, kterou očekávaly. Pouze čtyři děti (10 %) se potkaly s někým jiným, z toho se v jednom případě lišil virtuální přítel v pohlaví. Dva neznámí byli starší a jeden vypadal jinak.

Tyto výsledky vypovídají o tom, že s dívkami se snaží zkontaktovat víc lidí než s chlapci a teoreticky jsou ve větším nebezpečí než jejich spolužáci. Nicméně příklad Milovic ukazuje, že pokud by si kybergroomer vybral svou oběť mezi chlapci, měl by u nich větší šanci, protože jsou méně opatrní a nesvěřují se tolik jako dívky. Navíc i z odpovědí chlapců vyplynulo, že se častěji než dívky setkali s někým jiným, než koho podle popisu očekávali. Riziko osobní schůzky s neznámým stoupá s rostoucím věkem.

O sexuálně laděnou fotografii bylo požádáno 8,1 procent dívek a 2,6 procent chlapců. Poslalo ji 2,5 procent dívek a 2,8 procent chlapců. Dívky tyto žádosti z větší části ignorují. Chlapci naopak jsou častěji iniciátory posílání nahých snímků, odeslali víc fotografií, než o kolik byli požádáni.

Sdílení osobních údajů na internetu považuje za rizikové 36,8 procent dívek a 47,1 procent chlapců. Sdílení vlastních fotografií je pro děti méně rizikové. Jako nebezpečné jejich posílání vnímá 17,4 procent dívek a 34,7 procent chlapců. Neznámá komunikace s cizími lidmi je na internetu nebezpečná pro téměř polovinu dětí. Za riskantní ji označilo 47,2 procent dívek a 54,8 procent chlapců. Jako nejnebezpečnější vnímají osobní schůzku. Za riskantní chování ji označilo 83,1 procent dívek a 72,1 procent chlapců. Z těchto údajů vyplývá, že děti mají odstupňovaná rizika podle míry zásahu v reálném životě. Překvapilo mě, že fotografie pro ně nepředstavují rizikový materiál. Může to být způsobené tím, že je zveřejňují spíš na uzavřených profilech než na veřejných úložištích.

Z teoretických pojmů kyberšikana, kyberstalking, sexting a kybergrooming mají žáci druhého stupně nejčastěji povědomí o kyberšikaně. Zná ho 68,8 procent dívek a 65,3 procent chlapců. Sexting zná 13,5 procenta školaček a 11,4 procent chlapců. S

pojmem kyberstalking se setkala 2,1 procent dívek a 7,1 procent chlapců. Kybergrooming nezná žádný ze školáků pod tímto odborným názvem. Pouze 5,7 procent dětí ví, zná některé internetové stránky, na kterých se může dozvědět o rizicích internetu. Podle odpovědí školáků ve výzkumu předpokládám, že znalosti opírají o své vlastní špatné zkušenosti, případně o informace načerpané v populárně naučných časopisech, vyučovacích hodinách ve školách nebo debatách s přáteli, rodiči a jinými dospělými.

8.1 Porovnání výsledků s výzkumem Kopeckého (2014)

V této části nabízím srovnání výsledků výzkumu, který jsem provedla na vzorku 282 dětí ve středočeských Milovicích s výsledky Kopeckého, který zkoumal reprezentativní vzorek 21 367 dětí v celém Česku. Liší se věková hranice obou studií. V Milovicích byly dotazovány děti ve věku 11-15 let, v rámci České republiky 11-17 let. Každý z výzkumů byl nastaven trochu jiným způsobem, přesto se snažím hledat obdobné tendence.⁶³

	Firbacherová (2015)	Kopecký (2014)
	Milovice	ČR
Kyberšikana	20,6 % dětí	50,6 % dětí
<i>Způsob obtěžování</i>		
Slovní útok	36,5 % dětí	33,4 % dětí
Vyhrožování	12,6 % dětí	17,3 % dětí
Vydírání	10,4 % dětí	7,3 % dětí
Průnik na účet	14,8 % dětí	32,6 % dětí
Obtěžování prozváněním	6,1 % dětí	24,1 % dětí
Ponižování prostřednictvím fotografií	4,4 % dětí	10,9 % dětí
Zveřejňování osobních údajů		
Zveřejňování jména	79,7 % dětí	75,6 % dětí (jméno a příjmení)
Zveřejňování příjmení	74 % dětí	
Zveřejňování emailu	41,5 %	58,7 % dětí

⁶³ Obdobné tendence jsou označeny žlutě. Jako kritérium jsem zvolila 3,5% rozdíl. Zeleně jsou označeny údaje s menším procentuálním zastoupením než v druhém výzkumu, v červeně naopak údaje s větším procentuálním zastoupením než v druhém výzkumu.

Požádáno o fotografii obličeje	5,4 % dětí	27,8 % dětí
Nahé snímky poslalo	2,7 % dětí	9 % dětí
Pravdivé údaje o sobě uvádí	45 % dětí	33 % dětí
Využití sociálních sítí		
Facebook	80,9 % dětí	81,5 % dětí
Google+	57,7 % dětí	30,5 % dětí
Ask.fm	38,9 % dětí	-
Lide.cz	4,9 % dětí	37 % dětí
Spoluzaci.cz	3,2 % dětí	27,9 % dětí
Kybergrooming		
Na schůzku by teoreticky šlo	18,4 % dětí	36 % dětí
Na schůzku dorazilo	13,8 % dětí	49,2 % dětí
Požádáno o osobní setkání	8,4 % dětí	43,8 % dětí
Schůzka je riskantní chování	79,9 % dětí	76,1 % dětí
<i>O setkání by řekli:</i>		
Rodičům	16,5 % dětí	41,1 % dětí
Kamarádům	22,8 % dětí	58,7 % dětí
Sourozencům	20,9 % dětí	
Učitelům	0 % dětí	3 % dětí
Důvěra		
Důvěra v informace od lidí	4,6 % dětí	2,5 % dětí

Tabulka č. 30 Porovnání výzkumů Fírbacherová (2015) s Kopeckým (2014)

Obdobné tendence ve výsledcích výzkumů Fírbacherová (2015) a Kopeckého (2014) jsou v nejčastějším způsobu kyberšikany, za kterou děti označily slovní útok, potom ve zveřejňování údajů, kde nejčastěji uvádí své jméno a příjmení. Co se týká důvěry, tak téměř nedůvěřují lidem, které neznají, učitelům se téměř nesvěřují. Více než tři čtvrtiny dětí z obou výzkumů uvedlo, že je pro ně riskantní osobní schůzka. Ze sociálních sítí děti nejčastěji využívají Facebook.

Pozitivní zprávou je, že děti v Milovicích oproti celorepublikovému průměru jsou výrazně méně šikanované přes informační a komunikační technologie. Osobní údaje o sobě zveřejňují také méně, na druhou stranu ale více důvěřují informacím, které mají od virtuálních přátel. O fotografii obličeje bylo požádáno pětkrát méně dětí. Nahé snímky po nich vyžadovaly ve třetině případů. Milovičtí školáci jsou obezřetní s

přidáváním cizích kontaktů do svých přátel a lépe si chrání své soukromí, než je průměr v Česku.

Všechny tyto tendence mohou souviset s prostředím, kde vyrůstají. Malé město, kde se téměř všichni znají, anonymita je velmi omezená, zdánlivě tajná informace se jednoduchým způsobem dostane k nežádoucí osobě.

Nejmladší město v Česku potvrzuje, že právě kategorie dětí se pohybuje na internetu nejpružněji a vyhledává nové způsoby komunikace. Pro milovické děti nejsou proto atraktivní statické komunitní weby Lide.cz a Spoluzaci.cz a naopak vyhledávají dynamičtější sítě jako je Google+ a Ask.fm.

Na první pohled dobrou zprávou je, že by na schůzku s neznámým člověkem šlo o polovinu méně milovických dětí, než je republikový průměr. Problematické ale je, že by se o svém záměru jít na takové setkání s virtuálním přítelem svěřil menší počet dětí než školáků podle závěrů Kopeckého (2014). Na druhou stranu děti z Milovic by na schůzku dorazilo mnohem méně, než kolik by jich na ni teoreticky šlo.

Menší město může znamenat menší rizika kybergroomingu, protože pro děti nejsou virtuální známosti tak dostupné jako v Praze a dalších velkých městech, která jsou založená na anonymitě. Na druhou stranu to ale neznamená, že si kybergroomer nedokáže najít způsob, jak se přiblížit k dítěti.

Závěr

Ve své magisterské diplomové práci jsem se zabývala riziky, která internet přináší. Virtuální nebezpečí se každoročně zvyšuje, protože přibývá domácností, které si pořizují internet. Navíc s rostoucím počtem uživatelů chytrých telefonů a tabletů s mobilním internetem není problém připojit se téměř kdykoliv a kdekoliv. Informační technologie výrazně ovlivňují společnost. Mění způsob komunikace a vnímání času. Internet téměř smazává intrapersonální rovinu komunikace a primární je komunikace interpersonální. S větší sociální interakcí se posouvají hranice mezilidských vztahů a vnímání anonymity internetového prostředí. V online světě snadněji padají zábrany, které lidé v reálném životě mají. Vznikají internetová přátelství, milostné vztahy, ale někdy také vazby s nebezpečnými lidmi. A právě proto by se mělo zvyšovat povědomí uživatelů o možných rizicích takové komunikace. Školákům s tím pomáhá od roku 2006 zařazení mediální výchovy do rámcově vzdělávacích programů základních škol a gymnázií. V Česku existují také projekty jako je například E-bezpečí, Seznam se bezpečně, Bezpečný internet, Safer internet, EU Kids Online, které pomáhají zvyšovat gramotnost lidí v internetovém prostoru. Programy se v podstatné části činností překrývají. Nicméně podle výsledků výzkumu nemají dopad na teoretické znalosti dětí v nejmladším městě České republiky, a tím pádem se alespoň v Milovicích mýjí s cílem zvyšovat bezpečnost dětí na internetu.

Kyberšikana, kyberstalking, sexting a kybergrooming nejsou jen termíny, které označují rizika ve virtuálním prostředí, ale často se za nimi skrývají smutné příběhy uživatelů, kteří byli příliš důvěřiví, toužili poznávat, bavit se a být milováni a potkali na síti zlého, manipulujícího, agresivního člověka se špatnými úmysly.

Z výzkumu vyplynulo, že děti mají nedostatečné teoretické znalosti o rizicích. Jako zásadní problém vidím to, že nevědí, kde by měly na internetu hledat pomoc. Pojmy kyberšikana, kyberstalking, kybergrooming a sexting pro ně nejsou vůbec samozřejmé. S termínem kyberšikana se setkaly zhruba tři čtvrtiny milovických školaček a školáků, ale o sextingu slyšela už jen desetina dětí, kyberstalking téměř neznají a kybergrooming už vůbec ne. S dětmi je nutné mluvit nejen o rizicích, kterým mohou sami nahrávat svým chováním v online prostředí, ale také se s nimi bavit o řešení situací s kyberstalkery a dalšími agresory.

Milovické dívky jsou ohroženější skupinou než chlapci. Více komunikují přes chat a využívají větší počet sociálních sítí než jejich spolužáci. Navíc preferují mobil, se kterým se dokážou připojit na internet téměř kdykoliv a kdekoliv. Počítač a internet je dostupný téměř všem. Školačky z Milovic oproti chlapcům častěji čelily kyberšikaně, dostaly více žádostí o setkání s neznámou osobou a zaslání svých sexuálně laděných snímků. Na druhou stranu výzkum také ukázal, že jsou opatrnější než jejich spolužáci. O schůzkách s virtuálními přáteli neuvažují tolik jako chlapci a chodí na ně méně. Nicméně riziko setkání s potenciálním kybergroomerem s věkem u nich roste. Dívky se oproti chlapcům více se svými problémy na internetu svěřují, nejčastěji kamarádům a pak rodičům a sourozencům. Chlapci, když už se svěří, tak vyhledají spíše rodiče. U chlapců hraje větší roli počítač a zábava. Jsou méně kontrolováni než dívky.

Děti informacím, které obdrží od neznámých lidí spíše nedůvěřují, samy na internetu více lžou, než říkají pravdu. Nejčastěji neuvádí svůj reálný věk a místo, kde bydlí. Přestože si chrání údaj o svém bydlišti, důležité je s nimi probírat rizika sdílení jakýchkoliv informací. Neuvědomují si možné dopady sdílení vlastních fotografií na internetu, natož osobních údajů. Komunikace s neznámými je riziková pro zhruba polovinu dětí a osobní schůzka pro tři čtvrtiny. Jsou opatrní v přidávání virtuálních přátel do svých kontaktů.

Školáci nejmladšího města v Česku hledají nové a dynamičtější způsoby komunikace oproti výsledkům Kopeckého (2014). Po Facebooku je u nich nejrozšířenější sociální sítí Google+ a Ask.fm.

Milovičtí školáci jsou, možná i díky prostředí malého města, méně ohroženi než je celorepublikový průměr podle Kopeckého (2014). Kyberšikana není v Milovicích tak rozšířená, děti jsou žádané o méně osobních údajů a schůzek. Může to souviset s tím, že se děti i v době zpřetrhávání vazeb na konkrétní místo a čas spíše pohybují ve svém ohraničeném teritoriu, které se s věkem a chutí experimentovat zvětšuje, a tím se zvyšují i rizika internetového prostoru.

Tento výzkum může pomoci ředitelům základních škol T. G. Masaryka a Juventa v Milovicích zaměřit se na konkrétní nedostatky a podceňovaná rizika internetového prostředí.

Summary

The goal of this thesis was to map child users' theoretical knowledge of risks of the Internet. Based on the questionnaires, I found out that the children do not understand well the risks of the cyberspace. Children do not know where they should find online help. Three quarters of them know the term cyberbullying, but only one tenth of the children understand the term sexting, they almost do not understand cyberstalking and they are definitively not familiar with the term cybergrooming. It is necessary to talk to more the children about the risks in the cyber space and in addition, to talk about solving the situations with cyberstalkers and others aggressors.

The children from the youngest city in the Czech Republic find new and more dynamic ways compared to Kopecký's results (2014) Google and Ask.fm are the most extensive social network beside Facebook. Children from Milovice are less in danger than Kopecký's Czech Republic average, may be because of the small city background. The cyberbullying is not so spread, the children are not asked so much about their personal data and meetings. It can be related to the fact that children tend to move in their limited territory even in the period of cutting ties. As this territory gets bigger with age, the level of cyberspace risk increases correspondingly.

The girls from Milovice are jeopardized more frequently than the boys. They chat more and use more social networks than their male classmates. In addition, the girls prefer mobile phones due to that they could have internet access almost anytime and anywhere. The computers and Internet are available almost for everybody. The girls where cyberbullied more often than the boys; they received more requests to meet some strangers and to send their sexual images. On the other hand, the research also showed that the girls are more careful than the boys. They do not consider meeting online friends as much as the boys and therefore, the girls attend meetings with strangers less frequently than the boys. Nevertheless, the danger of facing cybergrooming is increased by the age. The girls tend to be more open about their problems on Internet, compared to the boys. They usually confide in friends, parents and siblings. The boys look for parents if they decide to confide in someone. Generally, the boys use computers for fun and to play games. They are less controlled than the girls. The children do not trust information received from unknown people much. They lie more on the internet than tell the truth. Most frequently they do not indicate their real age and their place of

living. They do not realise the potential impacts of sharing their pictures on the internet, let alone personal data. Communication with strangers is considered as a high-risk by almost half of children and personal meetings with them by three quarters of children.

Použitá literatura

Tištěné zdroje:

BUSKOTTE, Andrea a Petra VITOUŠOVÁ. *Z pekla ven: žena v domácím násilí*. Vyd. 1. Překlad Monika Burger. Brno: Computer Press, 2008, 176 s. Psyché (Grada). ISBN 978-802-5117-866.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Moderní psychologie pro právníky: [domácí násilí, stalking, predikce násilí]*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2008, 150 s. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-2207-8.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila a Petra VITOUŠOVÁ. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů: příručka pro pomáhající profese*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2007, 191 s. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-2014-2.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Posuzování agresivního potenciálu vyhrožujícího pachatele. *Kriminalistický sborník*. 2005, č. 4.

DRESSING, H. Lifetime prevalence and impact of stalking in a European population: Epidemiological data from a middle-sized German city. *The British Journal of Psychiatry*. 2005, vol. 187, issue 2, s. 168-172

FESTL, Ruth a Thorsten QUANDT. Social Relations and Cyberbullying: The Influence of Individual and Structural Attributes on Victimization and Perpetration via the Internet. In: *Human Communication Research*. 2013, s. 104

FIRBACHEROVÁ, Pavla. *Etická úskalí občanské žurnalistiky*. Praha, 2012. 84 s. Diplomová práce (Bc.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky. Katedra žurnalistiky. Vedoucí diplomové práce PhDr. Václav Moravec

HULANOVÁ, Lenka. *Internetová kriminalita páchaná na dětech: psychologie internetové oběti, pachatele a kriminality*. 1. vyd. Praha: Triton, 2012, 217 s. ISBN 978-80-7387-545-9.

HULANOVÁ VELIČKOVÁ, Lenka. Kybergrooming a kyberstalking. KRČMÁŘOVÁ, Barbora. *Děti a online rizika: sborník studií*. 1. vyd. Praha: Sdružení Linka bezpečí, 2012, s. 90-108. ISBN 9788090492028

CHOO, Kim-Kwang Raymond. Online child grooming: a literature review on the misuse of social networking sites for grooming children for sexual offences. Canberra: *Australian Institute of Criminology*, c2009, xix, 108 p. 978-192-1532-337.

CHRÁSKA, Miroslav a Pavlína JANOŠOVÁ. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. Vydání 1. Praha: Grada Publishing, 2007, 265 s. Pro rodiče. ISBN 978-80-247-1369-4.

JIRÁK, Jan a Barbara KÖPPLOVÁ. *Masová média*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2009, 413 s. ISBN 978-807-3674-663.

KARÁSKOVÁ ULBERTOVÁ, Zuzana. KRČMÁŘOVÁ, Barbora. *Děti a online rizika: sborník studií*. 1. vyd. Praha: Sdružení Linka bezpečí, 2012, s. 52-68.

KIERKEGAARD, Sylvia. Cybering, online grooming and ageplay. *Computer Law*. 2008, vol. 24, issue 1, s. 41-55

KOLÁŘ, Michal. *Bolest šikanování*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2001, 255 s. ISBN 80-7367-014-3

KONEČNÝ, Štěpán. *Fenomén lhaní v prostředí internetu*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2011, 121 s. ISBN 978-802-1054-882.

KOPECKÝ, Kamil a Veronika KREJČÍ. *Nebezpečí internetové komunikace III*. 1. vyd. Olomouc: Pedagogická fakulta, Univerzita Palackého v Olomouci, 2012. ISBN 978-802-4430-874.

KOPECKÝ, Kamil a Veronika KREJČÍ. *Rizika virtuální komunikace: (příručka pro učitele a rodiče)*. Olomouc: NET UNIVERSITY, s. r. o., 2010, 34 s. 978-80-254-7866-0

KRČMÁŘOVÁ, Barbora. *Děti a online rizika: sborník studií*. 1. vyd. Praha: Sdružení Linka bezpečí, 2012, 178 s. ISBN 978-809-0492-028.

KITLIŇSKÁ, Jana. *Agresivita a šikana u dětí se speciálními vzdělávacími potřebami*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě: Filozofická fakulta, 2007.

LOVASOVÁ, Lenka a Pavlína JANOŠOVÁ. *Šikana: základy kvantitativního výzkumu*. Vydání 1. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006, 265 s. Pro rodiče. ISBN 80-869-9165-2.

MARTÍNEK, Zdeněk. *Agresivita a kriminalita školní mládeže: druhy agresí, přístupy k agresivnímu chování, poruchy chování, šikana*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2009, 152 s. Pedagogika (Grada). ISBN 978-802-4723-105.

McCARTAN, K.F. a R. MCALISTER. Mobile phone technology and sexual abuse. *Information*. 2012, vol. 21, issue 3, s. 257-268

McDANIEL, C. Children's literature as prevention of child sexual abuse. *Literature in education*. 2001, 32(3), s. 203-224.

McQUAIL, Denis a Barbara KÖPPLOVÁ. *Úvod do teorie masové komunikace*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2002, 447 s. ISBN 80-717-8714-0.

Mediální gramotnost: nový rozměr vzdělávání. Editor Jan Jiráček, Radim Wolák. Praha: Radioservis, 2007, 152 s. ISBN 978-808-6212-586.

MELOY, J. Reid. Stalking (obsessional following): A review of some preliminary studies. *Aggression and Violent Behavior*. 1996, vol. 1, issue 2, s. 147-162.

ROTUNDA, R. J., S. J. SUTTON, M. A. a D.T. LEON. Internet use and misuse - Preliminary findings from a new assessment instrument. *Behavior Modification*. 2003, 27(4), 484-504.

ŘÍČAN, Pavel a Pavlína JANOŠOVÁ. *Jak na šikamu: druhy agresí, přístupy k agresivnímu chování, poruchy chování, šikana*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2010, 155 s. Pro rodiče. ISBN 978-802-4729-916.

SHELDON, Kerry a Dennis HOWITT. *Sex offenders and the Internet*. Hoboken, NJ: John Wiley, c2007, 296 p. ISBN 14-338-1364-5.

SPITERI CORNISH, Lara. 'Mum, can I play on the internet?': Parents' understanding, perception and responses to online advertising designed for children. *International Journal of Advertising*. 2014, 33(3), s. 437-473.

TEJEDOR-CALVO, Santiago a Cristina María PULIDO-RODRÍGUEZ. Challenges and Risks of Internet Use by Children. How to Empower Minors?. *Comunicar*. 2012-10-01, vol. 20, issue 39, s. 65-72.

VAŠUTOVÁ, Maria. *Proměny šikany ve světě nových médií*. Vyd. 1. Ostrava: Universitas Ostraviensis, Facultas Philosophica, 2010, 225 s. ISBN 978-807-3688-585.

VITOUŠOVÁ Markéta, Ludmila Čírtková, M. Kloubek a T. Durdík. *Pronásledování – hodnocení a řízení rizika (metoda SAM) v poradenské praxi Bílého kruhu bezpečí*. Praha: BKB, 2007

WOLAK, J., FINKELHOR, D and MITCHELL, K.J. Internet- initiated sex crimes against minors: Implications for prevention based on findings from a national study. *Journal of Adolescent Health*, 2004. 35, 424-433.

WOLAK, J., K. J. MITCHELL a D. FINKELHOR. Online "predators" and their victims: Myths, realities, and implications for prevention and treatment. *American Psychologist*. 2008. 63(2), 111-128 .

Zákon č. 141/2014, trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Elektronické zdroje:

64 procent rodičů nechává své děti mladší sedmi let na internetu bez dozoru.

In: AVG [online]. 23.12.2013 [cit. 2015-01-05]. Dostupné

z: http://www.saferinternet.cz/attachments/article/223/TZ_AVG_Pruzkum.pdf

BASU, Subhajt a Richard JONES. Regulation Cyberstalking. *Journal of Information Law & Technology*. 22.11.2007, č. 2, s. 30. Dostupné

z: http://go.warwick.ac.uk/jilt/2007_2/basu_jones/

BAUDYŠOVÁ, Zuzana. Internet Hotline Nadace Naše dítě – bezpečný internet pro děti.

In: *Nadace Naše dítě* [online]. 12.2.2008 [cit. 2015-01-05]. Dostupné

z: http://www.nasedite.cz/cs/nadace_a_media/tiskove_zpravy_2008/461-internet_hotline_nadace_nase_dite_bezpecny_internet_pro_deti

Bezpečný internet [online]. 2014 [cit. 2015-01-05]. Dostupné z: www.bezpecnyinternet.cz

BURROWS, Thomas. Stalker who raped a pregnant woman and made her breastfeed him during ten year campaign of terror is jailed for 25 years. In: *MailOnline* [online]. 13.9.2014 [cit. 2015-01-05]. Dostupné z: <http://www.dailymail.co.uk/news/article-2754761/Stalker-jailed-raping-pregnant-woman-making-BREASTFEED-gave-birth.html>

CUNNINGHAM Calvin a Ben PHILLIPS. FULL VIDEO: Amanda Todd: Struggling, Bullying, Suicide, Self Harm, Fighting. In: *Youtube* [online]. Zveřejněno 13.10. 2012 [vid. 2015-01-05]. Dostupné z:

https://www.youtube.com/watch?v=IyHX7wMJB0&ytsession=4pVp-dIyFRLkDV_8EuYtpDSIeXIdUC5MUIGuOERKWg6gu8b2HcIs5N6rKheT-vHYa-FEWlaql5m0qr28w2qzerqBMhORxAfj7ETlwnyjvKaF0Wl-FkIeZUdw8QVJMV5CCiJ7v7Ba49qk5CNEgRnzAiGyRm585MvWl3sArNOFIN1glv7FWdZSXxEvq4MMxSt4PjGVK7I6T7C2sRgrzLadDN2CrMt9oUNL85LEJJB4owZcCFu_R8L

IPs--ntXGyOsQMpfImuL-wK76RjiEu-D_bp1HGad92f9O4u4zhKT0cC6-
GeIEQVXBWHYETEL3-0on5iHNnYvB_ZE

Český statistický úřad. Přírůstek obyvatelstva podle regionů soudržnosti, krajů a okresů v 1. - 3. čtvrtletí 2014. [online]. 12.12.2014 a [cit. 2015-01-05]. Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/2014edicniplan.nsf/t/A8002C0D21/\\$File/13006214q314.pdf](http://www.czso.cz/csu/2014edicniplan.nsf/t/A8002C0D21/$File/13006214q314.pdf)

Český statistický úřad. Vybavenost domácností internetem [online]. 2014b [cit. 2015-01-05]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/informacni_technologie_pm

Český statistický úřad. Vybavenost domácností počítačem [online]. 2014c [cit. 2015-01-05]. Dostupné z: http://vdb.czso.cz/vdbvo/tabparam.jsp?childsel0=1&cislotab=ICT0070PU_KR&kapitola_id=420&voa=tabulka&go_zobraz=1&childsel0=1

Český statistický úřad. Vybrané demografické údaje (1989-2013). [online]. 28.8.2014d [cit. 2015-01-05]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/2014edicniplan.nsf/p/320181-14#01>

DEHUE, Francine, Catherine BOLMAN a Trijntje VÖLLINK. Cyberbullying: Youngsters' Experiences and Parental Perception. *CyberPsychology* [online]. 2008, vol. 11, issue 2, s. 217-223 [cit. 2015-01-05]. Dostupné z: <http://www.liebertonline.com/doi/abs/10.1089/cpb.2007.0008>

DVOŘÁK, Jakub. Poradíme, čím ochránit děti před škodlivým internetem. In: *Idnes.cz* [online]. 12.3.2009 [cit. 2015-01-05]. Dostupné z: http://technet.idnes.cz/poradime-cim-ochranit-deti-pred-skodlivym-internetem-pdf-/sw_internet.aspx?c=A090114_183621_sw_internet_dvr

Facebook & your privacy: Who sees the data you share on the biggest social network?. In: *ConsumerReports.org* [online]. červen 2012 [cit. 2015-01-05]. Dostupné z: <http://www.consumerreports.org/cro/magazine/2012/06/facebook-your-privacy/index.htm>

HORKÁ LINKA [online]. 2014 [cit. 2015-01-05]. Dostupné z: www.horkalinka.cz

Jaké jsou internetové děti 2: Návyky nejmladších uživatelů internetu. In: *Seznam.cz* [online]. 28.3.2014 [cit. 2015-01-05]. Dostupné z: https://vyzkumnik.seznam.cz/news_items/48

KOPECKÝ, Kamil. Sedm dětí z deseti ví, jak nebezpečné je zveřejňovat „nahé“ fotky. Přesto je na Facebook zavěsí. In: *E-bezpečí* [online]. 3.10.2014a [cit. 2015-01-05]. Dostupné z: <http://www.e-bezpeci.cz/index.php/tiskove-zpravy/914-sedm-z-deseti>

KOPECKÝ, Kamil. Sexting a právo. In: *Centrum prevence rizikové virtuální komunikace, Pedagogická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci*, [online]. 2013 [cit. 2015-01-05]. Dostupné z: <http://www.sexting.cz/>

KOPECKÝ, Kamil. *Stalking a kyberstalking: Nebezpečné pronásledování*. Olomouc, 2010. [cit. 2015-01-05]. Dostupné z: <http://www.e-nebezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/materialy-pro-studium-studie-atd?download=9%3Astudie-o-stalkingu-a-kyberstalkingu>

KOPECKÝ, Kamil. Nové případy sextingu a vydírání v kontextu sociální sítě GIFYO. In: *E-Bezpečí* [online]. 21.8.2012 [cit. 2015-01-05]. Dostupné z: <http://www.e-bezpeci.cz/index.php/temata/sexting/522-gifyo>

KOPECKÝ, Kamil. Výzkum rizikového chování českých dětí v prostředí internetu 2013. In: *Bezpečný internet* [online]. 2014 [cit. 2015-01-05]. Dostupné z: http://www.bezpecnyinternet.cz/ke-stazeni/bezpecny_internet_prezentace.pdf

KOWALSKI, Robin M. a Susan P. LIMBER. Electronic Bullying Among Middle School Students. *Journal of Adolescent Health* [online]. 2007, vol. 41, issue 6, S22–S30 [cit. 2015-01-05]. Dostupné z: [http://www.jahonline.org/article/S1054-139X\(07\)00361-8/pdf](http://www.jahonline.org/article/S1054-139X(07)00361-8/pdf)

KUNCOVÁ, Jana. Děti a média: vyhrávají televize a internet. In: *Mediaguru* [online]. 27.3.2012 [cit. 2015-01-05]. Dostupné z: <http://www.mediaguru.cz/2012/03/deti-a-media-vyhravaji-televize-a-internet/#.VGPNKfmG9S0>

KUŽVART, Jan. Sociální sítě a smrt. In: *Newton Media* [online]. 18.9.2014 [cit. 2015-01-05]. Dostupné z: <http://www.newtonmedia.cz/cs/mediainfo-cz/komentare/socialni-site-a-smrt/detail>

Kyberšikanování učitelů žáky je vážný problém, upozorňuje Symantec. In: *Pc world* [online]. 26.11.2011 [cit. 2015-01-05]. Dostupné z: <http://pcworld.cz/novinky/kybersikanovani-ucitelu-zaky-je-vazny-problem-upozornuje-symantec-43455>

LÁSKA, Jan. Mobil mají běžně i pětileté děti, u prvňáků je standardem. In: *Mobilmania* [online]. 25.8.2014 [cit. 2015-01-05]. Dostupné z: <http://www.mobilmania.cz/bleskovky/mobil-maji-bezne-i-petilete-deti-u-prvnaku-je-standardem/sc-4-a-1327992/default.aspx>

LÁSZLÓOVÁ, Kateřina. *Preventivní práce se šikanou*. Praha, 2010. 76 s. Bakalářská práce. Bankovní institut vysoká škola Praha. Vedoucí práce Mgr. Ingrid Matoušková, PhD. Dostupné z: https://is.bivs.cz/th/10135/bivs_b/Bivs_2009_2010_BM_Katerina_Laszloova_Preventivni_prace_se_sikanou.pdf.

LENHART, Amanda. Cyberbullying and Online Teens. In: *PEW INTERNET & AMERICAN LIFE PROJECT* [online]. 27.6.2007 [cit. 2015-01-05]. Dostupné z: <http://www.pewinternet.org/files/old-media/Files/Reports/2007/PIP%20Cyberbullying%20Memo.pdf.pdf>

LI, Qing. Bullying in the new playground: Research into cyberbullying and cyber victimisation. *Australasian Journal of Educational Technology* [online]. 2007, 23 (4), s. 435-454 [cit. 2015-01-05]. Dostupné z: <http://ascilite.org.au/ajet/ajet23/li.html>

Lindsell 'biggest' internet grooming cas. In: *BBC* [online]. 9.10.2003 [cit. 2014-12-28]. Dostupné z: http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/3175700.stm

LINKA BEZPEČÍ. *Pomoc online* [online]. 2010 [cit. 2015-01-05]. Dostupné z: www.pomoc-online.cz

LIVINGSTONE, Sonia. *EU Kids Online*. LSE: European Commission, Safer Internet Programme, 2014. Dostupné z: <http://lisedesignunit.com/EUKidsOnline/index.html?r=64>

O'CONNEL, Rachel. Typology of child cyberexploitation and online grooming practices. In: *Net Safe*[online]. University of Central Lancashire, 2003 [cit. 2015-01-05]. Dostupné z: http://www.netsafe.org.nz/Doc_Library/racheloconnell1.pdf

MABREY, Vicki a David PEROZZ. 'Sexting': Should Child Pornography Laws Apply?. In: *ABC News*[online]. 1.4.2010 [cit. 2015-01-05]. Dostupné z: <http://abcnews.go.com/Nightline/phillip-alpert-sexting-teen-child-porn/story?id=10252790>

McFARLANE, Judith M., Jacquelyn C. CAMPBELL, Susan WILT, Carolyn J. SACHS, Yvonne ULRICH, Xiao XU, WATT. Stalking and Intimate Partner Femicide. *Homicide Studies*. 1999, vol. 3, issue 4, s. 300-316. Dostupné z: <http://www.victimsofcrime.org/docs/src/mcfarlane-j-m-campbell-j-c-wilt-s-sachs-c-j-ulrich-y-xu-x-1999.pdf?sfvrsn=0>

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR. Upravený rámcový vzdělávací program pro základní školy platný od 1.9. 2013. In: *MŠMT* [online]. 2013 [cit. 2015-01-05]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/upraveny-ramcovy-vzdelavaci-program-pro-zakladni-vzdelavani>

Mobilní internet v ČR má již téměř 3 miliony uživatelů. In: *Net Monitor* [online]. 29.10.2014 [cit. 2015-01-05]. Dostupné z: <http://www.netmonitor.cz/tz-mobilni-internet-v-cr-ma-jiz-temer-3-miliony-uzivatelu>

MULLEN, Paul E., PATHÉ, Rosemary PURCELL a Geoffrey W. STUART. Study of Stalkers. *Am J Psychiatry*. 1999, č. 156, 1244–1249. Dostupné z: <http://ajp.psychiatryonline.org/data/Journals/AJP/3703/1244.pdf>

Na Facebooku boduje stránka s názvem Pražské roztahovačky. Má upozornit na povolné dívky. In: *Reflex.cz* [online]. 31.10.2014 [cit. 2015-01-05]. Dostupné z: <http://www.reflex.cz/clanek/zpravy/60022/na-facebooku-boduje-stranka-s-nazvem-prazske-roztahovacky-ma-upozornit-na-povolne-divky.html>

Národní centrum bezpečnějšího internetu [online]. (c) 2012 [cit. 2015-01-05]. Dostupné z: www.ncbi.cz

Národní centrum bezpečnějšího internetu. Safer Internet. In: *Safer Internet* [online]. 2013 [cit. 2015-01-05]. Dostupné z: <http://www.saferinternet.cz/>

OFCOM. Children and Parents: Media Use and Attitudes Report. In: *Stakeholders.ofcom.org.uk* [online]. 2012 [cit. 2015-01-05]. Dostupné z: <http://stakeholders.ofcom.org.uk/binaries/research/media-literacy/oct2012/main.pdf>

PAPEŽOVÁ, Zdeňka. PREVENCE – Stalking. In: *Policie ČR* [online]. 2014 [cit. 2015-01-05]. Dostupné z: <http://www.policie.cz/clanek/prevence-stalking.aspx>

PILAŘ, Jiří. „Pravidla pro rodiče a děti k bezpečnějšímu užívání internetu“. In: *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR* [online]. 14.4.2004 [cit. 2015-01-05]. Dostupné z: <http://aplikace.msmt.cz/HTM/PHPravidlaprorodiceadetia.htm>

REICHMAN, Marek. Jak chránit děti před temnou stránkou internetu. In: *Živě.cz* [online]. 22.7.2014 [cit. 2015-01-05]. Dostupné z: <http://www.zive.cz/clanky/jak-chranit-deti-pred-temnou-strankou-internetu/sc-3-a-174656/default.aspx>

REISINGER, Don. Kids have "adult" tech skills, parents don't know it. In: *Research Now* [online]. 15.11.2011 [cit. 2015-01-05]. Dostupné z: <http://www.researchnow.com/en-US/PressAndEvents/InTheNews/2011/11/cnet-kids-have-adult-tech-skills-parents-dont-know-it.aspx>

ROBINSON, Kevin. Kyberprostor a svět, ve kterém žijeme. *Revue pro média* [online]. březen 2003, č. 5, s. 1-13 [cit. 2015-01-05]. Dostupné z: http://rpm.fss.muni.cz/Revue/Revue05/preklad_robins_rpm5.pdf

SALMIVALLI, Christina, Arja HUTTUNEN a Kirsti M. J. LAGERSPETZ. Peer networks and bullying in schools. *Scandinavian Journal of Psychology* [online]. 1997, vol. 38, issue 4, s. 305-312 [cit. 2015-01-05]. Dostupné z: <http://doi.wiley.com/10.1111/1467-9450.00040>

SALTER, Michael, Chris BRYDEN a Jon BURLINGAME. I can see you: harassment and stalking on the Internet. In: *Information*. 2009, s. 99-122. ISSN 1360-0834. DOI: 10.1080/13600830902812830. Dostupné z: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13600830902812830>

Samobójstvo po upokorzeniu w szkole. In: *Trojmiasto.pl* [online]. 25.10.2006 [cit. 2015-01-05]. Dostupné z: <http://www.trojmiasto.pl/wiadomosci/Samobojstwo-po-upokorzeniu-w-szkole-n21035.html>

SIJTSEMA, Jelle J., René VEENSTRA, Siegwart LINDENBERG a Christina SALMIVALLI. Empirical test of bullies' status goals: assessing direct goals, aggression, and prestige. *Aggressive Behavior* [online]. 2009, vol. 35, issue 1, s. 57-67 [cit. 2015-01-05]. Dostupné z: http://www.ppsw.rug.nl/~veenstra/CV/Sijtsema_AB09.pdf

Seznam se bezpečně [online]. © 1996 - 2014 [cit. 2014-12-21]. Dostupné z: <http://www.seznamsebezpecne.cz/>

Six Unforgettable Cyberbullying Cases. In: *NOBullying.com* [online]. © 2014 [cit. 2015-01-05]. Dostupné z: <http://nobullying.com/six-unforgettable-cyber-bullying-cases/>

SMITH, Peter K., Jess MAHDAVI, Manuel CARVALHO, Sonja FISHER, Shanette RUSSELL a Neil TIPPETT. Cyberbullying: its nature and impact in secondary school pupils. *Journal of Child Psychology and Psychiatry* [online]. 2008, vol. 49, issue 4, s. 376-385 [cit. 2015-01-05]. Dostupné z: <http://doi.wiley.com/10.1111/j.1469-7610.2007.01846.x>

SPARGO, Chris. Pregnant man Thomas Beatie arrested for stalking his ex and admitting he put GPS device on her car - two years ago. In: *MailOnline* [online]. [cit. 2015-01-05]. Dostupné z: <http://www.dailymail.co.uk/news/article-2843634/Pregnant-man-Thomas-Beatie-arrested-stalking-ex-admitting-GPS-device-car-two-years-ago.html>

Statistické ročenky školství výkonové ukazatele. In: *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR*[online]. © 2014 [cit. 2015-01-05]. Dostupné z: <http://toiler.uiv.cz/rocenka/rocenka.asp>

STERLING, Toby. Amanda Todd Suspect May Have Dozens More Victims: Prosecutor. In: *Huffinton Post*[online]. 12.9.2014 [cit. 2015-01-05]. Dostupné z: http://www.huffingtonpost.ca/2014/09/12/amanda-todd-suspect-victims_n_5813128.html

Trendy v návštěvnosti internetu ročenka 2013: leden 2012 – únor 2014. In: *NetMonitor* [online]. 2014 [cit. 2015-01-05]. Dostupné z: http://www.netmonitor.cz/sites/default/files/iac_2014_-_netmonitor_rocenka_2013.pdf

TŘEČEK, Čeněk. Deviant Hovorka se dočkal za zneužití dvaceti chlapců mírnějšího trestu. In: *IDnes.cz* [online]. 26.5.2009 [cit. 2015-01-05]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/deviant-hovorka-se-dockal-za-zneuziti-dvaceti-chlapcu-mirnejsiho-trestu-14o-/krimi.aspx?c=A090526_073207_krimi_cen

URBANSKI, Dave. Virginia Teen Gets Probation in Sexting Case; Child Pornography Counts May Be Dismissed After a Year. In: *The Blaze* [online]. 2.8.2014 [cit. 2015-01-05]. Dostupné z: <http://www.theblaze.com/stories/2014/08/02/virginia-teen-gets-probation-in-sexting-case-child-pornography-counts-may-be-dismissed-after-a-year/>

VALCKE, M., B. DE WEVER, H. VAN KEER a T. SCHELLENS. Long-term study of safe Internet use of young children. *Computers*. 2011, vol. 57, issue 1, s. 1292-1305. DOI: 10.1016/j.compedu.2011.01.010. Dostupné z: <http://linkinghub.elsevier.com/retrieve/pii/S0360131511000273>

Využití sociálních sítí Facebook a Twitter ve světě. In: *Zoomsphere* [online]. 10.10.2014 [cit. 2015-01-05]. Dostupné z: zoomsphere.com

WALRAVE, Michel a Wannas HEIRMAN. Cyberbullying: Predicting Victimization and Perpetration. *Children* [online]. 2011, vol. 25, issue 1, s. 59-72 [cit. 2015-01-05]. Dostupné z: <http://doi.wiley.com/10.1111/j.1099-0860.2009.00260.x>

WHITE, Ed. Man Gets 30 Months In Prison In Cyberstalking Case.

In: *CBSDetroit* [online]. 23.4.2014 [cit. 2015-01-05]. Dostupné

z: <http://detroit.cbslocal.com/2014/04/23/man-gets-30-months-in-prison-in-cyberstalking-case/>

WILLARD, Nancy. Cyberbullying and Cyberthreats Effectively Managing Internet Use

Risks in Schools. *Center for Safe and Responsible Use of the Internet* [online]. 2006, s. 1-19

[cit. 2015-01-05]. Dostupné z:

https://www.occhd.org/system/files/1041/original/Cyberbullying_and_Cyberthreats.pdf?1281106034

Další zdroje

Emailová korespondence a osobní komunikace s Jaroslavem Minaříkem, ředitelem ZŠ Juventa, Milovice, listopad 2014

Emailová korespondence a osobní komunikace s Ladou Flachsovou, ředitelkou ZŠ T. G. Masaryka Milovice, listopad 2014

Emailová korespondence s Hanou Benešovou, 27. 10. 2014

Emailová korespondence s Ladislavem Kosem, provozovatelem Horké linky, 23.12. 2014

Osobní rozhovor s Karlem Kuchaříkem , vedoucím odboru pro potírání informační kriminality Policejního prezidia ČR, 29.10. 2014

Seznam příloh

**Příloha č. 1: Rozhovor s vedoucím odboru pro potírání informační kriminality
Policejního prezidia ČR Karlem Kuchaříkem, 29. října 2014**

**Příloha č. 2: Příklad kybestalkingu (Kopecký, 2012) - Dopis Michela pro
patnáctiletou Žanetu z Moravy**

Příloha č. 3: Formulář na ohlášení problémů Horké linky

**Příloha č. 4: Jiří Pilař, ředitel odboru speciálního vzdělávání a institucionální
výchovy, MŠMT ČR, Pravidla pro děti k bezpečnějšímu užívání internetu a
pravidla pro rodiče k bezpečnějšímu užívání internetu jejich dětmi**

Příloha č. 5: Lenka Hulanová (2012, s. 108-110) – Jak chránit děti v kyberprostoru

Příloha č. 6: Dotazník distribuovaný do ZŠ T. G. M Milovice a ZŠ Juventa

Přílohy

Příloha č. 1: Rozhovor s vedoucím odboru pro potírání informační kriminality Policejního prezidia ČR Karlem Kuchaříkem, 29. října 2014

Kolik případů internetové kriminality evidujete?

Údaje jsou k polovině roku. 2014 - 2276 případů, 2013 - 1576 případů, 2012 - 1165 případů. Platí různé anomálie, takže to nejde brát tak, že na konci roku to je dvojnásobek. Statisticky je potřeba brát s rezervou, případů bude pravděpodobně víc. Tohle jsou jasné případy, které se staly na internetu. Když se pachatelé domluví na internetu a pak spáchají něco v reálném světě, tak to do těchto statistik nespadá.

Proč případů přibývá?

Internet nepoužívají už jen fandové, je to masová záležitost. Objevuje se víc transakcí, víc manipulací. Kde je nabídka, tam je poptávka. Proč by někdo měl stát před školou a lákat děti, když může jít na nějaký profil a vytipovat si dítě a oslovit ho takhle. Před školou bývají kamery, takhle není tak vidět. Schopnost oslovit víc lidí je efektivnější. Co kdo mohl koupit na internetu v roce 2003? Neexistovalo elektronické bankovníctví atd. Vždycky platilo, že technologie táhnou ti nejmladší, starší chtějí komunikovat s dětmi a okolím. Teď je ale problém, že ti lidé s tím nežili, takže když jim přijde email, aby napsali někam nějaký kód, tak to udělají. Udělají to i daleko mladší lidé. Záleží, jak jsou sofistikovaní a důvěřují.

Jak moc jsou děti na internetu důvěřivé?

S důvěrou můžete uspět u dětí, zejména u těch na prvním stupni a části druhého. U teenagerů 15 a 16 let to už jde těžko, ty už jsou si vědomí, toho co dělají. Setkáváme se skupinou osob, které nabízejí vlastní fotografie, je to dětská pornografie, ale žádné apely nefungují. Říkají si, já si chci přivydělat, pošlu mu fotku, někdo mi dá kredit, přestože se dítě s tím druhým nikdy nevidělo. Je to takové online prostituování. Záleží na vyzrálosti osobnosti a jak dokáže předvídat kroky. Musí předpokládat, že když ty fotografie někomu pošle, že se mohou dostat někam dál. Menším dětem třeba pachatel vyhrožoval, že někde jejich fotky zveřejní, řekne o nich, že jsou homosexuálové a zdiskredituje je. Zahrál to tak, že pokud to nechceš, tak pojď se mnou na schůzku a dítě třeba šlo. Ty starší už takhle nemusí vždy reagovat. Jsou víc obeznámeni s riziky, znají to prostředí perfektně. Pokud na něco naletí, tak s vědomím, že si byli vědomí těch důsledků.

Jak jsou důvěřiví dospělí?

Například při hraní jedné online hry staršímu muži nad 30 let začal vyhrožovat jeden spoluhráč s tím, že ví, kde žije. Nakonec se zjistilo, že to byl žák základní školy, který dotyčného vůbec neznal. V dospělém vzbudil pocit, že o něm ví úplně všechno a že je připravený ho neustále ohrožovat, a že zná jeho denní rutinu.

Jak často řešíte kyberšikanu, kybergrooming a podobně?

Pokud jde o kyberšikanu,⁶⁴ tak nemáme statistiku, těch případů není tolik. Většinou to je tak jeden případ za rok. Nějaká pohružka sama o sobě není dostačující pro kvalifikaci trestného činu, většinou se jedná o přestupky, možná by to mohla být i pomluva, ale celkově řešíme tak sedm případů pomluv ročně.

Kdo řeší kyberšikanu, když ne vy?

Primární je šikana. Kyberšikana je většinou doprovázena šikanou reálnou, ta využívá nových technologií, aby se rozšířila i do internetového prostředí. Oběť většinou zná pachatele, ale neví, která konkrétní osoba to je, jen ví, že je to někdo z nějaké určité skupiny. V tomhle případě to řeší primárně škola, kde se to odehrává a OSPOD,⁶⁵ pokud dítě vyrůstá v neadekvátním prostředí. Až v další fázi přichází přestupek.

A co se týká falešné identity a kybergroomingu?

Když se někdo jednorázově za někoho vydává, aby kontaktoval dítě pod jiným jménem a jinou fotografií, tak je otázka, jestli chce poškodit tohle konkrétní dítě, nebo jestli ho chce jen využít k navázání kontaktu s někým dalším. Když bude snaha o navázání nějakých sexuálních aktivit, tak to už je delikt. Stejně jako při vylákání nějakých fotografií a informací k zázemí rodiny. Dítě třeba řekne, co všechno mají doma a že odjíždí na dovolenou a pak následovalo vloupání.

Jak se dostanete k pachateli, který obtěžoval přes internet?

Problémem je důkazní nouze. Důkazy je možné sbírat všude, ale ne u poskytovatelů služeb, které jsou v síti. Pokud policie dostane žádost, aby identifikovala neznámého pachatele, který se snažil dehonestovat nějaké dítě a vytváří kolem něj špatnou atmosféru, tak co přichází v úvahu - zjistit, odkud se pachatel připojoval. Nebylo by těžké ho zjistit, kdyby byla právní možnost se dostat k takovým informacím. Prolamování soukromí charakteru přístupových údajů v síti internet přináší pouze soudu, a to výhradně v trestním řízení, v přestupkovém řízení to není možné. Policie se nemůže zeptat poskytovatele, aby ztotožnil pachatele. Policie nemá šanci jít technologickou cestou, takže využívá operativní cestu. Snaží se pod nějakou legendou vytipovat pachatele a začít s ním komunikovat. Ten se často pod tíhou důkazů přizná. Jedinou šancí jsou nepřímé důkazy, není možné provést domovní prohlídku, odposlechy, zabavit počítače.

Jaké údaje je bezpečné uvádět na internetu?

Nejlépe nic. Optimální vystupovat pod nickem.

A jaké informace o sobě nejčastěji děti zveřejňují?

Starší děti jsou si vědomy rizik, ale chtějí, aby se o nich vědělo, aby je někdo kontaktoval, chtějí sdílet fotografie. Chtějí najít někoho podobného, někam přináležet. Většinou bývají pravdivé kontakt, fotografie a jméno, další údaje je dobré neuvádět. Často uvádí jiný věk. Mívají většinou dva profily na Facebooku, jeden takový jací jsou a druhý jak by chtěly vypadat, fotky si berou odjinud a snaží se komunikovat jako dospělí a technologie jim umožňují jimi být.

⁶⁴ Kuchařík definuje kyberšikanu jako že někdo někoho cíleně atakuje, snaží se ho dehonestovat takovým způsobem, aby ho zesměšnil v očích dalších a snižoval jeho důstojnost postavení, je to dlouhotrvající akt.

⁶⁵ orgán sociálně-právní ochrany dětí tzv. sociálka

Facebook žádá o licenci pro děti mladší třinácti let. Co si o tom myslíte?

Perfektní myšlenka. Ale už se o tom mluví asi dva roky a pořád nic. Facebook si je vědomý, že to je vedlejší produkt. Na druhou stranu to jsou jejich budoucí uživatelé, tak je dobré, aby se o ně postaral.

Kolik lidí pracuje na Vašem oddělení a jak funguje?

Na prezidiu se zabývá internetovou kriminalitou 15 lidí, v každém kraji je minimálně jeden, na jednom místě až 11 lidí, kteří vedou vyšetřování. Celkem se této činnosti věnuje sedmdesát osmdesát lidí jako detektivové. Pak jsou další jako znalci pod kriminalistickým ústavem, pracoviště forenzní analýzy na krajích, pak pracovníci technické podpory, útvar zvláštní činnosti, která zajišťuje například odposlechy.

Je to dostatečný počet?

Optimální počet by bylo navýšení o zhruba dalších dvě stě lidí. Byla to priorita předchozího policejního prezidenta i toho současného, ale zatím se nic nezměnilo. Když se na něco začnete zaměřovat, tak statistiky porostou nahoru, bude detekováno daleko víc případů. Záleží na tom, kolik do toho nainvestujete, ale vyplatí se to.

Jak si mám představit práci detektivů?

Máme horkou policejní linku, kde k minulému měsíci⁶⁶ bylo 5 tisíc oznámení. Na tuto činnost připadá pět lidí, takže to vychází zhruba na sto věcí na jednoho člověka měsíčně. Denně musí přijmout a prověřit takových pět oznámení. Máme hodně informací, ale nemáme je jak zpracovávat, není dostatek času, anebo se nenasadilo tolik iniciací. Představa, že detektiv sedí a generuje podezření, tak ta teď neprobíhá. Řeší to co má, ale ani toho se není schopen zhostit, pokud není oznámena konkrétní hrozba většího charakteru.

Jak řešíte kauzu Roztahovaček?

Je tu podezření ze spáchání přestupku. Potřebujeme identifikovat osoby, které jsou prezentovány. Jestli umístili své fotografie veřejně nebo byly původně jen soukromé. Dva podobné případy nemusí být posuzovány stejně, záleží na míře dopady na konkrétní osoby. Jeden případ může být trestný čin, druhý ne. Například ostravský policista vydával ženu na seznamce za eroticky lačnou a dopad to mělo takový, že byla propuštěna ze zaměstnání, ztratila status ve společnosti, nemohla najít práci, pachatel byl identifikován a odsouzen.

Příloha č. 2: Případ kybestalkingu (Kopecký, 2012) - Dopis Michela pro patnáctiletou Žanetu z Moravy

Guess who this is ? :)

It was a bad idea to block me from your Facebook, I guess it means you want me to send your nude gifs to your friends and you want me to upload them on each and every porn site of the internet along with your full name and your personal infos, right ?

<http://www.imagebam.com/gallery/xwnljbj820yy33bgytrmk2inmq7tdlllj>

So which one of your friend is gonna receive your nude gifs first ? Karel Konopa ?

Mírek Chládek ? Pavla Součková ? Jitka Havelková ? Barbora Málková ? Petr

⁶⁶ Pozn. autorky: Kuchařík mluví o září.

Makovec? Jan Smiřický ? Myška Ryška ? Franta Kupec ? Aneta Spáčilová ? Someone else ? As you wish...

Your family and friends are gonna be very proud of you for being such a whore.

If you decide to be a good girl and do what I want I will not upload these gifs of you on any porn site, and I will not send them to anyone, but if you keep being a bitch and think you're smarter than me, then im gonna do my best to destroy you, everyone you know will see these gifs of you and they will think you're a whore, and the whole internet will get to see these nude gifs of you. You're warned.

Příloha č. 3: Formulář na ohlášení problémů Horké linky

Horká linka

- HORKÁ LINKA
- POLICEJNÍ PRAXE
- JAK FUNGUJE HORKÁ LINKA
- CO A JAK HLÁSIT?
- PARTNEŘÍ PROJEKTU
- FACEBOOK
- STATISTIKY

Formulář

Prostřednictvím tohoto formuláře můžete ohlásit jakýkoli nezákonný a nevhodný obsah na internetu.

Krok 1/3

Pole označená * jsou povinná.
? Pro nápovědu najedte myši na ikonku otazníku.

JAKÝ OBSAH CHCETE NAHLÁSIT? VYBERTE KATEGORII: *

- Dětská pornografie, dětská prostituce, obchod s dětmi, pedofilní zájem
- Věkově nepřiměřený obsah, ostatní nelegální sexuální praktiky
- Rasismus, extremismus, terorismus, xenofobie, podněcování k nenávisti
- Šikana, násilí na osobách, výzvy k sebepoškození nebo sebevraždě
- Nabídka drog a zakázaných omamných látek

Krok 2/3

Pole označená * jsou povinná.
? Pro nápovědu najedte myši na ikonku otazníku.

KDE BYL OBSAH ZJIŠTĚN? *

- Web
- Email
- Chat, Diskuze, IRC
- ICQ, MSN Messenger, Skype, ...
- Ostatní ? [nápověda](#)

Krok 3/3

Pole označená * jsou povinná.
? Pro nápovědu najedte myši na ikonku otazníku.

Typ služby:

ID: * ? [nápověda](#)

Obsah: * ? [nápověda](#)

Datum: * ? [nápověda](#)

Čas: * : ? [nápověda](#)

PŘÍLOHY

Zde můžete přiložit soubor s nelegálním obsahem (obrázek, email, atp...). Další soubory můžete přidat kliknutím na "Nový soubor...".

[Nový soubor...](#)

**Příloha č. 4: Jiří Pilař, ředitel odboru speciálního vzdělávání a
institucionální výchovy, MŠMT ČR, Pravidla pro děti k bezpečnějšímu
užívání internetu a pravidla pro rodiče k bezpečnějšímu užívání internetu
jejich dětmi**

Pravidla pro děti k bezpečnějšímu užívání internetu

- 1) Nikdy nesděluj adresu svého bydliště, telefonní číslo domů nebo adresu školy, kam chodíš, jména a adresy rodičů a rodinných příslušníků i jejich telefonní čísla do práce, někomu, s kým jsi se seznámil/a prostřednictvím internetu, jestliže Ti to rodiče (nebo lidé, kteří se o Tebe starají) přímo nedovolí.
- 2) Pokud se neporadíš s rodiči, neposílej nikomu po internetu fotografii, číslo kreditní karty nebo podrobnosti o bankovním účtu a vůbec žádné osobní údaje.
- 3) Nikdy nikomu, ani nejlepšímu příteli, neprozrad' heslo nebo přihlašovací jméno své internetové stránky nebo počítače.
- 4) Nikdy si bez svolení rodičů nedomlouvaj osobní schůzku s někým, s kým jsi se seznámil/a prostřednictvím internetu. Doma musí bezpodmínečně vědět, kam jdeš a proč. I když Ti rodiče (nebo lidé, kteří se o Tebe starají) dovolí se s takovým člověkem sejit, nechod' na schůzku sám/sama a sejděte se na bezpečném veřejném místě.
- 5) Nikdy nepokračuj v chatování, když se Ti bude zdát, že se tam probírají věci, které Tě budou přivádět do rozpaků nebo Tě vyděsí. Vždy o takovém zážitku řekni rodičům (nebo lidem, kteří se o Tebe starají).
- 6) Nikdy neodpovídej na zlé, urážlivé, nevkusné nebo hrubé e-maily. Není Tvoje vina, že jsi tyto zprávy dostal/a. Když se Ti to stane, oznam to rodičům.
- 7) Nikdy neotvírej soubory přiložené k elektronickým zprávám (e-mailům), pokud přijdou od lidí nebo z míst, které neznáš. Mohou obsahovat viry nebo jiné programy, které by mohly zničit důležité informace a významně poškodit software počítače.
- 8) Vždy řekni rodičům (nebo lidem, kteří se o Tebe starají) o všech případech nepříjemných, vulgárních výrazů na internetu, totéž platí pro obrázky s vulgární tematikou.
- 9) Vždy buď sám/sama sebou a nezkoušej si hrát na někoho, kým nejsi (na staršího, na osobu jiného pohlaví apod.).
- 10) Vždy pamatuj na následující pravidlo a chovej se podle něho: jestliže některá webová stránka bude obsahovat upozornění, že je určena jen pro dospělé nebo jen pro lidi od určitého věku, musí se to respektovat a ti, kteří nevyhovují kritériím nemají takovou stránku otevírat.
- 11) Domluv se s rodiči na pravidlech používání internetu a poctivě je dodržuj. Především se domluv, kdy můžeš internet používat a jak dlouho.
- 12) Pro vždy si zapamatuj další pravidlo: když Ti někdo na internetu bude nabízet něco, co zní tak lákavě, že se to nepodobá pravdě, nevěř mu – není to pravda.
- 13) Jestliže na internetu najdeš něco, o čem jsi přesvědčen, že je to nelegální, oznam to rodičům.

Pravidla pro rodiče k bezpečnějšímu užívání internetu jejich dětmi

Nechte se dítětem poučit o službách, které používá, a ujistěte se o jejich obsahu. Tím zlepšete svou znalost internetu.

- 1) Nikdy svému dítěti nedovolte setkání o samotě s někým, s kým se seznámil na internetu, bez Vaší přítomnosti. Pokud k setkání svolíte, své dítě doprovodte.
- 2) Zajímejte se o internetové kamarády svých dětí stejně jako se zajímáte o jejich kamarády ve škole.
- 3) Základem při komunikaci rodiče s dítětem je otevřenost. Při nepříjemných zkušenostech dítěte s děsivým obsahem nebo nepříjemným člověkem není řešením trestat dítě nebo mu dokonce bránit používat internet, ale poradit mu, jak se v budoucnu nepříjemným zkušenostem vyhnout. Jak se rodič při podobné situaci zachová, určuje, zda se mu dítě svěří i v budoucnu.
- 4) Na místo s nevhodným obsahem se může dítě dostat zcela náhodou. Pro tyto případy neexistuje stoprocentní ochrana a vyplatí se spíše vychovávat dítě tak, aby si podobné skutečnosti interpretovalo způsobem odpovídajícím jeho věku, protože s dítětem nemůžete trávit všechny volný čas.
- 5) Riziko vstupu na stránku s nevhodným obsahem lze snížit jednak prostřednictvím možností zabudovaných přímo do internetového prohlížeče, jednak prostřednictvím speciálních programů obsahujících nepřetržitě aktualizovaný seznam stránek pro děti nevhodných. Tyto programy bývají k dispozici zdarma.
- 6) Uvažujte o společné e-mailové schránce se svými dětmi.
- 7) Dávejte si pozor na soubory, které dítě z internetu stahuje a ukládá je na disk.
- 8) Sledujte, kolik času dítě u počítače stráví. Nepohybuje se ve světě virtuálních her častěji než na hřišti? Nepohybuje se víc na chatu a nekomunikuje s anonymními osobami (skrytými za chatovými přezdívkami) častěji než se svými kamarády. Nepozorujete u něj projevy připomínající závislost na chatování či počítačových hrách? Nedovolte, aby virtuální realita dítě příliš pohltila!
- 9) O radu při výchově dětí ke správnému užívání internetu můžete požádat pedagoga, psychologa či pracovníky internetových firem.

Příloha č. 5: Lenka Hulanová (2012, s. 108- 110) - Jak chránit děti v kyberprostoru

Pravidla pro děti

- 1) Nikdy nesděluj adresu, svého bydliště, telefonní číslo domů nebo adresu školy, jména, adresy, telefonní čísla rodičů a rodinných příslušníků či další osobní informace někomu, s kým ses seznámil/a prostřednictvím internetu a nevíš o něm nic jiného než to, co ti na internetu sám řekl; stejná pravidla platí i pro vytváření profilů na různých sociálních serverech, jako je Facebook či Lide.cz.
- 2) Informace, které poskytněš on-line, např. na chatu, se stanou dostupnými pro mnoho lidí, kteří je poté mohou dále šířit a zneužívat.
- 3) Pokud se neporadíš s rodiči nebo s osobami, které se o tebe starají, neměl/a bys nikomu po internetu posílat své fotografie či videonahrávky.
- 4) Neměl/a bys nikomu, ani nejlepšímu příteli, prozrazovat heslo nebo přihlašovací jméno své internetové stránky nebo počítače.
- 5) Ten, kdo je na druhé straně při on-line komunikaci či psaní SMS, nemusí být tím, za koho se vydává, v on-line prostředí je velmi jednoduché měnit svou identitu.
- 6) Bez vědomí rodičů, nebo osob, které se o tebe starají, by sis neměl/a domlouvat osobní schůzky s někým, koho znáš jen prostřednictvím internetu, a pokud na

takovou schůzku půjdeš, měl/a by ses scházet na veřejných místech a nechodit na schůzku sám/sama.

- 7) Neměl/a bys pokračovat v komunikaci na internetu, když se ti bude zdát, že se tam probírají věci, které tě přivádějí do rozpaků nebo děsí; měl/a bys také vědět, že to není tvoje vina, pokud k něčemu takovému na internetu dojde, a měl/a bys o takovém či všech podobných nepříjemných zážitcích říct rodičům nebo někomu z dospělých, komu důvěřuješ.
- 8) Neměl/a bys odpovídat na zlé, urážlivé, nevkusné nebo hrubé e-maily či jiné zprávy a vždy bys o takových zážitcích měl/a říct rodičům nebo někomu z dospělých, komu důvěřuješ.
- 9) Neměl/a bys otevírat soubory přiložené k e-mailům, samotné e-maily či chatové zprávy, pokud přijdou od lidí nebo z míst, které neznáš; tyto zprávy mohou obsahovat viry nebo jiné programy, které by mohly zničit důležité informace a poškodit software počítače.
- 10) Neměl/a bys reagovat na výzvy zpětného volání, které dostaneš prostřednictvím SMS nebo e-mailem a které tě informují o výhře.
- 11) Neuvážené využívání služeb, které poskytují např. mobily (stahování her, surfování na internetu či volání na prémiová čísla) tě může stát hodně peněz, a proto bys měl/a přemýšlet nad jejich používáním.

Pravidla pro rodiče

- 1) Nechte se poučit o službách, které v on-line prostředí využívá, a ujistěte se o legálnosti jejich obsahu; jsou tři hlavní místa, která děti na internetu nejčastěji navštěvují: 1) IM - jako je např. ICQ, Skype, 2) sociální sítě - jako je např. Facebook, 3) stránky s možností pouštění videa - jako je např. Youtube.com. Většina těchto služeb má na svých stránkách také možnost "Report Abuse" (Nahlásit obtěžování). Tato služby bývá někdy označena i jako Violation of Terms (Porušení podmínek), Center of Security (Centrum bezpečnosti) apod. V případě nejrozšířenějších služeb najdete pomoc na těchto stránkách
 - Facebook: <http://www.facebook.com/help/?page=798>
 - Libimseti: <http://www.podpora.libimseti.cz/?uid=>
 - Lide.cz: <http://www.seznamsebezpecne.cz/nahlaste-zavadny-obsah>
 - YouTube: http://www.google.com/support/youtubebin/request.py?-contact_type=abuse&hl=cs-CZ

Kromě toho je možné anonymně hlásit případy obtěžování nebo nelegální internetové činnosti (a to u nás i v zahraničí) na národní "horkou linku" Internet Hotline - <http://www.internethotline.cz/>;

- 2) Otevřete si svůj vlastní účet na serverech jako vaše dítě, nechte ho, aby vám s otevřením účtu pomohlo a seznámilo vás s jeho používáním
- 3) Zajímejte se o internetové kamarády svých dětí, stejně jako se zajímáte o jejich kamarády ve školce či škole.
- 4) Základem při komunikaci rodiče či učitele s dítětem je otevřenost; při nepříjemných zkušenostech dítěte s děsivým obsahem nebo nepříjemným člověkem není řešením dítě trestat nebo mu dokonce bránit používat internet, ale poradit mu, jak se v budoucnu nepříjemným zkušenostem vyhnout; jak se rodič či učitel v podobné situaci zachová, určuje, zda se mu dítě svěří i v budoucnu.
- 5) Nechte vaše dítě sepsat všechna přihlášení a hesla ke svým účtům, dohodněte se, že budou uloženy v obálce na skrytém místě pro případ nouze či nebezpečí.
- 6) Na místo s nevhodným obsahem se může dítě dostat zcela náhodou, řada technologií dnes umožňuje nastavit tzv. rodičovský zámek na filtrování obsahu,

který se snaží blokovat přístup dětí na místě v on-line prostředí, která jsou pro ně vzhledem k věku nevhodná; dalším nástrojem kontroly je např. zpětný výpis volání, navštívených webových stránek, blokování prémiových SMS, nastavení limitu volání apod.; v žádném případě však neexistuje stoprocentní ochrana a vyplatí se spíše dítě vychovávat tak, aby si v podobných situacích dokázalo poradit či říci o pomoc; dítě by mělo být schopno přemýšlet a zodpovídat si při návštěvě webových stránek následujících pět otázek:

- Víím, kdo napsal materiál na této stránce?
 - Mohu informacím na stránce věřit?
 - Pokud někdo jiný vstoupí na tuto stránku, mohu si být jistý, že je tím, kým tvrdí, že je?
 - Jaké informace o sobě bych neměl na této stránce prozrazovat?
 - Jaký dopad budou mít jakékoliv informace (text, obrázky, videa apod.), které této stránce poskytnu, na mě, mé přátele, rodinu a komunitu?
- 7) Sledujte, kolik času dítě u počítače stráví; nepohybuje se ve světě virtuálních her častěji než na hřišti? Nepohybuje se víc na chatu a nekomunikuje s anonymními osobami (skrytými za chatovými přezdívkami) častěji než se svými kamarády? Nepozorujete u něj projevy připomínající závislost na chatování či počítačových hrách? Nedovolte, aby virtuální realita dítě příliš pohltila. Věnujte dětem pozornost a umožněte jim co největší pole aktivit, aby netrávily celé dny u počítače.
- 8) Nenechte děti mít počítač ve svém pokoji, kde jsou samy, toto pravidlo se samozřejmě může měnit s věkem a zodpovědností dítěte.
- 9) Mluvte s dětmi o všech výhodách i rizicích při používání internetu a mobilních telefonů; stanovte si pravidla při jejich používání a ved'te děti k tomu, aby se vám nebály s čímkoli svěřit.

Příloha č. 6: Dotazník distribuovaný do ZŠ T. G. M Milovice a ZŠ Juventa

Internet je plný rizik a já je podrobně mapuju. Zajímá mě, jak vnímáš online svět ty. Svě odpovědi prosím zakřížkuj a popřípadě u některých otázek doplň údaje. **Pokud není uvedeno jinak, označ jen jednu odpověď.** Tento dotazník je **anonymní** a slouží pouze pro účely mé diplomové práce. Údaje nebudou zneužity.

Moc děkuju za tvůj čas a pomoc. Kdyby tě cokoliv zajímalo, nebo jsi potřeboval/a pomoci, tak můj email je rizikanainternetu@seznam.cz.⁶⁷ Pavla Fírbacherová

Vyplňte:

1. Pohlaví:

- dívka
 chlapec

2. Věk: _____

3. Máš doma počítač?

- ano
 ne

4. Pokud máš počítač, máš ho u sebe v pokoji? Pokud ne, přeskoč na další otázku.

- ano
 ne

⁶⁷ Tuto emailovou schránku nevyužilo žádné dítě.

5. Máš doma přístup na internet?

- ano
- ne

6. Pokud ne, kam chodíš na internet? Máš-li doma internet, přeskoč otázku.

.....

7. Kolik času průměrně denně trávíš na internetu?

- do 30 minut
- do hodiny
- do dvou hodin
- déle
- na internetu nejsem denně

8. Kolik času průměrně denně trávíš na počítači?

- do 30 minut
- do hodiny
- do dvou hodin
- déle
- na počítači nejsem denně

9. Přes jaká elektronická zařízení se připojuješ k internetu? Můžeš označit víc odpovědí.

- počítač
- mobil
- tablet
- jiná odpověď:.....

10. Přes které z uvedených elektronických zařízení se připojuješ nejčastěji?

- počítač
- mobil
- tablet
- jiná odpověď:.....

11. Na co používáš internet, počítač a případně další elektronická zařízení? Seřad' od jedničky do čtyřky: 1 je nejčastěji používaná možnost.

- zábava
- referáty a práce do školy
- vyhledávání informací
- chatování a komunikace s lidmi

12. Co o sobě na internetu zveřejňuješ? Můžeš označit víc odpovědí.

- jméno
- příjmení
- datum narození
- email
- telefonní číslo
- adresu, kde bydlím
- adresu školy
- fotky
- záliby
- pocity
- žádné z uvedených
- jiná odpověď:.....

13. Kontrolují tě dospělí, co děláš na internetu?

- ano
- ne

14. Jaké sociální sítě používáš? Můžeš označit víc odpovědí.

☐ Facebook	☐ Libimseti.cz
☐ Twitter	☐ Snapchat
☐ Lide.cz	☐ MySpace
☐ Google+	☐ Ask.fm
☐ Spoluzaci.cz	☐ Instagram
☐ Twoo	☐ Alík.cz
☐ Badoo	☐ jiná

odpověď:.....

15. Kolik lidí sis přidal/a do svých kontaktů, které jsi znal/a pouze přes internet? Napiš počet.

.....

16. Šel/šla bys na osobní schůzku s internetovým „kamarádem“, když by o ni požádal?

- ano
 ne

17. Šla/šel jsi někdy na osobní schůzku s člověkem, kterého znáš pouze přes internet?

- ano, jednou
 ano, několikrát
 ne
 zatím ne, ale přemýšlím o tom

18. Pokud jsi odpověděl/a ano, dorazila na schůzku jiná osoba, než jak se popsala na internetu? Pokud jsi na takové schůzce nebyl/a, otázku přeskoč.

- ano, osoba byla taková, jak se popsala na internetu
 ne, vypadala jinak
 ne, byla starší
 ne, byla jiného pohlaví

19. Komu bys řekl/a o tom, že se chystáš na schůzku s někým, koho znáš jen přes internet? Můžeš označit i víc možností.

- nikomu
 kamarádovi/kamarádce
 učiteli
 rodičům
 sourozenci
 někomu jinému:

20. Jsou všechny údaje které uvádíš na internetu pravdivé?

- ano
 ne

21. Přeskoč otázku, pokud jsi na předchozí odpověděl/a ano. Pokud o sobě uvádíš některé údaje nepravdivě, které to jsou? Můžeš označit víc odpovědí.

- pohlaví
 jméno
 věk
 odkud pocházím
 záliby
 jiná odpověď:.....

22. Věříš tomu, co ti lidé na internetu o sobě říkají?

- ano
- spíše ano
- spíše ne
- ne

23. Byl/a jsi někdy požádán/a osobou, kterou znáš pouze virtuálně...Můžeš označit i víc možností.

- o fotografii obličeje
- o sexuálně laděnou fotografii
- o videozáznam s tebou
- o osobní schůzku
- o udržení vzájemné komunikace v tajnosti
- nikdy mě o nic nepožádala
- jiné:.....

24. Poslal/a jsi někomu na internetu svoje sexuálně laděné fotografie?

- ano
- ne

25. Co považuješ za riskantní chování? Můžeš označit i víc možností.

- sdílení osobních údajů na internetu
- sdílení vlastních fotografií na internetu
- komunikace s neznámými lidmi na internetu
- osobní schůzka s neznám člověkem z internetu
- další možnost:

26. Které z následujících pojmů znáš? Napiš stručnou definici.

- kyberšikana.....
- kybergrooming.....
- kyberstalking.....
- sexting.....

27. Znáš některé internetové stránky, na kterých se můžeš dozvědět o rizicích internetu nebo požádat o radu? (pokud ano, napiš jaké znáš)

.....

28. Obtěžoval tě už někdy někdo na internetu?

- ano
- ne

29. Přeskoč otázku, pokud jsi na předchozí odpověděl/a ne. Pokud tě někdo obtěžoval, jakým to bylo způsobem? Můžeš označit i víc možností.

- slovní útok
- obtěžování prozváněním
- vyhrožování a zastrasování
- krádež identity
- vydírání
- průnik na účet
- ponižování, ztrapňování šířením fotografie
- ponižování, ztrapňování šířením videa

30. Požádal/a jsi někoho o pomoc, pokud tě někdo na internetu obtěžoval? Pokud tě nikdo neobtěžoval, přeskoč na otázku na další otázku.

- ne, bojím se
- ne, ale přemýšlím o tom
- ano, učitele
- ano, kamaráda
- ano, rodiče
- ano, doplň jinou možnost:.....

31. S kým trávíš nejčastěji volný čas?

- sám/sama
- s kamarády
- se svým klukem/ holkou
- s příbuznými

32. Kde bydlíš?

- doma s oběma rodiči
- doma s jedním rodičem
- mám dva domovy a jsem ve střídavé péči
- u prarodičů nebo jiných příbuzných
- u pěstounů
- v dětském domově
- jinde:

33. Kterou třídu navštěvuješ?

- 6.třída
- 7. třída
- 8. třída
- 9. třída

Děkuju za vyplnění dotazníku! ☺